

साउन - १

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन

पाक्षिक प्रकाशन

वर्ष ३२, अङ्क ७

२०८० साउन १-१५

पूर्णाङ्क ७४५

प्रकाशक

सर्वोच्च अदालत

रामशाहपथ, काठमाडौं

फोन नं. ४२००७१२, ४२००७२९, ४२००७५०, Ext. २२६९ (सम्पादक), २२७० (सम्पादन शाखा), २१७० (छापाखाना), २२७४ (बिक्री)

टोल फ्री : १६६०-०१-३३३५५, फ्याक्स: ४२००७४९, पो.ब.नं. २०४३८

Email: info@supremecourt.gov.np, admin@supremecourt.gov.np / Web: www.supremecourt.gov.np

सम्पादन तथा प्रकाशन समिति

माननीय न्यायाधीश श्री हरिप्रसाद फुयाल, सर्वोच्च अदालत	- अध्यक्ष
मुख्य रजिस्ट्रार श्री लालबहादुर कुँवर, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
नायब महान्यायाधिवक्ता श्री विश्वराज कोइराला, प्रतिनिधि, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	- सदस्य
रजिस्ट्रार श्री निर्मला पौडेल, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
अधिवक्ता श्री सुरज खत्री, उपाध्यक्ष, नेपाल बार एसोसिएसन	- सदस्य
वरिष्ठ अधिवक्ता श्री हरिशंकर निरौला, अध्यक्ष, सर्वोच्च अदालत बार एसोसिएसन	- सदस्य
डा. कृष्णप्रसाद बस्याल, डिन, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कानून संकाय	- सदस्य
सहरजिस्ट्रार श्री हरिराज कार्की, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य सचिव

सम्पादक : श्री नगेन्द्रकेशरी पोखरेल

सम्पादन तथा प्रकाशन शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू

शाखा अधिकृत श्री सुजता उप्रेती
शाखा अधिकृत श्री नरेश कार्की
शाखा अधिकृत श्री समिता श्रेष्ठ
नायब सुब्बा श्री सन्तोष घिमिरे
नायब सुब्बा श्री रेखा दाहाल
सिनियर प्रुफरिडर श्री रेशम शर्मा
कम्प्युटर अपरेटर श्री विदुर खड्का
कम्प्युटर अपरेटर श्री अर्जुन सुवेदी
कार्यालय सहयोगी श्री अच्युतप्रसाद दाहाल

भाषाविद् : श्री रामचन्द्र फुयाल

बिक्री शाखा

नायब सुब्बा श्री पुष्पा पराजुली

मुद्रण शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू

मुद्रण अधिकृत श्री कान्छा श्रेष्ठ
मुद्रण अधिकृत श्री आनन्दप्रकाश नेपाल
सिनियर प्रेसम्यान श्री योगप्रसाद पोखरेल
सिनियर मेकानिक्स श्री निर्मल बयलकोटी
सिनियर कम्पोजिटर श्री श्यामकृष्ण प्रजापति
सिनियर प्रेसम्यान श्री सविता पोखरेल
सिनियर प्लेटमेकर श्री प्रमिलाकुमारी लामिछाने
सिनियर बुकबाइन्डर श्री तारा वाग्ले
सिनियर कार्टोग्राफर श्री विपिन अधिकारी
बुकबाइन्डर श्री सरिता चक्रधर
बुकबाइन्डर श्री सुमन राजथला
बुकबाइन्डर श्री मदन तिमिल्सिना
प्रेसम्यान श्री केशवबहादुर सिटौला
बुकबाइन्डर श्री अच्युतप्रसाद सुवेदी
कार्यालय सहयोगी श्री धनमाया नगरकोटी

विभिन्न इजलासहरूबाट सम्पादन शाखामा प्राप्त भई यस अङ्कमा प्रकाशित निर्णय / आदेशहरू

संयुक्त इजलास	५	इजलास नं. ७	८
इजलास नं. १	६	इजलास नं. ८	१
इजलास नं. २	४	इजलास नं. ९	२
इजलास नं. ३	६	इजलास नं. १०	१०
इजलास नं. ४	७	इजलास नं. ११	१
इजलास नं. ५	५	इजलास नं. १२	१
इजलास नं. ६	२	इजलास नं. १३	२
जम्मा	३५	इजलास नं. १४	२
		जम्मा	२७

कूल जम्मा ३५ + २७ = ६२

नेपाल कानून पत्रिकामा

प्रकाशित भएका फैसलाहरू (२०१५ सालदेखि हालसम्म)
हेर्न, पढ्न तथा सुरक्षित गर्न

www.nkp.gov.np

मा जानुहोला ।

खोज्ने तरिका

सर्वप्रथम www.nkp.gov.np लगइन गरेपश्चात् देखिने पृष्ठमा **शब्दबाट** भन्ने स्थानमा आफूले खोज्न चाहेअनुसारको कुनै शब्द नेपाली युनिकोड फन्टमा टाइप गरी हरियो बटनमा रहेको खोज्नुहोस् भन्ने बटनलाई थिची खोजी गर्न सक्नुहुनेछ । यसबाट खोजेअनुसारको फैसला प्राप्त गर्न नसकेमा मुद्दाको किसिम, मुद्दाको नाम एवं निर्णय नं. तथा ने.का.प. विवरणमा रहेका विविध शीर्षकबाट आफूले चाहेअनुसार फैसला खोज्न सकिनेछ । त्यस अतिरिक्त **नेकाप प्रत्येक वर्ष** र **हाम्रो बारेमा** समेतबाट हेर्न सक्नुहुनेछ ।

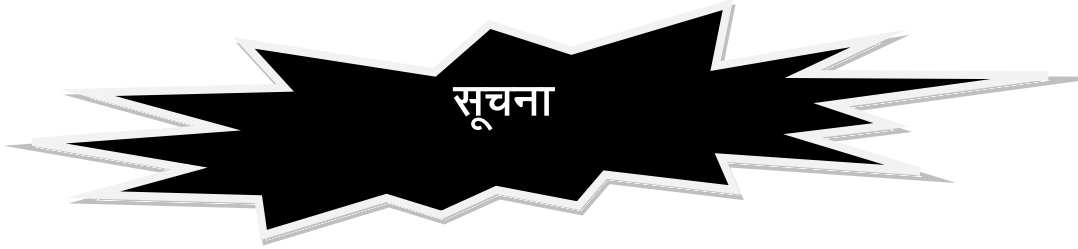
यस पत्रिकाको इजलाससमेतमा उद्धरण गर्नुपर्दा निम्नानुसार गर्नुपर्ने छः

सअ बुलेटिन, २०८०, ... - १ वा २, पृष्ठ

(साल) (महिना)

उदाहरणार्थः सअ बुलेटिन, २०८०, साउन - १, पृष्ठ १

का.जि.द.नं. ३९।०४९।०५०

"नेपाल कानून पत्रिका र सर्वोच्च अदालत बुलेटिन" को "वार्षिक ग्राहक" बन्न चाहनेका लागि २०७६ वैशाख अङ्कदेखि वार्षिक ग्राहक बन्न पाउने गरी सम्पादन तथा प्रकाशन समितिले निर्णय गरेको हुँदा सम्बन्धित सबैको जानकारीका लागि यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ ।

समितिको निर्णयानुसार मूल्य समायोजन भई नेपाल कानून पत्रिका रु.७५ र सर्वोच्च अदालत बुलेटिन प्रति अङ्क रु.४० कायम गरिएकोसमेत सबैलाई जानकारी गराइन्छ ।

मूल्य रु.४०।-

मुद्रक: सर्वोच्च अदालत, छापाखाना

विषयसूची

क्र.सं.	विषय	पक्ष / विपक्ष	पृष्ठ
संयुक्त इजलास			१ - ६
१.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	शान्ता तामाङ वि. उच्च अदालत, पाटन, ललितपुरसमेत	१
२.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. काशीराम महतोसमेत	२
३.	वैदेशिक रोजगार कसुर	नेपाल सरकार वि. लोकबहादुर थापा	३
४.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	निरज बुढाथोकी वि. गोपाल श्रेष्ठसमेत	३
५.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	राजिव जङ्ग थापा वि. वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण, बबरमहल, काठमाडौंसमेत	४
इजलास नं. १			६ - १३
६.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	निसा राई लिम्बू वि. धनकुटा जिल्ला अदालत, तहसिल शाखा, धनकुटासमेत	६
७.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	विरबहादुर ठाडा वि. काठमाडौं जिल्ला अदालत, तहसिल शाखा बबरमहल, काठमाडौंसमेत	७
८.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	अनिलकुमार श्रेष्ठ वि. उच्च अदालत, पाटनसमेत	८
९.	सम्पत्ति शुद्धीकरण	नेपाल सरकार वि. पर्शुराम भन्ने कृष्ण बस्नेतसमेत	१०
१०.	जबरजस्ती करणी	नेपाल सरकार वि. सप्लिस चौधरीसमेत	११
११.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. कैलाशबहादुर राई	१२
इजलास नं. २			१३ - १७
१२.	उत्प्रेषण	पून्यवती श्रेष्ठसमेत वि. लुम्बिनी विकास कोष, प्रधान कार्यालय, लुम्बिनीसमेत	१३
१३.	कर्तव्य ज्यान	विनोद सुवेदीसमेत वि. नेपाल सरकार, विक्रम भन्ने दीपेस सुवेदी वि. नेपाल सरकार	१४
१४.	भ्रष्टाचार (अनियमितता)	नेपाल सरकार वि. चन्द्रदेव कुमार यादवसमेत	१५
१५.	अबन्डा जग्गा बन्डा	रामेश्वर साह वि. बालेश्वर साह	१६
इजलास नं. ३			१७ - २१
१६.	मोही नामसारी	भुतही चमैन वि. पार्वती कलवारिन	१७

१७.	बैंकिङ कसुर	नेपाल सरकार वि. कृष्णबहादुर श्रेष्ठ	१८
१८.	उत्प्रेषण / परमादेश	मदन रायमाझी वि. नेपाल खाद्य संस्थान, प्रधान कार्यालय काठमाडौंसमेत	१८
१९.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	सुमन भन्ने डम्बरबहादुर ठाडा मगर वि. ललितपुर जिल्ला अदालत	१९
२०.	सम्बन्ध विच्छेद	शेरबहादुर गुरुङ वि. उर्मिला गुरुङ	२०
२१.	निर्णय दर्ता बदर, लिखत बदर, दर्ता बदरसमेत	घुरनी देवी वि. कमलीदेवी गडेरीसमेत	२०
इजलास नं. ४			२१ - २८
२२.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. कैला भन्ने परमेश्वर सदा	२१
२३.	चेक अनादर	तारा थारु वि. मिना पाण्डे	२२
२४.	उत्प्रेषण	झुमनदेवी खड्का प्रधान वि. उच्च अदालत पाटनसमेत	२३
२५.	कर्तव्य ज्यान	कैलाश राउत अहिर वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. बेलईत्तर भन्ने प्रभु राउत अहिरसमेत, नेपाल सरकार वि. राजदेव राउत अहिरसमेत	२४
२६.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	निसुङ लामाको नाउँमा ज्ञानेन्द्र लामासमेत वि. मनिस श्रेष्ठसमेत	२६
२७.	जग्गा खिचोला मेटाई चलन चलाई	चेतराम खटिक वि. जानकी प्रसाद मुराउ	२६
२८.	लागु औषध	गजबहादुर गुरुङ वि. नेपाल सरकार	२७
इजलास नं. ५			२८ - ३३
२९.	चेक अनादर	प्रमोद अधिकारी वि. सविना पौडेल सुवेदी	२८
३०.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. चन्द्रबहादुर दर्जीसमेत	२९
३१.	उत्प्रेषण	संजय कुमार श्रेष्ठ वि. नेपाल राष्ट्र बैंक, केन्द्रीय कार्यालय बालुवाटार, काठमाडौं	३०
३२.	लागु औषध (ब्राउन सुगर)	नेपाल सरकार वि. कुमार मल्ल	३१
३३.	लागु औषध खैरो हेरोइन	शोभा भन्ने नानुमाया फुयाल वि. नेपाल सरकार	३२
इजलास नं. ६			३३ - ३५
३४.	जबरजस्ती करणी	नेपाल सरकार वि. विक्रम भन्ने डोलबहादुर परियार	३३
३५.	जालसाजी	पद्मा संग्रौला वि. प्रशन्नराज पाण्डे	३४

इजलास नं.७			३५ - ४३
३६.	भ्रष्टाचार	मोहन बहादुर रसाइली वि. नेपाल सरकार, जंगे प्रसाद उपाध्याय वि. नेपाल सरकार	३५
३७.	वैदेशिक रोजगार कसुर	नेपाल सरकार वि. मोहन घर्ती मगरसमेत	३५
३८.	जबरजस्ती करणी	नेपाल सरकार वि. सुशिल उराव	३७
३९.	भ्रष्टाचार (घुसा/रिसवत)	गोविन्दप्रसाद कँडेल वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. कुशश्री विश्वकर्मा	३८
४०.	खुन डाँका	नेपाल सरकार वि. अक्मुद्धिन मियाँ	३९
४१.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. चुन्नु भन्ने बब्लु सिंह	४०
४२.	लागु औषध (कोकिन)	नेपाल सरकार वि. Marina Binti Jamaluddin	४१
४३.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. प्रकाश भन्ने कृष्ण बहादुर घोले	४२
इजलास नं.८			४३ - ४४
४४.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	बिजलीप्रसाद साह वि. उच्च अदालत जनकपुर, राजविराज इजलाससमेत	४३

इजलास नं.९			४४ - ४६
४५.	शेषपछिको बकसपत्र लिखत बदर	शारदा मैयाँ सिख्वाल (श्रेष्ठ) वि. ध्रुवराम श्रेष्ठ	४४
४६.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	दिना शाही वि. उच्च अदालत पाटन, ललितपुरसमेत	४५
इजलास नं.१०			४६ - ५५
४७.	उत्प्रेषण र प्रतिषेध	सुनिलकुमार पटेल वि. अजयकुमार स्वर्णकार	४६
४८.	वैदेशिक रोजगार कसुर	नेपाल सरकार वि. सन्तोष यादव	४७
४९.	वैदेशिक रोजगार कसुर	नेपाल सरकार वि. इन्द्रनारायण मानन्धर	४७
५०.	मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार	राकेशकुमार गुप्ता वि. नेपाल सरकार	४८
५१.	जबरजस्ती करणी	नेपाल सरकार वि. अविरमान राई	५१
५२.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. वौएलाल सहनीसमेत	५२
५३.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. रूवेदा खातुनसमेत	५२
५४.	नकबजनी चोरी	नेपाल सरकार वि. समल तामाडसमेत	५३
५५.	उत्प्रेषण	सिप्रदी ट्रेडिङ्ग प्रा.लि., काठमाडौं वि. नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, काठमाडौं	५३

५६.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	नवलकिशोर चौधरी वि. उच्च अदालत पाटन, ललितपुर	५४
इजलास नं. ११			५५ - ५६
५७.	उत्प्रेषण	शारदा पराजुली घिमिरेसमेत वि. गृह मन्त्रालय, काठमाडौंसमेत	५५
इजलास नं. १२			५६ - ५७
५८.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	सुवित्रा कार्की वि. महानगरीय अपराध महाशाखा, ललितपुरसमेत	५६
इजलास नं. १३			५७ - ५८
५९.	उत्प्रेषण, परमादेश	शिवशक्ति घ्यु उद्योग प्रा.लि., काठमाडौं वि. नेपाल सरकार, आपूर्ति मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत	५७
६०.	उत्प्रेषण	पुण्यप्रसाद खतिवडासमेत वि. प्रधानमन्त्री, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, काठमाडौंसमेत	५७
इजलास नं. १४			५८ - ६०
६१.	अंश	रामजियावन नाउको मु.स. गर्ने ओमप्रकाश नाउ वि. अलाउ नाउसमेत	५८
६२.	उत्प्रेषण	राजेन्द्र मिश्र वि. नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, प्रधान कार्यालय, दरबारमार्ग, काठमाडौंसमेत	५९

संयुक्त इजलास

१

स.का.मु.प्र.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या. श्री सुष्मालता माथेमा, ०७९-WH-०१२९, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, शान्ता तामाङ वि. उच्च अदालत, पाटन, ललितपुरसमेत

निवेदकको नाउँको समाह्वान म्याद निजको पैतृक ठेगाना तथा निज रहँदै आएको भनिएको स्थानमा तामेलीका लागि पठाइएको भए पनि उक्त समाह्वान म्यादमा निज शान्ता तामाङको बुबाको नामसम्म उल्लेख भएको देखिन्छ। कुनै पनि सूचना जारी गर्दा तीन पुस्ते विवरण स्पष्ट खुलाउनुपर्ने हुन्छ। तर प्रस्तुत रिट निवेदकका हकमा म्याद तामेली हुँदा निजको तीन पुस्ते विवरण नखुलेको, बाबुको नाम उल्लेख भए पनि श्रीमान्को नाम उल्लेख नभएबाट अभियोग लागेका व्यक्ति यही हुन् भनी भन्न सकिने अवस्था रहने हुँदैन। यद्यपि, म्यादमा सम्बन्धित पक्षको सम्पर्क नम्बरसमेत उल्लेख भएको भए पनि म्याद तामेलीका बखत उक्त सम्पर्क नम्बरमा सम्पर्क गरिएको पनि कहींकतैबाट देखिँदैन। यस प्रकार निवेदकको स्पष्ट विवरण नखुलेको र म्यादमा उल्लेख भएको सम्पर्क नम्बरमा सम्पर्क गर्दा नगरी म्याद बेपत्ते तामेल गरेको कार्य मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा ६१ बमोजिमको रीत पुऱ्याई तामेल नभएको र सोपश्चात् सोही ऐनको दफा ६२ बमोजिम राष्ट्रिय दैनिकमा उक्त समाह्वान म्याद प्रकाशन हुँदा पनि स्पष्ट तीन पुस्ते विवरण नखुलेबाट सम्बन्धित पक्षले उक्त म्याद सूचना पाएको मान्न सकिने अवस्था नरहेकोले कानूनबमोजिम तामेल भएको मान्न मिल्ने नदेखिने।

निवेदकका उपर पुण्येश्वरी देशमरूको जाहेरी परी अभियोगपत्र दायर भएकोमा निजलाई बैकिङ्ग कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा ३(ग) को

कसुरमा सोही ऐनको दफा १५(१) बमोजिम सजाय भएको देखिन्छ। उक्त फैसलाको कार्यान्वयनको सिलसिलामा निवेदक शान्ता तामाङ पक्राउ परी कैद म्याद ठेकी पठाएको देखिन्छ। बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश कुनै पनि व्यक्ति गैरकानूनी रूपमा थुनामा रहेको अवस्थामा निजलाई थुनामुक्त गर्नको लागि जारी गरिन्छ। निवेदक शान्ता तामाङको हकमा कानूनबमोजिम म्याद तामेल नगरी फैसला भएको भए तापनि कानूनबमोजिम अधिकार प्राप्त अदालतबाट मुद्दाको कारबाहीको प्रक्रियामा जानुपर्ने अवस्थाको देखिँदा उक्त कार्यका लागि अदालतमा उपस्थित गराउनुपर्ने हुँदा बन्दीप्रत्यक्षीकरण जारी गरी थुनामुक्त गर्नुपर्ने नदेखिने।

निवेदकका हकमा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गर्नुपर्ने नदेखिए तापनि माथि विवेचना भएअनुसार निवेदकको वतन मोरङ जिल्ला, साबिक बेलबारी गा.वि.स. वडा नं.२ को हाल बेलबारी नगरपालिका, वडा नं.१ रहेको भन्ने निवेदकको नागरिकताको प्रतिलिपिबाट देखिएको, अभियोगपत्रमा निवेदकको सम्पर्क नं. उल्लेख भए पनि सो नम्बरमा सम्पर्क गरेको नदेखिएको, म्याद जारी हुँदा निवेदकको बुबाको नामसम्म उल्लेख भए पनि पतिको नाम उल्लेख भएको नदेखिएबाट उल्लिखित बैकिङ्ग कसुर मुद्दाका प्रतिवादी र निवेदक एकै व्यक्ति रहेको भन्ने यकिन हुन नसकेको अवस्थामा निवेदकको नाउँको म्याद रीतपूर्वकको मान्न मिल्ने देखिएन। अतः उक्त तामेली समाह्वान म्याद, निवेदकका नाममा गोरखापत्रमा प्रकाशित म्याद सूचना तथा सोका आधारमा निवेदकको हकमा उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७९।८।१७ मा भएको फैसलासमेत उत्प्रेषणको आदेशले बदर हुने ठहर्छ। अब, निवेदकलाई हाल थुनामा राखिएको कारागारबाट उच्च अदालत पाटन, वाणिज्य इजलासमा थुनछेक प्रयोजनका लागि उपस्थित गराई बयान लिनेलगायतका मुद्दाको कारबाही अगाडि

बढाउनु भनी विपक्षीहरूका नाउँमा परमादेशको आदेश जारी हुने।

इजलास अधिकृत: कृष्णशोभा सुवाल

इति संवत् २०७९ साल माघ २३ गते रोज २ शुभम्।

२

स.का.मु.प्र.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री नहकुल सुवेदी, ०७८-CR-०६३३, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. काशीराम महतोसमेत

मौकामा जाहेरी दिने मृतकका पिताले छोरीले विष सेवन गरी आत्महत्या गरेको भनी जाहेरी दिएका, पति कान्तलाल महतोले प्रतिवादीहरूले कर्तव्य गरी मारेको भनी दिएको जाहेरी वारदातको १ वर्ष ८ महिनाभन्दा पछि दिएको, प्रतिवादीहरू मौका र अदालतको बयानमा इन्कारी रहेका, किटानी जाहेरी दिने कान्तलाल महतोले अदालतमा आई जाहेरी बेहोरा समर्थन हुने गरी बकपत्र गरेको समेत नदेखिएको, वारदातको प्रत्यक्षदर्शी भनिएका दुईजनामा मृतकको छोरी अमनदीप महतोको मौकाको कागज र बकपत्र र छोरा तुलाराम महतोको मौकाको कागज परस्पर विरोधाभाषी देखिएको, मृतकको शव परीक्षण एवम् भिसेरा प्रतिवेदनबाट मृत्युको कारण यकिन हुन नसकेको, शव परीक्षण प्रतिवेदनबाट मृतकको शरीरमा घाउ चोट देखिएकोमा सोही घाउ चोटकै कारणले मृत्यु भएको भन्न नसकिने भनी शव परीक्षण गर्ने चिकित्सकले बकपत्र गरिदिएकालगायतका प्रमाणबाट रेखादेवी महतोको मृत्यु कर्तव्यबाट भएको भन्ने पुष्टि हुनसकेको देखिएन। मिसिल प्रमाणबाट अपराध पुष्टि हुन नसकेको अवस्थामा शंका र अनुमानका आधारमा मात्र प्रतिवादीहरूलाई कसुरदार ठहर गर्न मिल्दैन। फौजदारी मुद्दामा अभियुक्तको कसुर प्रमाणित गर्ने भार वादीमा रहन्छ। वादीले निश्चयात्मक प्रमाण गुजारी अभियुक्तको कसुर खम्बिर गराउन नसकेको स्थितिमा शंकाको सुविधा अभियुक्तले पाउने फौजदारी न्यायको स्वीकार्य मान्यता हो। यस सन्दर्भमा पुनरावेदक/वादी

हर्कबहादुर विश्वकर्मासमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार विरुद्ध प्रत्यर्थी/प्रतिवादी थोमबहादुर तामाङसमेत भएको कर्तव्य ज्यान मुद्दामा “अभियोग दाबी लगाउनु र अभियोग स्थापित हुनु अलग अलग कुरा हुन्। फौजदारी कसुरअन्तर्गत अभियोग दाबी लिँदा सो दाबीलाई पुष्टि गर्ने यथेष्ट प्रमाणहरूको विद्यमानता हुनु अनिवार्य हुने। अनुमान तथा अड्कलका भरमा अभियोगलाई स्थापित गर्दै जाने हो भने फौजदारी न्यायको मूल मर्म नै परास्त हुन गई समग्र न्याय प्रणालीप्रति नै वितृष्णा हुने” भनी ने.का.प. २०७०, अड्क १२, निर्णय नं. ९०९२ मा सिद्धान्त प्रतिपादन भएको समेतका आधार प्रमाणबाट रेखादेवी महतोको मृत्यु कर्तव्यबाट भएको हो भन्ने निश्चयात्मक प्रमाणको अभाव भई अभियोग दाबीबमोजिमको कसुर स्थापित हुन सक्ने अवस्था नदेखिने।

यसप्रकार मिसिल प्रमाणबाट रेखादेवी महतोको मृत्यु कर्तव्यबाट भई अभियोग दाबीबमोजिमको कसुर अपराध घटित भएको पुष्टि हुन नसकेकोले वारदातमा यी प्रतिवादीको के कस्तो संलग्नता रहेको थियो भनी विवेचना गरिरहनुपर्ने देखिएन। वारदात नै स्थापित हुन नसकेकाले प्रतिवादीहरूले आरोपित कसुरबाट सफाई पाउने ठहर्‍याएको उच्च अदालत विराटनगरको फैसला मनासिब देखिँदा अन्यथा गर्नुपर्ने नदेखिने।

तसर्थ: प्रतिवादीहरू काशीराम महतो, नत्थु महतो र सतानीदेवी महतोउपर अभियोग दाबी पुष्टि हुनसक्ने अवस्था नभएकोले अभियोग दाबीबमोजिम प्रतिवादीहरूलाई सजाय ठहर गरेको सुरु मोरङ जिल्ला अदालतको फैसला उल्टी गरी निजहरूले सफाई पाउने ठहर्‍याएको उच्च अदालत विराटनगरबाट मिति २०७७।११।११ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत (उपसचिव): टीकाबहादुर थापा
इति संवत् २०७९ मङ्सिर ६ गते रोज ३ शुभम्।

३

स.का.मु.प्र.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री नहकुल सुवेदी, ०७८-CR-०८७०, वैदेशिक रोजगार कसुर, नेपाल सरकार वि. लोकबहादुर थापा

जाहेरवालाले प्रतिवादीले आफूलाई विदेश पठाउन भनी रकम लिएको भन्ने दाबी लिई सोको प्रमाण स्वरूप निजले प्रतिवादीको नाममा रिलाइवल रेमिटबाट रु.५५,०००।- पठाएको रसिद पेस गरेको देखिए पनि उक्त रसिदमा विदेश कम्बोडिया पठाउने वा आरोपित कसुर पुष्टि हुने कुनै कारण वा बेहोरा उल्लेख भएको पाइँदैन । यसबाट प्रतिवादीले अनुसन्धानका क्रममा जाहेरवालाले रु.५५,०००।- आफ्नो नाममा आई.एम.ई. बाट आएको र सो रकम झिकी दुर्गाबहादुर गुरूङले भनेबमोजिम टिकटको लागि आशालाई दिएको भनी लेखाइदिएको बेहोरा समर्थित हुन आउँछ । अनुसन्धानका क्रममा जाहेरवालाले गरिदिएको कागजबाट प्रतिवादी र जाहेरवालाले कम्बोडिया गएको भन्ने देखिन आए तापनि प्रतिवादीले नै जाहेरवालालाई झुक्याई लगेको भन्ने कहींबाट खुल्न आउँदैन । यसबाहेक प्रतिवादी लोकबहादुर थापाले जाहेरवालालाई विदेश पठाइदिन भनी रकम माग गरेको र जाहेरवालाले विदेश पठाइदिन भनी रकम दिएको भन्ने देखिने अन्य कुनै निश्चयात्मक र विश्वासयोग्य प्रमाण मिसिलसामेल हुन आएको नदेखिने ।

यसबाहेक प्रतिवादीले कम्बोडिया पुऱ्याई अलपत्र पारेको भन्ने जाहेरी दिने यी जाहेरवाला न्यायाधिकरणमा उपस्थित भई आफ्नो जाहेरीको बेहोरा पुष्टि हुने गरी बकपत्र गरेको समेत देखिँदैन । न्यायाधिकरणमा आई जाहेरी बेहोरा समर्थित हुने गरी बकपत्र नगरेको अवस्थामा जाहेरी दरखास्तलाई अभियुक्तको विरुद्धको प्रमाणका रूपमा लिन मिल्दैन । जाहेरवालाले प्रमाणका रूपमा पेस गरेको आई.एम.ई. को भौचरमा पनि केबापत रकम बुझेको भन्ने स्पष्ट उल्लेख भएको नदेखिएको स्थितिमा सो

रसिदलाई पनि प्रतिवादी विरुद्धको निश्चयात्मक प्रमाणका रूपमा ग्रहण गर्न मिलेन । फौजदारी मुद्दामा अभियुक्तउपरको अभियोग प्रमाणित गर्ने भार वादीको हुन्छ तर प्रस्तुत मुद्दामा वादी नेपाल सरकारले प्रतिवादीले जाहेरवालालाई विदेश पठाइदिने भनी भनेको र सोबापत रकम बुझेको भनी देखिने अन्य कुनै ठोस प्रमाण पेस गर्न सकेको नदेखिएको अवस्थामा केवल शंका र अनुमानको भरमा प्रतिवादीलाई कसुरदार ठहर गर्नु मनासिब देखिएन । अभियोजन पक्षले निश्चयात्मक प्रमाण गुजारी अभियुक्तको कसुर खम्बिर गराउन नसकेको स्थितिमा शंकाको सुविधा अभियुक्तले पाउने फौजदारी न्यायको स्वीकार्य मान्यता हो । मिसिल प्रमाणबाट प्रतिवादीउपरको अभियोग दाबी शंकारहित तवरले पुष्टि हुन सकेको नदेखिएको स्थितिमा प्रतिवादीले अभियोग दाबीबाट सफाई पाउने ठहऱ्याई भएको सुरु फैसला मनासिब देखिँदा अन्यथा गर्नु नपर्ने ।

तसर्थ, प्रतिवादी लोकबहादुर थापाउपरको अभियोग दाबी पुष्टि हुनसक्ने अवस्था नदेखिएबाट प्रतिवादीलाई सफाई दिने ठहर गरी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०७८।५।२० मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: टीकाबहादुर थापा

कम्प्युटर: चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७९ मङ्सिर ६ गते रोज ३ शुभम् ।

४

स.का.मु.प्र.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या. श्री नहकुल सुवेदी, ०७९-WH-००६९, बन्दीप्रत्यक्षीकरणसमेत, निरज बुढाथोकी वि. गोपाल श्रेष्ठसमेत

कुनै व्यक्तिको हाल बसोबास गर्ने गरेको वतन मिसिल कागजबाट खुल्न आएकोमा सोही वतनमा र त्यस्तो वतन खुल्न नसकेको वा सो वतनमा म्याद

जारी हुँदा रीतपूर्वक तामेल हुन नसकेको अवस्थामा स्थायी वतनमा म्यादजारी गर्नु तर्कसङ्गत मान्न सकिन्छ। तर मिसिलबाट हाल बसोबास अर्को वतनमा भएको देखिएको स्थितिमा निजको नाउँको म्याद सो वतनमा जारी नगरी नागरिकताको प्रमाणपत्रमा उल्लिखित स्थायी वतनमा जारी गर्ने कुराले यथार्थमा निजले त्यस्तो समाह्वान म्याद पाएको भनी विश्वस्त हुन सकिने अवस्था नदेखिने। मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा ६१(२) तथा बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा २३ को आशय पनि आफू विरुद्ध लागेको अभियोगका सम्बन्धमा प्रतिवादीले सुनुवाइको उचित मौका पाउनुपर्ने भन्ने रहेकाले प्रतिवादीले यथार्थमा म्याद सूचना पाउन सक्ने अवस्था थियो वा थिएन भन्ने गम्भीर रूपमा हेर्नुपर्ने हुन्छ। उल्लिखित मुद्दा नं. ०७६-CB-२८६७ को बैंकिङ कसुर मुद्दामा मिसिलबाट यी निवेदक हाल बसोबास गरी आएको वतन स्पष्ट देखिएकोमा सो वतनमा समाह्वान जारी नगरी निजको साबिकको स्थायी वतनमा जारी गरेबाट यी निवेदकले आफूउपर परेको मुद्दाको सम्बन्धमा प्रतिरक्षाको सूचना पाएको भनी यकिन हुने आधार मिसिलबाट देखिएन। वास्तविक रूपमा यी निवेदकले म्याद सूचना पाउन सक्ने वतनमा म्याद जारी नगरी निजको हाल बसोबास नै नभएको वतनमा म्याद जारी गरी तामेली गरेको म्यादलाई कानूनबमोजिम रीतपूर्वक तामेली भएको भनी मान्न मिलेन। त्यस्तो बेरितको म्याद तामेलीका आधारमा भएको मुद्दाको काम कारबाही तथा फैसला उपरोक्त उल्लिखित कानूनी व्यवस्था र प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तसमेतको विपरीत देखिँदा कायम रहन सक्ने अवस्था नदेखिने।

अब यस स्थितिमा निवेदकको जिकिरबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुनुपर्ने हो वा होइन भन्ने सम्बन्धमा विचार गर्दा, मुद्दाको कारबाहीको क्रममा बेरितपूर्वक तामेल भएको म्यादका

आधारमा भएको फैसलाका आधारमा थुनामा रहेको देखिए तापनि निजका नाममा म्याद जारी गरी कानूनी कारबाही गर्नुपर्ने अवस्था देखिँदा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरी थुनामुक्त गरिहाल्नुपर्ने अवस्था विद्यमान नदेखिने।

तथापि माथि उल्लिखित मुद्दा नं. ०७६-CB-२८६७ को बैंकिङ कसुर मुद्दामा यी निवेदकका नाममा उच्च अदालत पाटनबाट जारी भई मिति २०७७।५।१ मा तामेल भएको म्याद रीतपूर्वकको नदेखिएकाले त्यस्तो बेरितको म्याद तथा उच्च अदालत पाटनबाट भएको मिति २०७७।९।२७ को फैसलालगायत मुद्दाको सम्पूर्ण काम कारबाही र फैसलाबाट सिर्जित कैद जरिवानाको दायित्व ठेकेको कैदी पुर्जिसमेत रीतपूर्वकको भनी मान्न मिल्ने नदेखिँदा उत्प्रेषणको आदेशले बदर हुने र यी निवेदक हाल कारागार कार्यालय डिल्लीबजारमा थुनामा रहेको देखिँदा निजलाई उक्त कारागारबाट उच्च अदालत पाटन, वाणिज्य इजलासमा उपस्थित गराई निजको नाउँमा म्याद बुझाई निजको बयान लिने थुनछेकको आदेश गर्नेलगायतका कानूनबमोजिमको कारबाही अगाडि बढाउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा परमादेशको आदेशसमेत जारी हुने।

इजलास अधिकृत(उपसचिव): कुबेर पाण्डे
इति संवत् २०७९ साल मङ्सिर ११ गते रोज १ शुभम्।

५

स.का.मु.प्र.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या. श्री नहकुल सुवेदी, ०७९-WH-०१०९, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, राजिव जङ्ग थापा वि. वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण, बबरमहल, काठमाडौंसमेत

निवेदकको नागरिकताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपिमा निजको जन्मस्थान सुनसरी जिल्ला, मधेशा गा.वि.स. वडा नं. ३ उल्लेख भई स्थायी वतन सुनसरी जिल्ला, इटहरी उप-महानगरपालिका, वडा नं. ७ उल्लेख भएको देखिन्छ। निवेदकका विरुद्ध

परेको उल्लिखित वैदेशिक रोजगार कसुर मुद्दाको मिति २०७३।१०।१८ मा दिएको जाहेरी दरखास्तमा निवेदक राजिव जङ्ग थापाको वतन "सुनसरी जिल्ला इटहरी बस्ने" भन्ने मात्र उल्लेख भएको देखिन्छ । अनुसन्धानको क्रममा निवेदकका नाउँमा का.म.न.पा.-९ र इटहरी-८ सुनसरी वतनमा म्याद जारी भएकोमा उक्त म्याद तामेल हुन नसकी फिर्ता आएको देखिन्छ । यस स्थितिमा निजको हालको वतन खुल्ने अन्य आधिकारिक कागजात मिसिलबाट देखिन नआएकोले आधिकारिक कागजात निजको नागरिकताको प्रमाणपत्रबाट खुलेको वतनलाई नै निजको वतन भनी मान्नुपर्ने देखियो । तदनुरूप नै निजका विरुद्ध दायर अभियोग पत्रमासमेत निजको वतन इटहरी नगरपालिका वडा नं.७ उल्लेख भएकोमा सोही वतनमा म्याद जारी भई मिति २०७३।१२।२९ मा तामेल भएकोमा म्याद सूचना जारी भएको व्यक्तिको पूरा नाम उल्लेख नगरी जङ्ग थापा मात्र भएको भनी न्यायाधिकरणबाट मिति २०७४।८।१४ मा बेरितको भनी बदर भएको देखिन्छ । तत्पश्चात् निजको नाउँमा मिति २०७५।०२।२९ मा पुनः जारी भएको समाह्वान म्यादमा सुनसरी जिल्ला इटहरी न.पा. वडा नं. ८ भन्ने उल्लेख भई इटहरी न.पा. वडा नं. ८ का जनप्रतिनिधिको रोहबरमा "म्यादवाला व्यक्ति इटहरी ८ को घर बिक्री गरी अन्यत्र सरी गएको भन्ने बुझिएको" भन्ने कैफियत बेहोरा उल्लेख गरी तामेली गरेको देखिन आयो । मिसिल संलग्न नागरिकताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपिबाट निजको वतन इटहरी न.पा.७, सुनसरी देखिएको र अभियोजनकर्ताले अभियोगपत्रमासमेत निजको वतन सुनसरी जिल्ला इटहरी नगरपालिका वडा नं. ७ नै उल्लेख गरेकोमा उक्त ठेगानामा म्याद जारी नगरी इटहरी न.पा. वडा नं. ८, मा म्याद जारी गरेको प्रथमदृष्टिमा नै मिलेको देखिएन । मिसिलबाट देखिएको वतनमा म्याद जारी नगरी अर्कै वतन वडा नं.८ मा म्याद जारी गर्नुपर्नाको मनासिब आधार

कारणसमेत मिसिल प्रमाणबाट खुल्न नआउने र कैफियत बेहोराबाट यी निवेदक उक्त वतनमा बसोबास नगर्ने भन्ने स्पष्ट देखिन आएको अवस्थामा निवेदकले उल्लिखित मुद्दामा गलत वतनमा म्याद सूचना टाँसी प्रतिवाद गर्ने मौका नपाएको भनी लिएको जिकिरलाई अन्यथा भन्न मिल्ने नदेखिने ।

कुनै व्यक्तिको नाममा समाह्वान म्याद जारी गर्नुको उद्देश्य निजका विरुद्ध लागेको अभियोगको सम्बन्धमा निजलाई जानकारी दिई प्रतिरक्षा गर्ने उचित मौका प्रदान गर्नुभएकाले प्रतिवादीका नाउँमा म्याद जारी गर्दा सम्भव भएसम्म मिसिल कागजबाट खुल्ने हाल बसोबास गरेको वतनमा र त्यस्तो वतन खुल्न नसकेको वा सो वतनमा म्याद जारी हुँदा रीतपूर्वक तामेल हुन नसकेको अवस्थामा स्थायी वा अन्य कुनै वतन भए सोसमेत खुलाउन लगाई त्यस्तो वतनमा म्याद जारी गर्नु तर्कसम्मत मान्न सकिन्छ । तर मिसिलबाट एउटा मात्र वतन देखिएको अवस्थामा सोही वतनमा म्याद जारी गरी रीतपूर्वक तामेल गराउनु यससम्बन्धी कानूनी व्यवस्थाको उद्देश्य हो । तर उल्लिखित मुद्दामा निवेदकको नाममा पहिलो पटक मिति २०७३।११।१७ मा इटहरी न.पा.वडा नं.७ मा प्रेषित म्याद र तामेली निवेदकको पूरा नाम थर नलेखी जारी गरेको भनी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको मिति २०७४।८।१४ को आदेशले बदर भएकोमा दोस्रो पटक म्याद जारी गर्दा मिसिल कागजमा कहींकतै उल्लेख नभएको इटहरी न.पा. वडा नं. ८ उल्लेख गरी म्याद जारी गरी बेपर्ते तामेल भई आएको देखिएकाले त्यस्तो तामेलीलाई रीतपूर्वक तामेल भएको भनी मान्न मिल्ने अवस्था देखिएन । गलत वतनमा म्याद जारी गरी बेरितको म्याद तामेलीका आधारमा भएको मुद्दाको काम कारबाही तथा फैसलासमेत उल्लिखित कानूनी व्यवस्था र प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तसमेतको विपरीत देखिँदा कायम रहिरहन सक्ने अवस्था नदेखिने ।

निवेदकको नाउँमा जारी म्याद बेरितको देखिए तापनि निवेदक अदालतबाट भएको फैसला कार्यान्वयनका सिलसिलामा थुनामा रहेको र निजका नाममा वास्तविक वतनमा म्याद जारी गरी कानूनबमोजिम मुद्दाको काम कारबाही अघि बढाउनुपर्ने अवस्थासमेत देखिँदा निवेदन मागबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरी थुनामुक्त गरिहाल्नुपर्ने अवस्था विद्यमान देखिएन । तथापि, माथि उल्लिखित वैदेशिक रोजगार कसुर मुद्दामा यी निवेदकका नाममा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकारबाट जारी भई मिति २०७५।३।२२ मा तामेल भएको म्याद रीतपूर्वकको नदेखिएकाले त्यस्तो बेरितको म्याद र सो म्यादका आधारमा उक्त न्यायाधिकारबाट मिति २०७६।३।८ मा भएको फैसलालगायत मुद्दाको सम्पूर्ण काम कारबाही र फैसलाबाट सिर्जित कैद जरिवाना असुलीका लागि जारी भएको कैदीपुर्जिसमेत कानूनसम्मत नदेखिँदा उत्प्रेषणको आदेशले बदर भई हाल कारागार कार्यालय, झुम्का, सुनसरीमा थुनामा रहेको निवेदकलाई वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकारण, बबरमहल, काठमाडौंमा उपस्थित गराई निजको नाउँको म्याद बुझाई निजको बयान लिने, थुनछेकको आदेश गर्नेलगायतका जो जे बुझ्नुपर्छ बुझी कानूनबमोजिम मुद्दाको काम कारबाही अगाडि बढाउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा परमादेशको आदेशसमेत जारी हुने ।

इजलास अधिकृत (उप-सचिव): टीकाबहादुर थापा
कम्प्युटर: चन्दनकुमार मण्डल
इति संवत् २०७९ पौष २६ गते रोज ३ शुभम् ।

इजलास नं. १

६

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७७-WH-०१७९, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, निसा राई लिम्बू वि. धनकुटा जिल्ला अदालत, तहसिल शाखा, धनकुटासमेत

फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ५ मा “कुनै कसुरका सम्बन्धमा कसुर गर्दाका बखतभन्दा सजाय निर्धारण गर्दाका बखत कानूनबमोजिम घटी सजाय हुने रहेछ भने घटी सजाय हुने गरी निर्धारण गर्नुपर्ने छ” भन्ने तथा नेपाल कानूनलाई संशोधन एकीकरण समायोजन तथा खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९(२)(ग) मा “कुनै कानूनअन्तर्गत कुनै अदालतबाट भइसकेको सजाय सोही कानूनबमोजिम नै कार्यान्वयन हुने छ । तर त्यस्तो सजाय मुलुकी अपराध संहितामा सोही कसुरमा लेखिएको सजायभन्दा बढी हुने रहेछ भने मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएको हदसम्म मात्र सजाय कार्यान्वयन हुने छ” भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । यस अवस्थामा निवेदिकालाई ठगीको कसुरमा पहिले कसुर गर्दाको अवस्थामा हुनसक्ने जरिवानाको हदमा परिवर्तन गरी पछि आएको उल्लिखित ऐनबमोजिमको घटी सजाय हुने गरी भएको कानूनको सुविधाबाट वञ्चित गर्नुपर्ने कुनै कारण देखिँदैन । अहिले निजलाई अदालतको फैसलाअनुसार लागेको कैद मिति २०७७।२।१९ मा असुल भएको र हाल जरिवानाबापत थप ३१६ दिन कैद बसेको पाइयो । यसरी जरिवानाबापत कैद बसी निजले दैनिक रु.३००।- ले रु.९४,८००।- बराबरको कैद बसेको देखिँदा सो रकम निजलाई हुने जरिवाना रु.७०,०००।- भन्दा बढी नै रहेकोले अब निजलाई थप थुनामा राख्नुपर्ने अवस्था नदेखिँदा प्रस्तुत मुद्दामा थुनामा रहेकी रिट निवेदिका/प्रतिवादी निसा राई लिम्बूलाई उल्लिखित ठगीसमेतको कसुरमा धनकुटा जिल्ला अदालतबाट मिति २०७३।१।५ मा भएको फैसलाअनुसार भनी कैदमा राख्नु कानूनको प्रतिकूल हुने देखिने ।

तसर्थ रिट निवेदिका / प्रतिवादी निसा राई लिम्बूलाई उल्लिखित मुद्दामा पुरानो कानूनबमोजिमको जरिवाना नदिएको भनी थुनामा राखिराख्ने कार्य गैरकानूनी हुने देखिएकाले निजलाई उल्लिखित ठगी मुद्दामा भएको फैसलाअनुसारको जरिवाना रु.७०,०००।- पनि ३१६ दिन कैद बसी

रु.९४,८००।- रकम बराबरको कैद बसी जरिवाना भुक्तान गरिसकेकोले निजलाई आजै कैद मुक्त गरिदिनु भनी बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने।

साबिक मुलुकी ऐनबमोजिम सरकारवादी मुद्दामा कैद र जरिवाना बढी भएको र हाल लागु भएको फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ५ मा "कुनै कसुरका सम्बन्धमा कसुर गर्दाका बखतभन्दा सजाय निर्धारण गर्दाका बखत कानूनबमोजिम घटी सजाय हुने रहेछ भने घटी सजाय हुने गरी निर्धारण गर्नुपर्ने छ" भन्ने तथा नेपाल कानूनलाई संशोधन एकीकरण समायोजन तथा खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९(२)(ग) मा "कुनै कानूनअन्तर्गत कुनै अदालतबाट भइसकेको सजाय सोही कानूनबमोजिम नै कार्यान्वयन हुने छ। तर त्यस्तो सजाय मुलुकी अपराध संहितामा सोही कसुरमा लेखिएको सजायभन्दा बढी हुने रहेछ भने मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएको हदसम्म मात्र सजाय कार्यान्वयन हुने छ" भन्ने व्यवस्था रहेको परिप्रेक्ष्यमा सुरु जिल्ला अदालतहरूमा फौजदारी मुद्दामा कसुर ठहर भएका प्रतिवादीहरूले कैद र जरिवानाको सुविधा पाउँ भनी दिएका निवेदनहरूमा उल्लिखित ऐनबमोजिम कैद र जरिवानाको सुविधा प्रदान गर्ने गरेको देखिएन। यसरी सुरु जिल्ला अदालतबाट सुविधा नपाएका प्रतिवादीहरूले यस अदालतमा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको रिट दायर गर्ने गरेको र यस अदालतबाट उल्लिखित कानूनबमोजिमका सुविधा पाउने मुद्दाहरूमा धेरै रिट निवेदनहरू जारी भइसकेको अवस्थामा यस्ता प्रकृतिका मुद्दामा साबिक मुलुकी ऐनमा भएको कैद र जरिवानाभन्दा हाल कायम रहेको मुलुकी फौजदारी अपराध संहिता, २०७४ मा घटी सजाय हुने भएको देखिएमा त्यस्ता कसुरहरूमा हाल लागु भएको फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ५ र नेपाल कानूनलाई संशोधन एकीकरण समायोजन तथा खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९(२)(ग) बमोजिम सुविधा प्रदान गर्न जिल्ला अदालतहरूमा लेखी पठाइदिनु भनी

यस अदालतका रजिस्ट्रारको नाममा निर्देशनात्मक आदेश जारी गरिदिने।

इजलास अधिकृत(उपसचिव): नवराज जोशी

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७७ साल चैत्र गते ४ रोज ४ शुभम्।

७

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७७-WH-०२५२, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, विरबहादुर ठाडा वि. काठमाडौं जिल्ला अदालत, तहसिल शाखा बबरमहल, काठमाडौंसमेत

रिट निवेदकलाई बहुविवाहको कसुरमा १ वर्ष कैद भएको सोमध्ये पनि १ महिना ४ दिन कैद अनुसन्धानको क्रममा बसेको र बाँकी कैद १० महिना २६ दिनमा पनि निज आफैँ अदालतमा उपस्थित भई हाल कोभिड-१९ कोरोना भाइरसको जोखिम कायम रहेको कारणबाट समेत मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १५५ को सुविधाको मागदाबी रहेको देखियो। यसै सन्दर्भमा सर्वोच्च अदालतको मिति २०७६।१२।०७ गतेको पूर्ण बैठकबाट भएको निर्णयानुसार मिति २०७६।१२।१० मा नोबल भाइरस (कोभिड-१९) को कारण उत्पन्न भएको विपद्को कारण कारागारमा रहेका कैदी बन्दीको भिडभाड कम गर्ने प्रयोजनार्थ मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १५५ बमोजिम कैदबापत रकम लिई कैदबाट छाडिपाउन निवेदन परेमा आवश्यक आदेश गरी छोडिदिन सक्ने भन्ने परिपत्र भएको देखिन्छ। यसैगरी निवेदकउपर भएको सजायको मात्रालाई हेर्दा, निवेदकबाट भएको कसुरमा निजलाई एक वर्ष मात्र सजाय भएको देखियो। मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १५५ मा रहेको कानूनी व्यवस्था हेर्दा, उक्त दफामा "कुनै कसुरमा पहिलो पटक कसुरदार ठहरी एक वर्ष वा एक वर्षभन्दा कम कैदको सजाय भएको मुद्दामा कसुरदारको उमेर, कसुरको गम्भीरता, कसुर गरेको तरिका, आचरणसमेतलाई विचार गर्दा कारागारमा राख्न उपयुक्त नदेखिएमा

तथा निजलाई छोड्दा सार्वजनिक शान्ति, कानून र व्यवस्थामा खतरा पुग्नेसमेत नदेखिएमा त्यसको कारण खुलाई अदालतले निजलाई कैदमा राख्नुको सड्डा त्यसबापत रकम लिई कैदबाट छाडिदिन उपयुक्त ठहर्नाएमा कैदबापतको रकम तिरी कैद बस्नु नपर्ने गरी आदेश दिन सक्ने छ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । उल्लिखित कानूनी व्यवस्थानुसार कैदबापत नगद रकम लिई कैद छुट दिनका लागि पहिलो पटक कसुरदार ठहरी एक वर्ष वा सोभन्दा कम कैदको सजाय लागेको मुद्दा हुनुपर्ने पहिलो सर्त हो । उक्त सर्त पूरा भएको अवस्थामा कसुरदारको उमेर, कसुरको गम्भीरता, कसुरदारको आचरणसमेतलाई विचार गरी कैदमा राख्न उपयुक्त नदेखिएमा र निजलाई कैदबाट छोड्दा सार्वजनिक शान्ति, कानून र व्यवस्थामा खतरा पुग्नेसमेत नदेखिएको अवस्थामा त्यस्तो कसुरदारलाई कैदबापत रकम लिएर कैदबाट मुक्त गर्न सक्ने अवस्था रहेको देखिने ।

रिट निवेदकलाई पहिलोपटक बहुविवाह मुद्दामा कसुर कायम भई १ वर्ष कैद सजाय हुने ठहर भएको देखिन्छ । काठमाडौं जिल्ला अदालतले मिति २०७७।१०।२९ मा गरेको आदेशमा प्रतिवादीको कसुरको गम्भीरता, कसुर गरेको तरिका, आचरणसमेतलाई विचार गरी निजलाई कैदबापत रकम लिई कैदमुक्त गर्न उपयुक्त नभएको भन्ने वा निज प्रतिवादीलाई कैदमा नराख्दा सार्वजनिक शान्ति, कानून र व्यवस्थामा खतरा पुग्न सक्ने अवस्था भएको भन्नेसमेत नदेखिएको अवस्थामा मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १५५ बमोजिम निवेदकलाई लागेको कैदबापत रकम लिई कैदमा बस्न नपर्ने सुविधा प्रदान गर्न इन्कार गर्दा कानूनको उद्देश्यअनुरूप हुने नदेखिँदा काठमाडौं जिल्ला अदालतको मिति २०७७।९।६ को आदेशलाई कानूनसम्मत भन्न मिल्ने नदेखिने ।

अतः निवेदकले मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १५५ बमोजिम आफूलाई लागेको कैदबापत रकम तिरी कैदमा बस्न नपर्ने

सुविधा प्राप्त गर्न सक्ने नै अवस्था देखिँदा निवेदकको उक्त सुविधा प्रदान गर्न इन्कार गरी काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७७।१०।२९ मा भएको आदेश कानूनतः मिलेको नदेखिँदा उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरिदिएको छ । अब, रिट निवेदकको हकमा उपर्युक्त आधारहरूलाई समेत विचार गरी पुनः मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १५५ अन्तर्गतको उपर्युक्त आदेश जारी गर्नु भनी विपक्षी काठमाडौं जिल्ला अदालतको नाममा परमादेशको आदेश जारी हुने ठहर्ने ।

इजलास अधिकृत(उपसचिव): नवराज जोशी

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७७ साल चैत्र गते ४ रोज ४ शुभम् ।

८

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७७-WH-०२५७, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, अनिलकुमार श्रेष्ठ वि. उच्च अदालत, पाटनसमेत

निवेदकलाई मुद्दा पुर्पक्षको क्रममा माग गरेको धरौट दिन नसकी सोही मितिबाट थुनामा बसेको अवस्था छ । तत्पश्चात् अदालतको फैसलाले निजलाई कैद र जरिवाना भएको देखिन्छ । अदालतको फैसलाले कैद र जरिवाना लागेको अवस्थामा लागेको कैद भुक्तान गरिसके पनि लागेको जरिवाना बुझाएको देखिँदैन । यस अदालतसमक्ष पुनरावेदन गर्दा फैसलाले पुनरावेदकलाई सजाय भएको रहेछ भने निजले त्यस्तो सजाय भोगेको वा बुझाएको वा त्यसबापत कैदमा रहेको वा जमानत दिएको वा धरौट राखेको निस्सा भए मात्र पुनरावेदन लाग्ने भनी मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १३६ को उपदफा (३) को खण्ड (ख) मा कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । उक्त कानूनी व्यवस्थानुसार निजले फैसलाबमोजिम जरिवाना बुझाएको वा सोबापत धरौट वा जमानत दिएको अवस्था देखिँदैन । जरिवानाबापत कैदमा बसी पुनरावेदन दर्ता गराएको देखिने ।

फौजदारी मुद्दामा अदालतबाट फैसला

हुँदा प्रतिवादीउपरको कसुर ठहर भएमा निजलाई सजाय गरिन्छ । फैसलाबमोजिम भएको सजायमा चित्त नबुझेमा कानूनबमोजिम पुनरावेदन लाग्नेमा पुनरावेदन गर्दा कानूनले तोकेको प्रक्रिया पूरा गरेमा मात्र पुनरावेदन दर्ता हुने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । फैसलाले कैद जरिवाना लागेको मुद्दामा पुनरावेदन गर्दा मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १३६ र १३७ बमोजिमको रीत प्रक्रिया पूरा गर्नुपर्ने हुन्छ । उल्लिखित कानूनी व्यवस्थालाई हेर्दा कैद सजाय भएकोमा केही अवस्थामा कैदमा नै बसी, केही अवस्थामा कैदबापत धरौट वा जमानत राख्न अदालतले अनुमति दिएमा धरौट वा जमानत राखी पुनरावेदन गर्न पाउने र जरिवाना सजाय भएकोमा सो जरिवाना तिरे बुझाएको वा सोबापत अदालतले माग गरेको धरौट वा जमानत राखी वा धरौट वा जमानत राख्न नसकेमा कैदमा बसी पुनरावेदन गर्न पाउने हुन्छ । कानूनमा उल्लिखित व्यवस्था राख्नुको मुख्य उद्देश्य तलका अदालतबाट भएको फैसला पुनरावेदनको रोहमा सदर भएमा सो फैसला कार्यान्वयन गर्न सहज हुने अपेक्षा हो । जहाँसम्म निवेदकले दाबी लिएको मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४को दफा १३७(६) मा “उपदफा (२) वा (४) बमोजिमको धरौट वा जमानत दिन नसकी कैदमा बसी पुनरावेदन दिने व्यक्तिको पुनरावेदनउपर त्यस्तो पुनरावेदन दर्ता भएको मितिले ६ महिनाभित्र फैसला हुन नसकेमा सम्बन्धित पुनरावेदन सुन्ने अदालतले निजलाई त्यस्तो अवधिपछि कैदबाट छाडी तारिखमा राखी पुर्पक्ष गर्नुपर्ने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्थाको परिप्रेक्ष्यमा हेर्दा निवेदकले दाबी लिएको सो एउटा दफामा रहेको प्राबधानलाई मात्र नहेरी पुनरावेदन सम्बन्धमा परिच्छेद १४ मा रहेका अन्य प्रावधानहरूसमेतलाई एकैसाथ हेर्नुपर्ने हुन्छ । कानून व्याख्याको सिद्धान्त पनि सोही नै हो । दफा १३७ को उपदफा (८) मा यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि, (क) मुद्दाको कारबाहीको सिलसिलामा थुनामा वा कैदमा परी फैसलाबमोजिमको

सजाय भुक्तान गरिसकेको व्यक्ति भए पुनरावेदन गर्नको लागि कैदमा बस्न वा धरौट वा जमानत दिनुपर्ने छैन, (ख) पुनरावेदन गरेको कारणले मात्र कुनै व्यक्तिलाई फैसलाबमोजिम भएको सजायभन्दा बढी हुने गरी कैदमा राखिने छैन, भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । उक्त व्यवस्थाहरूलाई हेर्दा फैसलाबमोजिम भएको सजायभन्दा बढी हुने गरी कैदमा राख्न नमिल्ने हो । फैसलाबमोजिम भएको सजायसम्म कैदमा राख्न मिल्ने नै देखियो । निवेदकलाई फैसलाले लागेको जरिवानाबापत धरौट नराख्दा सोबापत हुन सक्ने कैद अवधिभन्दा बढी कैदमा राखेको अवस्था नदेखिने ।

निवेदकले सुरु फैसलाउपर यस अदालतमा पुनरावेदन गर्दा पुनरावेदन दर्ता हुनको लागि चाहिने प्रक्रियाको रोहमा जरिवानाबापत धरौट वा जमानत राख्न नसकेर कैदमा बसेको अवस्था देखिन्छ । यस अदालतमा पुनरावेदन दर्ताको रोहमा फैसलाले लागेको जरिवाना नबुझाएको वा सोबापत धरौट वा जमानत नदिएको कारण कैदमा रहेको देखिन्छ । निवेदकको अहिलेको कैदको बसाई यस अदालतमा पुनरावेदन दर्ता गर्ने प्रयोजनको लागि हो । निवेदकले मुद्दामा पुनरावेदन दर्ता गर्नलाई यस अदालतमा जरिवाना बुझाएको निस्सा दिनुपर्दथ्यो वा सोबापत यस अदालतमा धरौट वा जमानत दिनुपर्नेमा सो नदिएबापत निवेदकले नै कैद बसी पुनरावेदन गरिपाउँ भनेर दिएको निवेदनको आधारमा कैदमा बसेको अवस्था देखिँदा यस अदालतको काम कारबाहीको क्रममा कैदमा रहेकोमा यस अदालतलाई विपक्षी बनाएको देखिएन । निवेदकलाई फैसलाले लागेको जरिवानाबापत पुनरावेदन गर्दा सो जरिवाना वा सोबापत धरौट वा जमानत नदिएको कारण कैदमा बसेको देखिँदा त्यस्तो थुनालाई गैरकानूनी थुना भन्न नमिल्ने ।

अतः निवेदकलाई उच्च अदालतको फैसलाले ६ वटा बैंकिङ कसुर मुद्दामा कैद र दाबीबमोजिम जरिवाना भएकोमा सो फैसलाउपर यस अदालतसमक्ष पुनरावेदन गर्दा जरिवाना नबुझाएको, सोबापत धरौट वा जमानत नदिएकोबाट कैदमा रहेकोलाई गैरकानूनी

थुना भन्न नमिल्ने साथै निजले सम्बन्धित मुद्दामा गरेको पुनरावेदनमा अग्राधिकारको आदेश भइसकेको हुँदा निवेदन मागबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गर्न मिलेन । प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्ने ।

इजलास अधिकृत (उपसचिव): नवराज जोशी

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७७ साल चैत्र गते ४ रोज ४ शुभम् ।

९

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७४-CR-१७३७, सम्पत्ति शुद्धीकरण, नेपाल सरकार वि. पशुराम भन्ने कृष्ण बस्नेतसमेत

प्रतिवादीहरूका नाममा विभिन्न बैंकमा मौज्जात रहेको रकम रु.१,३४,२२०।१७ भन्ने कुरा अभियोगपत्रमा स्वीकार गरिएको तर बैंक खाता सञ्चालन गरी बैंकिङ कारोबार गरेको रकम रु.९,५०,६६,२८६।९३ लाई सम्पत्ति शुद्धीकरणको कसुरको बिगो कायम गरिएको देखिन्छ । प्रतिवादीले गाडी किन्न, व्यापार व्यवसाय सञ्चालन गर्न तथा जग्गाको कारोबार गर्नका लागि बैंकबाट कर्जा लिएर कर्जा भुक्तान गर्ने प्रयोजनका लागि खोलिएको कर्जा खातामा निजै प्रतिवादीको अर्को खाताबाट रकमान्तर भई गएको रकमसमेतलाई जोडेर बिगोको रकम बढाएको देखिन्छ । अनुसन्धानको सिलसिलामा बैंक खातामा मौज्जात रहेको जम्मा रकमलाई बिगो कायम गर्नुपर्नेमा खाता खोलेको समयदेखि हालसम्म बैंकिङ कारोबार भएको सम्पूर्ण रकमलाई बिगो कायम गरेको आरोपपत्र न्यायसङ्गत मान्न सकिएन । यसै सम्बन्धमा ने.का.प. २०७१, अड्क ४, नि. नं.९१४९ मा "खाता खोली बैंकिङ कारोबार गर्नु स्वाभाविक रूपमा भइरहने कुरा हो । त्यो सञ्चय वा सुरक्षा वा जुनसुकै कारणले खातामा जम्मा गरी कारोबार गरिदिएको हुन सक्छ । खाताबाट झिकिएका रकमहरू आफ्नो फौजदारी दायित्वबाट बच्ने उद्देश्यले कतै लुकाएको भन्ने हो भने त्यो तथ्यगत हिसाबले नै पुष्टि गर्नुपर्ने

हुन्छ । खाताबाट रकम झिकिनु नै रकम लुकाएको अनुमानको आधार बन्न सक्तैन । यस्तो प्रश्नहरूमा अपराध अनुसन्धानको पक्ष सतही नबनी गम्भीर र क्षमतावान हुन जरूरी छ । यथार्थमा कुनै राष्ट्रसेवकले अमुक सम्पत्ति कति आर्जित गर्‍यो भन्ने प्रयोजनको लागि तत्काल कति उसको साथमा वा नियन्त्रणमा छ भन्ने आधारमा मूल्याङ्कन गरिने हो न कि कति थियो वा हुन सक्थ्यो होला भनी अनुमान गर्ने हो ।" भनी नजिर सिद्धान्त प्रतिपादन भएको पाइन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा समेत उक्त सिद्धान्त आकर्षित हुने नै देखिन आउने ।

त्यसैगरी, प्रतिवादी पशुराम भन्ने कृष्ण बस्नेतले २०६७ सालमा अज्ञात समूहले गोली प्रहार गरी घाइते बनाएकोमा राहत स्वरूप नेपाल सरकारबाट रु.४,००,०००।- (चार लाख) प्राप्त गरेको भन्ने कुरा आफ्नो बयानमा लेखाएका र निजको उक्त भनाइ नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालयको च.नं. ८३७ मिति २०७४।११।१४ गतेको पत्रबाट समर्थित भएको हुँदा उक्त रकमलाई समेत वैध आयमा गणना नगरिएको अभियोग दाबी नै नमिलेको भनी विशेष अदालतको निष्कर्षमा असहमत रहनुपर्ने कारण नदेखिने ।

अपराधजन्य कार्यबाट प्राप्त सम्पत्ति शुद्धीकरण गर्ने कार्यलाई निवारण गर्ने भन्ने सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउन्डरिङ) निवारण ऐन, २०६४ को उद्देश्य रहेको देखिन्छ । विभिन्न आपराधिक तथा गैरकानूनी कार्यबाट आर्जित सम्पत्ति भूमिगतरूपमा पुनः त्यस्तै गैरकानूनी कार्यमा लगानी हुने र शुद्धीकरण गर्ने चक्रहरू चलिरहने हुँदा पुनः त्यस्तो गैरकानूनी कार्यबाट आर्जित सम्पत्ति आपराधिक कार्यमा प्रयोग नहोस्, आपराधिक कार्य रोकियोस् भनी निवारणात्मक व्यवस्था (Preventive Measures) को प्रयोजनार्थ सम्पत्ति शुद्धीकरण ऐन आएको देखिन्छ । उक्त ऐनको दफा २८ ले कसैसँग आयस्रोत वा आर्थिक अवस्थाको तुलनामा उसको सम्पत्ति अस्वाभाविक देखिएमा र उसले आर्जन गरेको स्रोत देखाउन नसके सम्पत्ति शुद्धीकरणको अपराध हुने व्यवस्था गरेको

हो । अस्वाभाविक सम्पत्ति देखियो भने त्यसको स्रोत जायज थियो भनी प्रमाणित गर्नुपर्ने प्रमाणको भार प्रतिवादीमा राखिएको छ । यी प्रतिवादीहरूले २०५६/०५७ सालदेखि व्यापार व्यवसाय गर्दै आएको, बाबुको नाउँमा विभिन्न पैतृक सम्पत्ति देखिएको, अंशबन्डा नभएको, व्यापार व्यवसायका लागि विभिन्न व्यक्तिलगायत बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट ऋण लिएको, व्यापार व्यवसायहरूबाट भएको आम्दानीको लेखा परीक्षण गराई राज्यलाई कानूनबमोजिमको कर तिरेको प्रमाणहरू प्रतिवादीले पेस गरेका मिसिल संलग्न कागजातहरूबाट देखिन्छ । जसबाट यी प्रतिवादीहरूले उक्त ऐनको दफा २८ ले गरेको व्यवस्थाबमोजिम वैध स्रोतको प्रमाणहरू पेस भएको देखिन्छ । बैंकमा मौज्जात रहेको रकम रु. १,३४,२२०।१७ भन्ने कुरा अभियोग पत्रले स्वीकार गरेको छ । विभिन्न व्यवसाय सञ्चालन गरेका र केही रकम पैत्रिक सम्पत्तिको रूपमा प्राप्त गरेका प्रतिवादीहरूको नाममा उक्त रकम मौज्जात रहनुलाई अस्वाभाविक मान्न सकिने । कुनै पनि गम्भीर कसुरमा अभियोग लगाउँदा एवम् कसुर कायम गर्दा प्रस्ट रूपमा सबुद प्रमाणहरूबाट पुष्टि हुनुपर्ने र त्यस्तो सबुद प्रमाण प्रत्यक्षरूपमा हुनु र देखिनुपर्ने हुन्छ । कसैले कुनै व्यक्तिउपर दोष वा अभियोग लगाउँछ भने त्यसरी दोष वा अभियोग लगाउन मात्र पर्याप्त हुँदैन, सो कुरालाई विश्वसनीय प्रमाणहरूको आधारमा पुष्टिसमेत गर्नुपर्छ । यसरी, सम्पूर्ण तथ्यको गहिराइसम्म नपुगी सतही अनुसन्धानको भरमा गोश्वारा रूपमा कायम भएको बिगोलाई आधार मानेर कसुर कायम गर्न मिल्ने देखिएन । यस स्थितिमा अन्दाज, आशङ्का र अनुमानको आधारमा प्रतिवादीद्वयले आरोपित कसुर गरेको ठहराउन फौजदारी न्यायको सिद्धान्तले समेत नमिल्ने हुँदा निज प्रतिवादीद्वयले आरोप दाबीबाट सफाइ पाउने गरी विशेष अदालत काठमाडौँबाट भएको फैसला मनासिब नै देखिन आयो । वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, आरोप दाबीअनुरूप प्रतिवादीद्वय

पशुशुभ्राम भन्ने कृष्ण बस्नेत र अन्जु सिंह बस्नेतले सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐन, २०६४ को दफा ३ को विरुद्धको कार्य गरी आर्जन गरी ऐ.ऐ. को दफा ४ र २८ बमोजिमको कसुर गरेको पुष्टि हुन नसकेकोले निज प्रतिवादीद्वयले आरोपदाबीबाट सफाइ पाउने भनी विशेष अदालत काठमाडौँबाट मिति २०७४।१२।२५ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: नबिन आचार्य

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७८ साल भदौ २४ गते रोज ५ शुभम् ।

१०

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७६-CR-१००८, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. सप्लिस चौधरीसमेत

जाहेरवालाले जाहेरीमा प्रतिवादीहरू सप्लिस चौधरी र मदन श्रेष्ठ विरुद्ध जाहेरी दिएको भए तापनि निजले अदालतसमक्ष जाहेरीमा मदन श्रेष्ठले जबरजस्ती करणी गरेको भनेर लेखिए पनि जाहेरी बेहोराबमोजिम मदन श्रेष्ठले करणी गरेका होइन । छोरीलाई वारदातको भोलिपल्ट मदन श्रेष्ठले गाडीमा पुऱ्याउन आएकोले शंकाको आधारमा जाहेरी दिए पनि, पछि बुझ्दा मदन श्रेष्ठले जबरजस्ती करणी गरेका रहेनछन् भनी बकपत्र गरेको देखिन्छ । जाहेरी आफैँमा प्रमाण होइन तर जाहेरी बेहोरालाई अरु प्रमाणहरूले समर्थन गरेमा मात्र जाहेरीले प्रामाणिक महत्त्व ग्रहण गर्दछ । प्रस्तुत मुद्दाको सन्दर्भमा पनि जाहेरवालाले प्रतिवादी मदन श्रेष्ठसमेतको संलग्नतामा पीडित परिवर्तित नाम ०७५।०७६ नवलपरासी ६ (ख) लाई जबरजस्ती करणी गरेको भनी लेखाए तापनि जाहेरवालाले जाहेरीमा लेखिएको बेहोरा खण्डन हुने गरी अदालतसमक्ष बकपत्र गर्नुका साथै गणेशकुमार श्रेष्ठले समेत प्रतिवादी मदन श्रेष्ठको वारदातमा संलग्नता छैन भनी बकपत्र गरेको देखिँदा उक्त जाहेरी निज प्रतिवादीको हकमा प्रमाणयोग्य मान्न नमिल्ने ।

सामान्यतया अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष गरेको साबिती बयानको आधारमा मात्र कसुर ठहर गर्न पर्याप्त प्रमाण होइन। तर अनुसन्धान अधिकारीसमक्षको बयान कुनै दबाब प्रभावविना आफ्नो अन्तर हृदयबाट स्वस्फूर्त रूपमा आरोपित कसुरसँग स्वाभाविक सामाज्यस्यता हुने गरी बयान गरी सो बयानलाई अन्य स्वतन्त्र प्रमाणबाट पुष्टि भइराखेको छ भने अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष गरेको बयानलाई प्रमाणमा ग्रहण नगर्ने हो भने सो बयान गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्थाको कुनै अर्थ र प्रयोजन देखिन नआउने भनी कोशिलादेवी महतो विरूद्ध नेपाल सरकार (ने.का.प २०७५, अङ्क ७, नि.नं १००५९) भएको मुद्दामा सिद्धान्त प्रतिपादन भएको देखिन्छ। यस परिप्रेक्ष्यमा प्रतिवादी सप्लिस चौधरीले अदालतसमक्ष इन्कारी बयान गरेको भए तापनि निजको अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष भएको बयान, जाहेरवाला परिवर्तित नाम २०७५।०७६ नवलपरासी ६(क) को जाहेरी, निजको मौकाको कागज तथा अदालतसमक्ष भएको बकपत्रसमेतको आधार कारणबाट निज प्रतिवादी सप्लिस चौधरीको कसुरमा संलग्नता रहेको पुष्टि हुने।

वादी नेपाल सरकारको सामूहिक करणीतर्फ सजाय गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदन जिकिरतर्फ हेर्दा, सामूहिक करणीको कार्य स्थापित हुनको लागि दुई वा दुईभन्दा बढी व्यक्तिले पीडितलाई करणी गरेको हुनुपर्छ। प्रस्तुत मुद्दाको सन्दर्भमा माथि विवेचित आधार कारणबाट हेर्दा, पीडित परिवर्तित नाम नवलपरासी ६(ख) लाई प्रतिवादी सप्लिस चौधरीले मात्र जबरजस्ती करणी गरेको देखिँदा उक्त मिति २०७५।५।२७ को वारदातलाई सामूहिक जबरजस्ती भएको भनी मान्न मिल्ने देखिएन। साथै “दुवै प्रतिवादीले एकै समयमा करणी गरेको स्थापित नभएसम्म सामूहिक करणी गरेको भनी ठहर गर्ने अवस्था नहुने” भनी नेपाल सरकार विरूद्ध अब्दुल कलाम मुसलमानसमेत (ने. का.प २०७६, अङ्क १, नि.नं.१०१७३) भएको जबरजस्ती करणी मुद्दामा सिद्धान्त प्रतिपादन भएको देखिँदा प्रतिवादीद्वय मदन श्रेष्ठ र सप्लिस चौधरी

दुवैले पीडित परिवर्तित नाम नवलपरासी ६(ख) लाई जबरजस्ती करणी गरेको नभई प्रतिवादी सप्लिस चौधरीले मात्र पीडितलाई जबरजस्ती गरेको देखिँदा निजलाई सामूहिक जबरजस्ती करणीतर्फ थप सजाय गरी राख्नपर्ने नदेखिने।

अतः प्रतिवादीहरूमध्येको सप्लिस चौधरीले मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को करणीसम्बन्धी कसुरको दफा २१९ को उपदफा (१) र (२) बमोजिमको कसुर गरेको देखिँदा ऐ.ऐनको उपदफा ३ को खण्ड (घ) बमोजिम १० वर्ष कैद र निज प्रतिवादीबाट पीडितलाई रु.५०,०००।- क्षतिपूर्ति भराउने गरी सुरू नवलपुर जिल्ला अदालतबाट भएको फैसलालाई सदर गर्ने गरी उच्च अदालत पोखराबाट भएको फैसला मिलेकै देखियो। अर्का प्रतिवादी मदन श्रेष्ठलाई ऐ.ऐनको दफा ३६(१) र (२) को कसुरमा ऐ.दफा ३६(३) (ख) बमोजिम १ वर्ष कैद गर्ने गरी सुरू नवलपुर जिल्ला अदालतबाट मिति २०७५।११।८ मा भएको फैसलालाई केही उल्टी गरी निजलाई सफाइ दिने गरी उच्च अदालत पोखराबाट मिति २०७६।३।२२ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्ने।

इजलास अधिकृत: श्रद्धा विष्ट

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७८ साल असार ३ गते रोज ५ शुभम्।

११

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७६-CR-१०९८, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. कैलाशबहादुर राई

मिति २०७३।१२।१० गते राति अबेरसम्म मैया राई घर नआएकीले केटाकेटी एकलै छाडी कहाँ गएकी भनी मलाई रिस उठिरहेको अवस्थामा मृतक मैया राई बेलुकाको समयमा मादक पदार्थ सेवन गरी लङ्खराउँदै घरमा आइन्। त्यसपछि निजलाई यति रातिसम्म कहाँ गएको भनी सोध्दा दुबै जनाबिच भनाभन भएपछि म रिस आवेशमा आई श्रीमतीलाई बाँसको भाटाले निजको शरीरलगायत टाउकोमा अन्धाधुन्ध प्रहार गरेकोमा निजको टाउकोमा चोट

लागी टाउको फुटी रगत बगी निज बेहोस भई लडेपछि म त्यहाँबाट सुत्न गएको हुँ, यस्तैमा भोलिपल्ट ११.३० बजेको समयमा निजको मृत्यु भइसकेको थाहा पाएको हुँ भनी अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष तथा सोही बयान बेहोरालाई समर्थन गर्ने गरी अदालतसमक्ष पनि बयान गरेको देखिन्छ। प्रतिवादीको बयान बेहोरालाई घटना विवरण कागज गर्ने मानिसको बकपत्रसमेतबाट पुष्टि भइरहेको देखिँदा प्रतिवादी कैलाशबहादुर राईको कुटपिटको कारणबाट मृतक मैया राईको मृत्यु भएकोमा विवाद नदेखिने।

यसै सम्बन्धमा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १४ नं.मा ज्यान मार्नाको मनसाय रहेनछ, ज्यान लिनुपर्नेसम्मको इवी पनि रहेनछ, लुकी चोरीकन हानेको पनि रहेनछ उसै मौकामा उठेको कुनै कुरामा रिस थाम्न नसकी जोखिमी हतियारले हानेको वा विष खुवाएकोमा बाहेक साधारण लाठा, ढुङ्गा, लात, मुक्का इत्यादि हान्दा सोही चोट पिरले ऐनका म्यादभित्र ज्यान मरेमा दश वर्ष कैद गर्नुपर्छ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको परिप्रेक्ष्यमा प्रतिवादी कैलाशबहादुर राई र मृतक मैया राईबिच कुनै पूर्व रिसइवी रहे भएको तथ्य कुनै कागज प्रमाणबाट देखिँदैन। साथै प्रतिवादी कैलाशबहादुर राईले कुनै जोखिमी हतियारको प्रयोग गरेको नभई तत्कालै उठेको रिसमा बाँसको भाटाले श्रीमती मैया राईलाई प्रहार गर्दा संवेदनशील अंग टाउकोमा चोट पुग्न गई सोही चोटका कारणबाट मृतकको मृत्यु भएको देखिँदा निज प्रतिवादी कैलाशबहादुर राईले उक्त कानूनी प्रावधानअन्तर्गतको कसुर गरेको भन्ने देखिने।

“ज्यानसम्बन्धी मुद्दाहरूमा आवेशको अवस्थालाई अपराधको गाम्भीर्य घटाउने परिस्थितिको रूपमा लिइने हुँदा यस्तो हत्यालाई मनसायप्रेरित हत्याको वर्गमा राखेर हेरिएको पाइँदैन। यस्तो हत्यामा प्रतिवादीमा पीडितउपर आक्रमण गर्ने उत्तेजना भने तत्काल जागृत भएको हुन्छ। आवेशको उत्तेजनामा गरिने कार्यमा कर्ताले त्यसबाट उत्पन्न हुने परिणामको ख्याल नगर्ने र त्यस सम्बन्धमा कुनै सौँच विचारसमेत नगर्ने हुँदा आवेशको अवस्थालाई तत्कालीन भावावेश

र उत्तेजनाको रूपमा लिनुपर्ने हुन्छ। यस्तो आवेश वा त्यस्तो उत्तेजना मृतकको क्रियाकलापबाट वा निजसँग अन्योन्याश्रित क्रियाकलापबाट प्रतिवादीको मानसिकतामा तत्काल सिर्जित गराउने भनी निमतेम्बा शेर्पा विरुद्ध नेपाल सरकार (ने.का.प.२०७५, अङ्क-११, नि.नं-१०१३९) भएको कर्तव्य ज्यान मुद्दामा सिद्धान्त प्रतिपादन भएको देखिन्छ। प्रस्तुत मुद्दाको सन्दर्भमा पनि प्रतिवादी कैलाशबहादुर राई कामबाट घर फर्कि आएपछि नाबालक छोराहरू मात्र देखेको र श्रीमती मैया राई बेलुका मादक पदार्थ सेवन गरी आएको रिसमा निजहरूबिच भनाभन हुँदा प्रतिवादीले मृतकलाई प्रहार गरेको र सोही चोटबाट मृतकको भोलिपल्ट मृत्यु भएको देखिने।

अतः निज प्रतिवादी कैलाशबहादुर राईलाई सुरु खोटाङ जिल्ला अदालतबाट मिति २०७५।१।३ मा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १४ नं. बमोजिम १० वर्ष कैद गर्नेगरी भएको फैसलालाई सदर गर्नेगरी उच्च अदालत विराटनगर, अस्थायी इजलास ओखलढुंगाबाट मिति २०७६।३।१६ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्ने।

इजलास अधिकृत: श्रद्धा विष्ट
कम्प्युटर: रमला पराजुली
इति संवत् २०७८ साल असार ३ गते रोज ५ शुभम्।

इजलास नं. २

१२

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७१-WO-०३०९, उत्प्रेषण, पून्यवती श्रेष्ठसमेत वि. लुम्बिनी विकास कोष, प्रधान कार्यालय, लुम्बिनीसमेत

करार सेवा वा अस्थायी कर्मचारीको रूपमा कार्यरत रहेका सरकारी सेवाका कर्मचारीहरूलाई समेत एक पटकका लागि उमेरको हद नलाग्ने र सीमित प्रतियोगितात्मक परीक्षामा सामेल हुन पाउने गरी मुलुकको विधायिकाले नै कानून बनाई सुविधा

दिइसकेको देखिएको र लुम्बिनी विकास कोष: कर्मचारी सेवा, सर्त तथा सुविधासम्बन्धी विनियमावली, २०५८ को विनियम ३.१०(३) को तेश्रो संशोधित विनियम ३.१०(३) मा गरिएको कानूनी व्यवस्था नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ र वर्तमान नेपालको संविधानसँग बाझिएको अवस्था नदेखिएको भनी यसै अदालतको संवैधानिक इजलासबाट फैसलासमेत भइसकेको अवस्थामा लुम्बिनी विकास कोषमा करार सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई मात्र स्थायी गर्ने प्रयोजनले एकपटकका लागि उमेरको हद नलाग्ने गरी सिमित प्रतियोगितामा सहभागी हुने अवसर दिन उक्त संशोधित विनियम ३.१०(३) को व्यवस्थाबमोजिम लुम्बिनी विकास कोष, पदपूर्ति समितिको मिति २०७१।६।१५ को "प्रतियोगितात्मक सीमित परीक्षाको सूचना" द्वारा गरिएको विज्ञापन कानूनसम्मत देखिएको र उक्त विज्ञापनमा उल्लेख गरिएका योग्यतासम्बन्धी सर्तहरूबाट पनि एकपटकका लागि उमेरको हदबन्दी लागु नहुने गरी लुम्बिनी विकास कोषमा करारमा कार्यरत कर्मचारीहरू मात्रै सामेल हुन पाउने उद्देश्यले उक्त विज्ञापनको सूचना प्रकाशित गरिएको देखिँदा मिति २०७१।६।१५ को विज्ञापनको सूचना बदर गरिपाउँ भन्ने निवेदन माग दाबीसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, लुम्बिनी विकास कोष: कर्मचारी सेवा, सर्त तथा सुविधासम्बन्धी विनियमावली, २०५८ मा भएको तेश्रो संशोधनमा साबिकमा रहेको विनियम ३.१०(३) को सट्टा देहायको संशोधित विनियम ३.१०(३) मा "कोषको स्वीकृत दरबन्दीमा करार सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरूको हकमा प्रथम एक पटकलाई उमेरको हदबन्दी लागु नहुने गरी सिमित प्रतियोगिताद्वारा पदपूर्ति गरिने छ" भन्ने व्यवस्थाबमोजिम लुम्बिनी विकास कोष, पदपूर्ति समितिद्वारा एक पटकका लागि कोषको करार सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई उमेरको हदबन्दी लागु नहुने गरी सिमित प्रतियोगिताद्वारा पदपूर्ति गर्नेगरी लुम्बिनी विकास कोषद्वारा प्रतियोगितात्मक सीमित परीक्षाको

सूचना मिति २०७१।६।१५ मा प्रकाशित विज्ञापन नं. २०७१/७२ प्रा.२०१ देखि २०७१/७२ प्रा.२०९ सम्मको विज्ञापनको सूचना प्रकाशित गरेको कार्य कानून अनुरूप नै प्रकाशित भएको देखिन आएकोले निवेदकहरूको मागबमोजिम उक्त विज्ञापनको सूचना बदर गरिरहन परेन । प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: ध्रुवबहादुर कुँवर

कम्प्युटर: हर्कमाया राई

इति संवत् २०७७ साल मङ्सिर ४ गते रोज ५ शुभम् ।

१३

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७२-CR-००८५, ०७२-CR-१४२५ कर्तव्य ज्यान, विनोद सुवेदीसमेत वि. नेपाल सरकार, विक्रम भन्ने दीपेस सुवेदी वि. नेपाल सरकार

घटनास्थल तथा लास प्रकृति मुचुल्कासमेतको विवेचना, विश्लेषणबाट मृतकको मृत्यु कर्तव्यबाट भएको पुष्टि भएको र यी प्रतिवादीहरूले नै मृतकको हत्या गरेको विश्वास लाग्छ भनी मौकामा कागज गर्ने दण्डपाणी सुवेदी, झलकबहादुर जि.सी., सागर सुवेदी, शिव सुवेदीसमेतले मौकामा गरेको कागज तथा अदालतसमक्ष गरेको बकपत्र, प्रतिवादीहरूले मौकाको बयानमा मृतकलाई मार्ने कार्यमा संलग्न रहेबारे निजहरूले एक अर्कालाई गरेको परस्पर पोल साथै निज प्रतिवादीहरू र मृतक सुदीप मल्ल एकैसाथ आफ्नो पसलबाट हिँडेको तथ्यलाई उल्लेख गरी मौकामा बुझिएका तिलकबहादुर जि.सी.को मौकाको कागज र अदालतमा गरेको बकपत्रसमेतका प्रत्यक्ष र परिस्थितिजन्य प्रमाणहरूबाट यिनै पुनरावेदक प्रतिवादीहरूले मृतक सुदीप मल्ललाई धारिलो हतियार प्रयोग गरी कर्तव्य गरी मारेको पुष्टि हुन आएकोले यी पुनरावेदक प्रतिवादीहरूलाई अभियोग दाबीअनुसार कसुरदार कायम गरी सजाय गर्ने गरेको सुरु पर्वत जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने ठहर्‍याएको तत्कालीन पुनरावेदन अदालत बाग्लुङ्गको फैसला मिलेकै देखिँदा सो फैसला बदर गरी आरोपित कसुरबाट सफाई पाउनुपर्ने भन्ने पुनरावेदक प्रतिवादीहरूको

पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

अतः यी पुनरावेदक प्रतिवादीहरू विनोद सुवेदी, भीमप्रसाद सुवेदी र बिक्रम भन्ने दीपेस सुवेदीले मृतक सुदीप मल्ललाई कर्तव्य गरी मारेको ठहर्‍याई निजहरूलाई अभियोगदाबीबमोजिम साबिक मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. र १३ नं. को देहाय (३) बमोजिमको कसुरमा ऐ. महलको १३(३) नं. बमोजिम जन्मकैद सजाय गर्ने गरेको सुरु पर्वत जिल्ला अदालतको मिति २०७१।१०।२२ को फैसला सदर हुने ठहर्‍याएको तत्कालीन पुनरावेदन अदालत बाग्लुङ्गको मिति २०७२।०२।२० को फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: लक्ष्मी राना

कम्प्युटर: समी नेपाली

इति संवत् २०७८ साल वैशाख ०६ गते रोज २ शुभम् ।

१४

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७२-CR-०७५५, भ्रष्टाचार (अनियमितता), नेपाल सरकार वि. चन्द्रदेव कुमार यादवसमेत

कम्प्युटर खरिद, दिवा खाजा, PCF Non Salary, क्षमता अनुदानलगायतका विभिन्न शीर्षकमा तोकिएको मापदण्ड अनुरूपको रकम निकास दिने निकाय जिल्ला शिक्षा कार्यालय भएको र शिक्षा नियमावली, २०५९ को नियम, १६९ अनुसार विद्यालयको कोष तथा खाता सञ्चालन सो विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष वा सो समितिले तोकेको व्यवस्थापन समितिको सदस्य र प्रधानाध्यापकको संयुक्त दस्तखतबाट हुने भन्ने व्यवस्था रहेकोमा यस राष्ट्रिय प्राथमिक विद्यालय, पट्टी प्रवाह विद्यालयमा विद्यालयको प्रधानाध्यापक प्रतिवादी चन्द्रदेव कुमार यादव र सहायक शिक्षक प्रतिवादी सत्यनारायण पासवानले विद्यालयको खाता सञ्चालन गर्ने गरेको भन्ने देखिने ।

प्रतिवादी चन्द्रदेव कुमार यादवले कम्प्युटर खरिद गरेकोमा सुरक्षाको लागि घरमा सुरक्षित रूपमा

राखेको छ भनी अनुसन्धानको क्रममा बयान गरेको देखिन्छ । सो कम्प्युटर खरिद गरे नगरेको सम्बन्धमा खोज खबर नगरेको तथा निजको बयान अनुसार घरमा राखेको भए सो कम्प्युटर दाखिला गराउन पहल गरेको समेत देखिँदैन । पहल गर्दा पनि दाखिला नगरेको अवस्थामा निजले हिनामिना गरेको मान्नुपर्ने हुन्छ । यसप्रकारको अनुसन्धान र पहल नगरी अनुमानकै भरमा कम्प्युटर खरिद नगरी हिनामिना गरेको भन्ने आरोप दाबी कानूनसङ्गत मान्न मिल्ने नदेखिने ।

विद्यालयलाई सञ्चालन अनुमति प्राप्त भई विद्यालय सञ्चालन भएकोमा विवाद छैन । FLash Report मा उल्लेख भएको भन्दा केही कम सङ्ख्यामा विद्यार्थी रहेको भन्ने भए पनि उक्त विद्यालयमा विद्यार्थी नै नरहेको भन्ने पनि देखिँदैन । विद्यालयका निमित्त प्रधानाध्यापक प्रतिवादी सत्यनारायण पासवानले अनुसन्धान अधिकारी तथा अदालतसमक्ष गरेको बयानबाट उक्त विद्यालयमा दिवा खाजा कार्यक्रम लागु भएको र विद्यार्थीलाई खाजा खुवाएको भन्ने देखिन्छ । सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूका लागि दिवा खाजा कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०६६ को नियम ८ मा विद्यालयको व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षको अध्यक्षतामा विद्यालयमा खाजा व्यवस्थापन समिति रहने र उक्त समितिले खाजा व्यवस्थापन गर्ने व्यवस्था रहेकोले सोही व्यवस्था अनुसार राष्ट्रिय प्राथमिक विद्यालय, पट्टी प्रवाहको व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष उमेशकुमार यादवको अध्यक्षतामा खाजा व्यवस्थापन समिति गठन भएको, विद्यालयमा करिब ३०० जति विद्यार्थी रहेको र खाजा व्यवस्थापन समितिले दिवा खाजा व्यवस्थापन गरी विद्यार्थीलाई दिवा खाजा खुवाएको भनी उमेश कुमारले अनुसन्धानको क्रममा बयान गरेको देखिएको छ । दिवा खाजा नखुवाएको भन्नेतर्फ कुनै उजुरी परेको भन्ने पनि देखिँदैन । स्रोत व्यक्तिले प्रमाणित गरी पठाएको flash report मा विद्यार्थी सङ्ख्या सामान्य घटबढ भएको भन्ने कारणले मात्र दिवा खाजामा तुलो असर

पर्न गई निकासी रकमको हिनामिना हुन गएको भन्न न्यायोचित हुने नदेखिने ।

राष्ट्रिय प्राथमिक विद्यालय, पट्टी प्रवाहको व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष उमेशकुमार यादवले अनुसन्धानको सिलसिलामा गरेको बयानबाट निजको पालामा विद्यार्थीलाई छात्रवृत्ति, पाठ्यपुस्तक वितरण गरेको भन्ने देखिएको छ । क्षमता अनुदानतर्फ भएको रकम निकासीको हकमा सो अनुरूपको कार्य नभएको भनी कसैको उजुरी परेको अवस्था देखिँदैन । PCF Non salary शीर्षकमा रकम निकासी विद्यालयले भरेको तथ्याङ्क फाराम र विद्यालयको प्रधानाध्यापक, विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष र स्रोतव्यक्तिसहितले हस्ताक्षर गरी पठाएको विवरणको आधारमा उक्त रकम विद्यालय सञ्चालन, मसलन्द, शैक्षिक सामग्री व्यवस्था, कर्मचारी व्यवस्थापन, विद्यालयको सामान्य मर्मत, सम्भारका लागि बाल विकासदेखि कक्षा ५ सम्मका सबै विद्यार्थी सङ्ख्याका आधारमा तोकिएको Norms अनुसार सम्बन्धित जिल्ला शिक्षा कार्यालयबाट दिइने गरेको भन्ने प्रतिवादी दोलराज पाण्डेले अदालतसमक्ष गरेको बयानसमेतबाट देखिन्छ । PCF Non salary मा राष्ट्रिय प्राथमिक विद्यालय, पट्टी प्रवाह सञ्चालनमा रहेको र आ.व.२०६७/०६८ र २०६८/०६९ दुवैमा शिक्षक कमली कुमारी मण्डललाई नियुक्ति गरी निज कार्यरत रहेको कुरामा विवाद नरहेको स्थितिमा सो रकम हिनामिना भयो भन्ने अवस्था रहेन । यसरी दिवा खाजा, PCF Non Salary, क्षमता अनुदान, कम्प्युटर खरिदलगायतका विभिन्न शीर्षकमा निकासी भएको रकम प्रतिवादीहरूले हिनामिना गरेको भन्ने आरोपदाबी मिसिल संलग्न प्रमाणद्वारा पुष्टि हुन सकेको नदेखिँदा प्रतिवादीहरूलाई सफाइ दिने गरी भएको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिल्ने नदेखिने ।

अतः प्रतिवादीहरूउपरको कसुर पुष्टि हुन नसकी प्रतिवादीहरूले आरोपदाबीबाट सफाइ पाउने गरी विशेष अदालत, काठमाडौँबाट मिति २०७२।०३।१५ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा

सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: भगवती शर्मा ढुंगाना र रबिना फुयाँल

कम्प्युटर: हर्क माया राई

इति संवत् २०७८ साल वैशाख ७ गते रोज ३ शुभम् ।

१५

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी,
०७३-CI-१३७७, अबन्डा जग्गा बन्डा, रामेश्वर साह
वि. बालेश्वर साह

वादीले दोहोऱ्याइपाउँ निवेदनमा बन्डापत्रमा उल्लिखित "....जहान परिवारहरूको नाउँमा दर्ता रहेको जग्गाहरू निजहरूको नाममा दर्ता कायम रहने....." भन्ने उल्लेख भएको वाक्यांशले प्रतिवादी बालेश्वरको नाउँमा दर्ता रहेको जग्गालाई इङ्गित गरेको नभई अंशको लिखतमा उल्लिखित ३ जना कारणीबाहेक अन्य जहान परिवारको सदस्यहरूलाई इङ्गित गरेको हो भन्ने जिकिर लिए तापनि निजले अन्य जहान परिवार कसको नाममा दर्ता रहेको कुन जग्गालाई बन्डापत्रमा उल्लिखित उक्त वाक्यांशहरूले इङ्गित गरेको हो सो भन्न सकेको छैन । निजले बन्डापत्रमा उल्लिखित जग्गाहरू र प्रस्तुत मुद्दामा विवादित कि.नं. १४९ को जग्गाबाहेक निजहरूको परिवारका अन्य सदस्यहरूका नाममा अरु जग्गा पनि छ भनेर भन्नसम्म पनि सकेको छैन । विवादित कि.नं. १४९ को जग्गा बन्डापत्रको लिखत पारित हुनेअघि नै आमाको नामबाट प्रतिवादी बालेश्वर साहको नाममा नामसारी भई दर्ता रहेको तथ्य यी पुनरावेदक वादीलाई जानकारी नरहेको भन्ने पनि देखिँदैन । त्यसैले वादी, प्रतिवादी र निजहरूको पिता मुंगालालबिच मिति २०५३।१२।२८ मा बन्डापत्रको लिखत पारित गर्दा यो कि.नं. १४९ को जग्गा अबन्डा राख्ने निजहरूको मनसाय भएको भए प्रस्ट रूपमा नै कि.नं. १४९ को जग्गा अबन्डा राखिएको भन्ने उल्लेख हुन्थ्यो नकि ...अन्य जहान परिवारहरूको नाउँमा दर्ता रहेको जग्गाहरू निजहरूकै नाममा दर्ता कायम रहने.. भन्ने बेहोरा । बन्डापत्रमा उल्लिखित यही बेहोराबाट प्रतिवादी बालेश्वर साहको नाउँमा दर्ता

रहेको उक्त कि.नं. १४९ को जग्गा अंशियारहरूबिच अंशबन्डा नगर्ने सहमति भई निजकै नाममा कायम राखेको देखिएबाट वादीको पुनरावेदन जिकिर अनुसार वादी प्रतिवादीबिच बन्डा गर्न बाँकी रहेको अंशबन्डाको जग्गा भन्न मिल्ने देखिने ।

अतः सुरु जिल्ला अदालतको मिति २०७२।०२।०५ को फैसला उल्टी गरी वादी दाबी पुग्न नसक्ने ठहर्‍याएको उच्च अदालत जनकपुर, राजविराज इजलासको मिति २०७३।०७।०१ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: लक्ष्मी राना

कम्प्युटर: समी नेपाली

इति संवत् २०७७ साल फागुन ०९ गते रोज १ शुभम् ।

इजलास नं. ३

१६

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७२-CI-१५८३, मोही नामसारी, भुतही चमैन वि. पार्वती कलवारिन

वादी भुतही चमैन मोही राजहरणको हकदार भएको र भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ को दफा २६ मा भएको चौथो संशोधन २०५३।१।२४ ले बुहारीलाई समेत मोही हक नामसारी हुने व्यवस्था भएपछि मात्र नामसारीका लागि वादीले निवेदन दिएको हुँदा भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ को संशोधन हुनुअगावै कायम रहेको मोहियानी हक बुहारीका नाममा नामसारी हुन नसक्ने भन्ने विपक्षी विद्वान् अधिवक्ताको बहसका सन्दर्भमा हेर्दा मोहीका कान्छा छोरा छतु महारा चमारको मृत्यु ऐनको चौथो संशोधनपछि मिति २०६५।६।१७ गते भएको र वादीले भूमिसुधारमा निवेदन दिँदा निजकी पत्नीको सहमति लिएको सुरु मिसिलबाट देखिँदा भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ को दफा २६(१) बमोजिम बुहारीको नाममासमेत मोहियानी हक प्राप्त हुनसक्ने व्यवस्था गरेको परिप्रेक्ष्यमा वादीका नाउँमा मोही नामसारी हुनसक्ने अवस्था विद्यमान रहेको

देखिन आएको । यस विषयमा (ने.का.प. २०७६ असोज महिना, निर्णय नम्बर १०२८३, पृष्ठ ११५७) पुनरावेदक/प्रतिवादी रामचन्द्र सहनी विरुद्ध विपक्षी/वादी झलिया देवी मल्लाहिन भएको मोही नामसारी मुद्दामा "तत्कालीन भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ मा "बुहारी" लाई मोही नामसारी हुने हकवालामा राखेको नभए पनि प्रस्तुत मुद्दामा मोहीको एक मात्र छोरा र निजको एकमात्र श्रीमती रहेको अवस्थामा कानूनबमोजिमको हकवाला व्यक्ति बुहारी भएकोले जग्गाधनीले मोही पत्याउन इन्कार गर्ने हक रहेको नदेखिने । मोही नामसारी गर्ने हदम्यादको व्यवस्था भूमिसम्बन्धी ऐनमा रहे भएको नदेखिँदा नामसारी नगराएकै कारणले निजको हक स्थापित भएको छैन भन्नु न्यायसम्मत नहुने" भनी सिद्धान्तसमेत प्रतिपादन भएको देखिन्छ । राजहरण महारा चमारको हक खाने यी पुनरावेदक/वादी तथा छतु महाराको श्रीमती तथा छोरा भएकोमा छतु महाराको श्रीमती राजमतिया चमैनको मन्जुरीनामा लिएर मोही नामसारीको लागि निवेदन दिएको तथ्य निर्विवादरूपमा स्थापित छ भने छतु महाराको छोराले मोहियानी हकमा दाबी गरिआएको अवस्था छैन । यस अवस्थामा यी पुनरावेदक/वादीले मोहियानी हक नामसारी गर्न पाउने नै देखिने ।

राजहरण चमारको २०२९ सालमा परलोक भएपश्चात् आफूले छतु महारालाई मोही पत्याएको र निजले २०४० सालमा जग्गा जोतभोग गर्न नसक्ने भनी निवेदन दिई लगतकट्टा गरिसकेको भनी उल्लेख गरे तापनि छतु महारा मोही कायम भई निजको नाम मोहीको लगतबाट कट्टा भएको मिसिलसंलग्न प्रमाणबाट पुष्टि हुन सकेको देखिँदैन । यसरी मिसिलसंलग्न प्रमाणबाट पुष्टि नभएको प्रतिवादीको कथनलाई प्रमाणमा ग्रहण गर्न नसक्ने ।

पतिले नामसारी नगराएको प्राविधिक कारणले मात्र कानूनले बुहारीले पनि मोही नामसारी गर्न पाउने कानूनी व्यवस्था लागु भइसकेको अवस्थामा मोही नामसारी गर्न मिल्ने नै हुँदा बुहारीले साबिकको कानूनी व्यवस्थाअनुसार मोहियानी हक नामसारीबाट

प्राप्त गर्न नसक्ने भन्ने आधारमा भएको पुनरावेदन अदालतको फैसला मनासिब मान्न नमिल्ने ।

अतः भूमिसुधार कार्यालय, बाराका भूमिसुधार अधिकारीले मिति २०७१।०८।१९ गते उल्लिखित जग्गामा मोही हक नामसारी नहुने ठहर गरेको निर्णय सदर गर्नेगरी पुनरावेदन अदालत हेटौंडाबाट मिति २०७०।१२।१९ मा भएको फैसला कानून र प्रमाणको रोहमा मिलेको नदेखिँदा उल्टी भई पार्वती कलवारिनको नाममा दर्ता कायम रहेको जिल्ला बारा, गा.वि.स. बघवन वडा नं.३ कि.नं.५८ को ज.वि.०-९-० जग्गाको दर्तावाला मोही वादीका एकासगोलका ससुरा राजहरण महारा चमारको नाममा कायम रहेको मोहियानी हक भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ को संशोधनसहितको दफा २६(१) बमोजिम निज मोहीको एकासगोलकी माइली बुहारी वादी भुतही चमैनको नाउँमा नामसारी हुने ।

इजलास अधिकृत: टीकाबहादुर थापा

कम्प्युटर: चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७७ चैत्र १२ गते रोज ५ शुभम् ।

१७

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७५-RB-०९४७, बैंकिङ कसुर, नेपाल सरकार वि. कृष्णबहादुर श्रेष्ठ

नरेन्द्र कपालीले बिगो अड्क जतिसुकै भए तापनि रु.३,००,०००।- अक्षरूपी तीन लाख मात्र लिई बाँकी बिगो मिनाहा दिएको भनी निवेदन दिई प्रतिवादीबाट मैले पाउनुपर्ने सम्पूर्ण रकम आजै बुझिलिँ, अब प्रस्तुत मुद्दामा मैले प्रतिवादीबाट पाउनुपर्ने रकम बाँकी छैन, छ भने पनि दाबीगर्ने छैन गरेमा यसै कागजले बदर होस् भनी वादी नरेन्द्र कपालीले निवेदन सनाखतसमेत गरिदिएकोले निज जाहेरवाला र प्रतिवादीबिच मिति २०७४।३।२२ मा काटिएको चेकबमोजिम निजहरूबिच कुनै किसिमको रकम लिनुपर्ने वा दिनुपर्ने कुनै रकम बाँकी भएको मान्न मिल्ने नदेखिएकोले प्रतिवादी कृष्णबहादुर श्रेष्ठलाई कसुरदार ठहर्नाउन न्यायोचित नदेखिने ।

तसर्थ, प्रतिवादी कृष्णबहादुर श्रेष्ठले कसुर गरेको नदेखिँदा अभियोग दाबीबाट सफाई पाउने ठहर्छ भनी उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७५।०५।२४ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने । पुनरावेदक नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: नवीन कुमार यादव

कम्प्युटर: चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७७ माघ २५ गते रोज १ शुभम् ।

१८

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७२-WO-०१६६, उत्प्रेषणयुक्त परमादेश, मदन रायमाझी वि. नेपाल खाद्य संस्थान, प्रधान कार्यालय काठमाडौंसमेत

नेपाल खाद्य संस्थान सञ्चालक समितिको मिति २०५७।१।५ को ११७६ औँ बैठकको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने भन्ने संस्थानका महाप्रबन्धकले मिति २०७२।३।२९ मा गरेको निर्णय नेपाल खाद्य संस्थान कार्यालय सञ्चालन तथा कर्मचारी सेवा, सर्त र सुविधासम्बन्धी विनियमावली प्रतिकूल हुँदा आफूलाई असर परेकोले उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरिपाउँ भन्ने निवेदन जिकिर छ, सोतर्फ हेर्दा नेपाल खाद्य संस्थानको सञ्चालक समितिको मिति २०५७।१।५ को ११७६ औँ बैठकको निर्णय नं. १ को (ख) मा "जीवन बिमा अवधि पूरा भएको आधारमा बिमा रकम उपलब्ध गराउँदा अन्तिम तलब स्केल खाइसकेको कर्मचारीको हकमा सम्बन्धित सेवाको एक तह मुनिको कर्मचारीको अन्तिम तलब स्केलको आधारमा पाउने बिमा रकमभन्दा कम हुन गएमा त्यस्तो कम हुन जाने रकम थप गरिदिने । त्यसैगरी अन्तिम स्केलभन्दा कम ग्रेडसङ्ख्या खाइपाई आएका कर्मचारीको हकमा एक तह मुनिका त्यत्तिनै सङ्ख्या ग्रेड खाने कर्मचारीको बिमा रकमभन्दा कम हुन जाने देखिएमा कम हुन गएको रकम थप गरिदिने । कुनै कर्मचारीको जीवन बिमा अवधि पूरा हुनुअगावै बढुवा भई पछि त्यस्तो कर्मचारीले बिचमा सेवाबाट अवकाश लिएमा वा पाएमा बढुवा भएको तहको पदमा पाउने

जीवन बिमाको रकम भिन्नता वा कम हुन गएमा निजले एक तहमुनिको पदमा आर्जन गरेको रकमभन्दा कम नहुने गरी जीवन बिमाको रकम उपलब्ध गराउने” भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ। उल्लिखित व्यवस्था नेपाल खाद्य संस्थान कार्यालय सञ्चालन तथा कर्मचारी सेवा, सर्त र सुविधासम्बन्धी विनियमावलीको विनियम १५ अनुकूल रहेको देखिन आउँछ। विपक्षी सञ्चालक समितिको मिति २०५७।१।५ को ११७६औं बैठकको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने भन्ने ऐ.का महाप्रबन्धकको मिति २०५७।३।२९ को निर्णय कानूनअनुरूपकै देखिँदा निवेदकको माग गरेअनुरूप कानून विपरीतको नदेखिँदा उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरिरहन नपर्ने।

अब आफूले पाउने बिमाबापतको सुविधा आफू कार्यरत छैठौं तहको भन्दा पाँचौं तहको बढी हुने हुँदा पाँचौं तहमा कार्यरत रहँदा खाइपाइ आएको ५२ महिनाको तलब बराबर पाउन यी निवेदकले निवेदन दिएको अवस्थामा सो रकम उपलब्ध गराउनेतर्फ कारबाही गरेको देखिएन। संस्थामा काम गरेबापत अधिकारको रूपमा प्राप्त गर्ने रकमलाई कानूनविपरीत माथिल्लो तहको कर्मचारीले तल्लो तहले पाउनेभन्दा घटी भए पनि माथिल्लो तहको कर्मचारीले पाउने सुविधा उपलब्ध गराएकै हुँदा निवेदकको मागबमोजिम थप रकम उपलब्ध गराउनुपर्ने होइन भन्ने लिखित जवाफ विनियमावलीको व्यवस्थाअनुरूपको नदेखिने। तसर्थ, निवेदकको छैठौं तह अधिकृतभन्दा तल्लो पाँचौं तहमा पाउने बिमाङ्क रकमको सुविधा नघटने गरी निवेदकलाई बिमाबापतको सुविधा रकम उपलब्ध गराउनु भनी विपक्षीहरूका नाममा परमादेशको आदेश जारी हुने।

इजलास अधिकृत: राजकुमार आचार्य

कम्प्युटर: चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७८ आश्विन ७ गते रोज ५ शुभम्।

१९

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७८-WH-०१२१, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, सुमन भन्ने डम्बरबहादुर ठाडा मगर

वि. ललितपुर जिल्ला अदालत

निवेदकलाई मुलुकी ऐन, अपहरण तथा शरीर बन्धक लिनेको महलको ९ नं.बमोजिम नाबालिगलाई अपहरण गरेबापत थप २(दुई) वर्ष कैद भएकोमा हाल प्रचलित मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा २१४ मा दफा २११ र २१२ को कसुर सङ्गठितरूपमा गरे गराएकोमा मात्र थप २(दुई) वर्ष कैद सजाय हुने तर महिला वा नाबालिग विरुद्ध गरिएको कसुरमा थप सजायको व्यवस्था गरेको नदेखिँदा साबिक मुलुकी ऐन, अपहरण गर्ने तथा शरीर बन्धक लिनेको महलबमोजिम गरिएको उक्त थप २(दुई) वर्ष कैदको व्यवस्थासमेत लागु हुने गरी ललितपुर जिल्ला अदालतबाट मिति २०७८।०६।१२ मा दिएको संशोधित कैदी पुर्जी सो हदसम्म कानूनसम्मत मिलेको नदेखिँदा संशोधन गरिदिएको छ। यस परिप्रेक्ष्यमा उपर्युक्त हाल प्रचलित कानूनी व्यवस्था र प्रतिपादित सिद्धान्तसमेतका आधारमा यी निवेदकलाई कार्यान्वयन गर्न मिल्ने कैद वर्ष १० मिति २०७८।०४।३० मा भुक्तान भइसकेको र निजलाई ठहरेको जरिवाना रु.१,००,०००।- (एक लाख रुपैयाँ) समेत मिति २०७८।१।२३ मा दाखिल गरिसकेको देखिएको स्थितिमा यी निवेदकको सोभन्दा पछि बसेको थुनालाई गैरकानूनी थुना मान्नुपर्ने देखिएको।

अतः निवेदक सुमन भन्ने डम्बरबहादुर ठाडा मगरलाई हाल प्रचलित कानूनबमोजिम कार्यान्वयन हुने मूल कैद वर्ष १०(दश) मिति २०७८।०४।३० मा भुक्तान भइसकेको र निजलाई लागेको जरिवाना रु.१,००,०००।- (एक लाख) समेत प्रस्तुत रिट निवेदन दर्ता हुनुअगावै मिति २०७८।१।२३ मा दाखिल गरिसकेको अवस्था हुँदा मिति २०७८।०४।३० पछिको निजको थुना गैरकानूनी देखिएकोले बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने।

इजलास अधिकृत: विष्णुप्रसाद खतिवडा

कम्प्युटर: चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७८ माघ २५ गते रोज ३ शुभम्।

२०

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री तिलप्रसाद श्रेष्ठ, ०७८-CI-०३५५, सम्बन्ध विच्छेद, शेरबहादुर गुरुङ वि. उर्मिला गुरुङ

विवादित कि.नं ४, १३७ र ४६९ का जग्गाहरू प्रतिवादीमध्येका शेरबहादुर गुरुङको नाममा रहेको सम्पत्ति नभई अर्का प्रतिवादी कालुराम गुरुङका नाममा रहेका सम्पत्तिहरू हुन् । यी जग्गाहरूसमेत सगोलको मानी प्रत्यर्थी वादीले यी सम्पत्तिबाट समेत कानूनबमोजिम पाउने अंश भाग छुट्टयाई लिन पाउने ठहर्नाई सुरु जिल्ला अदालतबाट फैसला भएको देखिएकोमा उक्त फैसलाउपर यी सम्पत्तिहरू निजी आर्जनको भनी जिकिर लिने प्रतिवादी कालुराम गुरुङले पुनरावेदन नगरी चित्त बुझाई बसेको देखिन्छ । पुनरावेदन अदालत पाटनमा पनि यी प्रतिवादी शेरबहादुर गुरुङकै पुनरावेदन परेकोमा पुनरावेदन अदालत पाटनबाट पनि सुरु जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने ठहरी फैसला भएको देखिन्छ । पुनरावेदन अदालतको फैसलाउपर पनि प्रतिवादी कालुराम गुरुङको दोहोर्नाई हेरी पाउन निवेदन नपरी यी प्रतिवादी शेरबहादुर गुरुङकै निवेदन पर्न आएको देखिन्छ । विवादित जग्गाहरू यी निवेदकको मागबमोजिम निजी आर्जनको ठहर्दाका बखत पनि यी निवेदक प्रतिवादीले सो जग्गाबाट अंश भाग पाउने नभई प्रतिवादीमध्येका कालुराम गुरुङको निजी आर्जनको ठहर्ने स्थिति भई निजले राजीखुसीले दिएमा बाहेक बन्डा नलाग्ने प्रकृतिको सम्पत्तिमा रूपान्तरण हुने देखिन्छ । यसरी जसले निजी आर्जनको हो भनी जिकिर लिएको हो र निजी आर्जनको ठहर्दाका बखत निजको निजी सम्पत्ति ठहरी बन्डा गर्न नपर्ने सम्पत्तिमा रूपान्तरण हुने हो निजले यी विवादित सम्पत्तिहरू सगोलको ठहर्ने गरी भएको फैसलाउपर चित्त बुझाई पुनरावेदन नगरी बसेको देखिएको अवस्थामा अर्का प्रतिवादीले दायर गरेको प्रस्तुत पुनरावेदनबाट विवादित सम्पत्तिहरू निजी आर्जनको ठहर गर्न हकदैयाको सिद्धान्त र न्यायको रोहमा समेत मिल्ने

नदेखिने ।

यस प्रकार तायदाती फाँटवारीमा उल्लिखित किता नं ४, १३७ र ४६९ का जग्गाहरूसमेत सगोलको सम्पत्ति मानी सम्पूर्ण सम्पत्तिबाट मूल ४ अंशियारहरूबिच ४ भाग लगाई सोको १ भागबाट पुनः ३ भाग लगाई सोको १ भाग प्रत्यर्थी वादीले अंश पाउने र वादी तथा प्रतिवादीमध्येका शेरबहादुर गुरुङबिचको पति पत्नीको सम्बन्ध विच्छेद हुने ठहर्नाई सुरु जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर हुने ठहर्नाई पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७३।५।५ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । मूल अंशियारको हकमा प्रस्तुत मुद्दा चल्दाचल्दैको बखत मिति २०७६।६।९ मा मूल अंशियारमध्येका खानीमाया गुरुङको मृत्यु भएको कुरा काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं ६ स्थित पञ्जिकाधिकारीको कार्यालयबाट मिति २०७६।७।८ मा जारी मृत्यु दर्ताको प्रमाणपत्रबाट देखिँदा प्रस्तुत फैसला कार्यान्वयनको सिलसिलामा मूल अंशियारहरू ४ को सट्टा ३ कायम हुन आउने हुँदा जम्मा सम्पत्तिलाई ३ भाग लगाई सो ३ भागको १ भागबाट पुनः ३ भाग लगाई सो ३ भागको १ भाग प्रत्यर्थी वादीले अंशबापतमा पाउने ।

इजलास अधिकृत: डोलनाथ न्यौपाने

कम्प्युटर: चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७९ आषाढ ३० गते रोज ५ शुभम् ।

यसै लगाउका निम्न मुद्दाहरूमा पनि यसैअनुसार फैसला भएका छन्:

- ०७४-CI-०११९, अंश चलन, कालुराम गुरुङ वि. उर्मिला गुरुङ
- ०७८-CI-०३५६, लिखत बदर, खानीमाया गुरुङसमेत वि. उर्मिला गुरुङ

२१

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री तिलप्रसाद श्रेष्ठ, ०७२-CI-१२७४, निर्णय दर्ता बदर, लिखत बदर, दर्ता बदरसमेत, घुरनी देवी वि. कमलीदेवी गडेरीसमेत

विवादित कि.नं. ५५ को जग्गामा वादीको

हक स्थापित हुने प्रमाण पेस हुन नसकेको, वादीले फिरादमा उल्लेख गरेको तथ्य र मिसिल सामेल रहेका ७ नं. फाँटवारी, फिल्डबुकलगायतका तथ्यहरू फरक परेको देखिएको, मालपोत कार्यालयबाट जारी भएको सूचनाले दिएको म्यादभित्र विवादित जग्गामा कसैको पनि दाबी विरोध नपरेको, विवादित जग्गा प्रतिवादीकै हकभोगको रहेको भनी गा.वि.स.को कार्यालय फूलकाहीले सिफारिस गरी दिएको र सर्जमिन मुचुल्काका मानिसहरूले समेत उक्त जग्गा यिनै प्रतिवादीको हो भनी लेखाइदिएको समेतका आधारहरूबाट विवादित सप्तरी जिल्ला फुलकाही गा.वि.स. वडा नं. ६ को कि.नं. ५५ को ०-७-२१/२ जग्गामा वादीको हक निर्विवाद रूपमा स्थापित हुन सकेको नदेखिने।

अब उक्त जग्गा दर्ता गर्ने मालपोत कार्यालयको मिति २०६४/०३/२७ को निर्णय र प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूबिच पारित र.नं. ३१२६ मिति २०६४/०७/१२ को राजीनामाको लिखत बदर हुनुपर्ने देखिन्छ वा देखिँदैन भन्ने दोस्रो प्रश्नको सम्बन्धमा विचार गर्दा माथि विवेचित आधारहरूबाट विवादित कि.नं. ५५ को जग्गामा वादीको हक नै स्थापित भएको नदेखिएको अवस्थामा उक्त जग्गा प्रतिवादीको नाममा दर्ता गर्ने गरी मालपोत कार्यालयबाट भएको निर्णय निज वादीको यो फिरादबाट बदर हुन सक्ने अवस्था भएन। प्रतिवादी कुसुमलालको नाममा दर्ता हुने गरी भएको निर्णय बदर नभई कायम रहने स्थितिमा विवादित जग्गा निजैको हक स्वामित्वभित्रको मान्नुपर्ने भएको र आफ्नो हक स्वामित्वभित्रको जग्गा बिक्री वा अन्य तरहबाट हक हस्तान्तरण गर्ने अधिकार दर्तावालामा रहने नै हुँदा प्रतिवादीहरूबिच भएको खरिद बिक्रीको लिखत पनि बदर हुन सक्ने अवस्था देखिन आएन। तसर्थ, वादीको फिराद दाबी नपुग्ने गरी सुरु सप्तरी जिल्ला अदालतबाट भएको फैसलालाई सदर हुने ठहर्‍याएको तत्कालीन पुनरावेदन अदालत राजविराजको मिति २०६८/१२/२१ को फैसला

मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत:- टिकाबहादुर थापा / ईश्वरीप्रसाद सुवेदी

इति संवत् २०७९ साल भाद्र ७ गते रोज ३ शुभम्।

इजलास नं. ४

२२

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७८-RC-००२९, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. कैला भन्ने परमेश्वर सदा

जाहेरवाला राजु सदाले सुरु जिल्ला अदालतमा जाहेरी दरखास्तलाई समर्थन गर्दै प्रतिवादीले महिरटन सदालाई वारदात घटाउने क्रममा टाउकोमा इँटाले प्रहार गरी सोही चोटको कारणबाट अस्पताल लैजाँदै गर्दा महिरटन सदाको मृत्यु भएको हो। कान र टाउकोमा चोट थियो। कानबाट रगत बगिरहेको थियो। मृतक मरिसकेको अवस्थामा थियो। मृतक र प्रतिवादीबिच त्यस्तो रिसइवी झै-झगडा भएको थाहा छैन। प्रतिवादी परमेश्वर सदाले इँटाले प्रहार गरेर मृत्यु भएको हो भनी बकपत्र गरेको देखिन्छ। घटनास्थलबाट इँटा फुटी टुक्रा परेको इँटा बरामद भएको देखिन्छ। मिसिल संलग्न घटनास्थल मुचुल्का, किटानी जाहेरी दरखास्त र सो जाहेरीलाई समर्थन हुने गरी भएको बकपत्र, लास जाँच मुचुल्का, पोस्टमार्टम रिपोर्टसमेत बाट हेर्दा प्रतिवादी कैला भन्ने परमेश्वर सदाले इँटाले मृतकलाई टाउकोमा प्रहार गरी महिरटन सदाको कर्तव्यबाट मृत्यु भएको पुष्टि हुन आउने।

प्रतिवादी कैला भन्ने परमेश्वर सदालाई अभियोग दाबीअनुसार सजाय हुनुपर्ने हो कि होइन ? भन्ने सम्बन्धमा हेर्दा, साबिक मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) को कानूनी व्यवस्था हेर्दा, “लाठा ढुङ्गा र साधारण सानातिना हातहतियारले कुटी, हानी, रोपी, घोची वा अरु ज्यान

मर्ने गैह्र कुरा गरी ज्यान मरेमा एकै जनाले मात्र सो काम गरी ज्यान मारेमा सोही एक जना र धेरै जनाको हुल भई मारेमा यसैले मारेको वा यसको चोटले मरेको भन्ने प्रमाणबाट देखिन ठहर्न आएमा सोही मानिस मुख्य ज्यानमारा ठहर्छ । त्यस्तालाई सर्वस्वसहित जन्मकैद गर्नुपर्छ ।” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । प्रतिवादीले इँटाले मृतकको टाउकोमा प्रहार गरी कर्तव्य गरी मारेको हुँदा निज प्रतिवादी कैला भन्ने परमेश्वर सदालाई दाबीबमोजिम सजाय गर्ने गरी उच्च अदालत विराटनगर अस्थायी इजलास ओखलढुंगाबाट मिति २०७७।१२।१३ मा भएको फैसला अन्यथा देखिन नआउने ।

मृतक र प्रतिवादी कैला भन्ने परमेश्वर सदा सँगै ज्याला मजदुरी गर्ने मानिसहरू भएको र सो दिनमा रक्सी खाई घरमा आएपछि वादविवाद भइ वारदात घटेको भन्ने तथ्य रहेको छ । प्रतिवादीले मृतकलाई योजना बनाई सोची समझी नियतवश प्रहार गरेको देखिन आउँदैन । मृतक र प्रतिवादीको बिचमा ज्यान लिनुपर्नेसम्मको पूर्वरिसइवी रहेको देखिन आउँदैन । दुवैले वारदातको दिनमा सँगसँगै बसी मादक पदार्थ सेवन गरेको भन्ने देखिन्छ । मृतकले प्रतिवादीलाई पहिला प्रहार गरेको भन्ने खुल्न आएको छ । सोही कारण प्रतिवादीले मृतकलाई इँटाले प्रहार गरेको भन्ने रहेको छ । तत्काल वादविवाद हुँदा झै-झगडा भएको र उसैबखत उत्पन्न कारण र परिस्थितिबाट प्रस्तुत वारदात हुन पुगेको तथ्य रहेको खुल्न आएको छ । प्रतिवादी र मृतक वारदातको दिन भेट भई उक्त परिस्थितिको उपजबाट हुन गएको कसुर वारदातमा ठहरेबमोजिम सजाय हुँदा चर्को पर्न जाने देखिन आउँछ । तसर्थ वारदातको अवस्था र परिस्थितिलाई विचार गरी प्रतिवादीलाई साबिक मुलुकी ऐन अ.व. १८८ नं. बमोजिम प्रतिवादीलाई १० वर्ष कैद हुने सुरु जिल्ला अदालतबाट प्रेषित रायलाई उच्च अदालत विराटनगर अस्थायी इजलास ओखलढुंगाबाट समेत समर्थन गरी जाहेर गरेको रायसमेत मनासिब नै देखिने ।

प्रतिवादी कैला भन्ने परमेश्वर सदालाई

अभियोग दाबीबमोजिम ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. र १३(३) नं. बमोजिमको कसुर गरेकाले निज प्रतिवादीलाई सोही ऐन महलको १३(३) नं. बमोजिम जन्मकैद सजाय हुने ठहर गरी सोबमोजिम जन्मकैद गर्दा चर्को पर्ने देखिएकोले निज प्रतिवादीलाई १० (दश) वर्ष कैद सजाय गर्न साधक जाहेर हुने भनी गरी सुरु उदयपुर जिल्ला अदालतबाट भएको फैसलालाई सदर गर्ने गरी उच्च अदालत विराटनगर अस्थायी इजलास ओखलढुंगाबाट मिति २०७७।१०।२३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा रायसहितको साधक सदर हुने ।

इजलास अधिकृत (उपसचिव): लिलाधर सुवेदी

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७९ साल आश्विन ३० गते रोज १ शुभम् ।

२३

मान्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मान्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७६-CR-०२९२, चेक अनादर, तारा थारू वि. मिना पाण्डे

वादीले दाखिल गरी मिसिल संलग्न रहेको विवादित चेकको सक्कल प्रति हेर्दा, वादी तारा चौधरीको नाममा दिइएको मिना पाण्डेको नाममा रहेको सिटिजन्स बैंक इन्टरनेसनल लि., सुर्खेत शाखामा रहेको खाता नं. ०३३००००२०३ MB को मिति २०७३।१२।२८ को चेक नं. ००००७५२६६२३ मा रकम महलमा अङ्कमा “५०,००,०००।-” उल्लेख भई अक्षर महलमा सुरुमा “पचास हजार मात्र” लेखिएकोमा “हजार” अक्षर काटी त्यसको मुनि “लाख” उल्लेख गरी सच्याएको स्थानको माथि खातावाल प्रतिवादी मीना पाण्डेको हस्ताक्षर रहेको देखिने ।

सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनल लि., सुर्खेत शाखाले प्रतिवादीको उक्त खातामा पर्याप्त रकम नभएको कारणले सो चेक अनादर भएको जानकारी दिएको पाइन्छ । प्रतिवादीले सक्कल चेक हेरी सनाखत गर्दा “चेकमा अक्षरमा मात्र रकम लेखी दुईवटा दस्तखत गरिदिएको हो, हजार अक्षर काटी लाख थपी गरेको हस्ताक्षर मेरो होइन” भन्ने बेहोरा उल्लेख गरेको

देखिने ।

उक्त काटिएको स्थानमा भएको हस्ताक्षर चेकको तल दुई ठाउँमा भएको दस्तखत महलको हस्ताक्षरहरूसँग भिड्छन् / भिड्दैनन् ? नेपाल राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशालाबाट परीक्षण गराउनु भनी उच्च अदालत, सुर्खेतबाट भएको आदेशबमोजिम परीक्षण भई आएको परीक्षण प्रतिवेदन हेर्दा, काटेर सच्याइएको स्थानमा भएको विवादित दस्तखत र चेकको दस्तखत महलमा भएको हस्ताक्षरहरूबिच लेखनगुणमा भिन्नता, अक्षर र शब्द-शब्दबिचको खाली ठाउँ (Spacing) मा भिन्नता तथा अक्षरहरूको बनावटमा समेत भिन्नता रहेकोले उक्त हस्ताक्षरहरू आपसमा मिल्दैन भन्ने बेहोराको विशेषज्ञको राय देखिन्छ । प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ३६ मा हस्ताक्षर वा सहीछाप यकिन गर्ने व्यवस्था रही उपदफा ३ मा “यस दफामा लेखिएको कुनै कुराले अदालतले हस्ताक्षर वा सहीछापसम्बन्धी विशेषज्ञको राय प्रमाणमा लिन बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन” भन्ने कानूनी प्रावधान रहेबाट उक्त विशेषज्ञको रायलाई प्रमाणमा लिन कुनै बाधा पर्ने अवस्था नदेखिने ।

विवादित चेकमा भएको “हजार” अक्षर काटी “लाख” लेखी सच्याएको स्थानमा भएको हस्ताक्षर सो चेकको दस्तखत महलमा रहेको खातावालको हस्ताक्षरसँग नमिलेबाट उक्त सच्याइएको बेहोरालाई सद्दे मान्न सकिने अवस्था देखिँदैन । प्रतिवादीले विवादित चेकमा अक्षरमा पचास हजार मात्र लेखेको भन्ने बेहोरालाई नै सो परीक्षण प्रतिवेदनले समेत समर्थन गरेको देखिँदा उक्त चेकबाट अनादर भएको रकम पचास लाख भन्ने वादीको दाबी विश्वासलायक देखिँदैन । तसर्थ, प्रतिवादीबाट चेक अनादर भएको रकम पचास हजार कायम हुने गरी उच्च अदालत, सुर्खेतबाट भएको फैसलालाई अन्यथा भन्न नमिल्ने ।

सुरू सुर्खेत जिल्ला अदालतबाट वादी दाबीबमोजिम चेक अनादर भएको रकम पचास लाख ठहऱ्याई भएको फैसलालाई केही उल्टी गरी अनादर भएको रकम पचास हजार कायम गरी सोही रकम र

सोको भरिभराउ हुँदासम्मको ब्याज वादीले भरिपाउने भनी उच्च अदालत, सुर्खेतबाट मिति २०७६।०२।२८ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: मनिता गुरूड

कम्प्युटर: राधिका घोरासाइने

इति संवत् २०७९ साल जेठ ६ गते रोज ६ शुभम् ।

२४

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या. श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७६-WO-०७१८, उत्प्रेषणसमेत, झुमनदेवी खड्का प्रधान वि. उच्च अदालत पाटनसमेत

चेकको सम्बन्धमा प्रचलित विशेष कानून, विनिमय अधिकारपत्र ऐन, २०३४ मा चेकसम्बन्धी विषयमा छुट्टै कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । संहिताको दफा ३ मा विशेष कानूनी व्यवस्थालाई असर नपर्ने उल्लेख गर्दै, “यस संहिताले नियमित गरेका विषयमा प्रचलित कानूनमा छुट्टै व्यवस्था भएको रहेछ भने त्यस्तो विषयमा यस संहिताको व्यवस्थाले कुनै असर पार्ने छैन” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । विशेष कानूनले छुट्टै व्यवस्था गरेको हकमा सोही कानूनले प्राथमिकता पाउने नै हुन्छ । विनिमय अधिकारपत्र ऐन, २०३४ को दफा २(ज) ले चेकलाई विनिमयपत्र सम्झनुपर्ने भनी परिभाषित गरेको पाइन्छ । सोही ऐनको दफा ५३ मा ६ महिनाभित्र चेक भुक्तानीको लागि बैंकसमक्ष पेस नगरेमा भुक्तानी दिन बैंक बाध्य नहुने उल्लेख छ । सोही ऐनको दफा १०८ मा, “विनिमय अधिकारपत्रसम्बन्धी मुद्दा सो गर्नुपर्ने कारण परेको मितिले पाँच वर्षभित्र दायर नगरेमा लाग्ने छैन” भन्ने कानूनी प्रावधान रहेको पाइन्छ । उक्त कानूनी प्रावधानले चेकको सम्बन्धमा पाँच वर्षको हदम्याद रहने, ६ महिनाभित्र बैंकमा चेक साट्न जानुपर्ने आदि व्यवस्था गरेको पाइन्छ । सो विशेष ऐनको व्यवस्था अनुसार पनि रिट निवेदनमा उल्लिखित फिराद हदम्यादभित्र रहेको देखिन नआउने ।

मुलुकी देवानी संहिता, २०७४ बमोजिमको रकम भराइपाउँ भन्ने फिराद निवेदकले उल्लेख

गरेको किष्ट बैंक, ललितपुरको मिति २०६७।०६।१८ को चेकको रकम कारोबार प्रमाणित गर्ने लिखतसम्म सम्झनुपर्ने हुन्छ। चेकको रकम भराइपाउन संहिताको दफा ४८४ अनुसार घरसारमा भएको लिखतलाई तोकिएको हदम्याद १० वर्ष आकर्षित हुँदैन। उक्त संहिताबमोजिम दफा ४८८ अनुसार चेकको रकम भराइपाउँ भनी फिराद दिने अवधि सोही संहिताको दफा ४९२(२)(ख) को हदम्यादबमोजिम मुद्दा गर्नुपर्ने कारण परेको मितिले एक वर्षभित्र नालिस गर्नुपर्ने हुन्छ। निवेदकले सो म्यादभित्र उक्त फिराद दर्ता गर्न आएको देखिएन। साथै, विशेष ऐन, विनिमय अधिकारपत्र ऐन, २०३४ को दफा १०८ बमोजिमको हदम्यादसमेत नाघी मिति २०६७।०६।१८ को चेकको रकम भराइपाउन मिति २०७६।०४।२७ मा दर्ता गर्न ल्याएको फिराद हदम्यादभित्रको देखिन नआएकोले फिराद दर्ता गर्न नमिल्ने भनी काठमाडौं जिल्ला अदालतका स्नेस्तेदारबाट भएको दरपिठको आदेश तथा सोही आदेश सदर गर्ने गरी सोही अदालतको इजलास र उच्च अदालत पाटनबाट भएका आदेशहरूसमेत कानूनसम्मत रहेको देखिन आउने।

मुलुकी देवानी संहिता, २०७४ को दफा ४८८ अनुसार चेकको रकम भराइपाउँ भनी फिराद दिने अवधि सोही संहिताको दफा ४९२(२)(ख) ले तोकिएको पाइँदा विशेष ऐन, विनिमय अधिकारपत्र ऐन, २०३४ को दफा १०८ बमोजिमको हदम्यादसमेत नाघी मिति २०६७।०६।१८ को चेकको रकम भराइपाउन मिति २०७६।०४।२७ मा दर्ता गर्न ल्याएको फिराद हदम्यादभित्रको देखिन नआएकोले फिराद दर्ता गर्न नमिल्ने भनी काठमाडौं जिल्ला अदालतका स्नेस्तेदारबाट मिति २०७६।०४।२७ मा भएको दरपिठ आदेश तथा सोही आदेश सदर गर्ने गरी सोही अदालतको इजलासबाट मिति २०७६।०५।०३ मा र उच्च अदालत पाटनबाट समेत मिति २०७६।०७।०७ मा भएका आदेशहरू कानूनसम्मत रहेको देखिँदा उक्त आदेशहरू उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरिपाउँ भन्नेसमेत रिट निवेदकको मागबमोजिमको आदेश

जारी गरिरहनपर्ने देखिएन। प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत: वसन्त प्रसाद मैनाली
कम्प्युटर: देबिमाया खतिवडा (देबिना) र राधिका घोरासाइने
इति संवत् २०७९ साल जेष्ठ ११ गते रोज ४ शुभम्।

२५

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७३-CR-०१०४, ०७५-RC-०००५, ०७८-RC-०१३९, कर्तव्य ज्यान, कैलाश राउत अहिर वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. बेलईत्तर भन्ने प्रभु राउत अहिरसमेत, नेपाल सरकार वि. राजदेव राउत अहिरसमेत

दाइजोसम्बन्धी विवादका कारण परिवारका सबै सदस्य मिलेर मृतकको कर्तव्य गरी हत्या गरेको हो भन्ने जाहेरी दरखास्त, उक्त जाहेरीलाई समर्थन गर्ने गरी जाहेरवालासहितका व्यक्तिहरूले गरेको बकपत्र, आफ्नो परिवारको सदस्यको शंकास्पद अवस्थामा मृत्यु हुँदा यी प्रतिवादीहरूले समयमै प्रहरी कार्यालयमा सूचना नदिई वारदातसम्बन्धी प्रमाण लोप वा नष्ट गर्नतर्फ केन्द्रित भएको पाइन्छ। प्रतिवादीहरूले मृतकले सलले पासो लगाएकोमा आफूले सो पासो चुलेसीले काटेको भनी बयानमा उल्लेख गरेको देखिए पनि सलले कस्दा हुने डाम र डोरीले कस्दा हुने डाममा फरक पर्ने देखिन्छ। मृतकको घाँटीमा कसिएको डाम सलको डाम नभई डोरीले कस्दा हुने डाम रहेको देखिन्छ। यसबाट प्रतिवादीको भनाइ अनुसार मृतकले सलले पासो लगाएको भन्ने भनाइ मृतकको घाँटीमा देखिएको डामबाट समेत पुष्टि हुने देखिएन। प्रतिवादीहरूले अनुसन्धान र अदालतमा गरेको बयानलाई लास जाँच मुचुल्का तथा बरामद भएको भनिएको सल तथा चुलेसीसमेतले खण्डित गरेको अवस्थामा प्रतिवादीहरूकै कर्तव्यबाट मृतकको मृत्यु भएको भन्ने पुष्टि भएको देखिन्छ। मृतकको मृत्यु यसैले मारेको वा यसैका चोटले मरेको भन्ने कुरा प्रमाणबाट देखिने ठहर्न नआएकाले सबै प्रतिवादीहरूले

नै आपसमा मिलेमतो गरी कर्तव्य गरी हत्या गर्ने तथा प्रमाण दबाउन भूमिका रहेको देखिँदा अभियोग दाबी लिएका सबै प्रतिवादीको प्रस्तुत वारदातमा संलग्नता रहेको देखिने ।

साबिक मुलुकी ऐन ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) को कानूनी व्यवस्था हेर्दा, “लाठा ढुङ्गा र साधारण सानातिना हातहतियारले कुटी, हानी, रोपी, घोची वा अरू ज्यान मर्ने गैह्र कुरा गरी ज्यान मरेमा एकै जनाले मात्र सो काम गरी ज्यान मारेमा सोही एक जना र धेरै जनाको हुल भई मारेमा यसैले मारेको वा यसको चोटले मरेको भन्ने प्रमाणबाट देखिन ठहर्न आएमा सोही मानिस मुख्य ज्यानमारा ठहर्छ । त्यस्तालाई सर्वस्वसहित जन्मकैद गर्नुपर्छ ।” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । सो कानूनी व्यवस्थाबमोजिम प्रतिवादीहरू राजेश्वरप्रसाद यादव, रामचन्द्र साह कानु, प्रह्लाद राउत अहिर र सुष्मा भन्ने सुसरण राउत अहिरलाई ऐ. महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने देखियो । हाल सर्वस्वसम्बन्धी व्यवस्था खारेज भइसकेको अवस्थामा जन्मकैदको सजाय हुने देखियो । प्रतिवादीहरू प्रभु राउत अहिर, राजदेव राउत अहिर, व्यास राउत अहिर, कैलाश राउत अहिर र नवल किशोर राउत अहिरले वारदात भइरहेको ठाउँमा गई मृतक ववितालाई मारनलाई सहयोग पारिदिनको निमित्त मर्ने बबिताको जिउमा हात हाली पक्री समाउने कार्य गरी ज्यानसम्बन्धी महलको १३(४) को कसुरजन्य कार्य गरेकोले निज प्रतिवादीहरू प्रभु राउत अहिर-१, राजदेव राउत अहिर-१, व्यास राउत अहिर-१, कैलाश राउत अहिर-१ र नवल किशोर राउत अहिर-१ लाई सोही महलको १३(४) नं. बमोजिम जन्मकैदको सजाय हुने देखिने ।

प्रतिवादीहरू राजेश्वर प्रसाद यादव-१, रामचन्द्र साह कानु-१, प्रह्लाद राउत अहिर- १ र सुष्मा भन्ने सुसरण राउत अहिर-१ लाई ऐ. महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने र प्रतिवादीहरू बेलईत्तर भन्ने प्रभु राउत अहिर-१, राजदेव राउत

अहिर-१, वेलास भन्ने व्यास राउत अहिर-१, कैलाश राउत अहिर-१, निर्दल भन्ने नवल किशोर राउत अहिर-१, लाई मुलुकी ऐन ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(४) नं. बमोजिम जन्मकैद हुने गरी सुरु पर्सा जिल्ला अदालतबाट मिति २०७१।१।२३ मा भएको फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने ठहर्छ भन्ने तत्कालीन पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०७३।०२।११ मा भएको फैसला मनासिब हुँदा सदर हुने ठहर्छ । यस सम्बन्धमा ने.का.प. २०७६ अड्क १ नि.नं. १०१७६ मा “प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्म कैद हुने ठहरे पनि केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९ (२)(क) मा कुनै कसुरको सजाय साबिक ऐनमा मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएको भन्दा बढी रहेछ भने संहितामा लेखिएको हदसम्म मात्र सजाय हुने छ भन्ने कानूनी व्यवस्था भएको परिप्रेक्ष्यमा मुलुकी अपराध (संहिता) ऐन, २०७४ मा सर्वस्वसहित जन्मकैदको कानूनी व्यवस्था नभएको र ऐ. को दफा १७७ (२) मा ज्यान मर्ने कसुर गर्ने गराउने व्यक्तिलाई जन्मकैदको सजाय मात्र हुने भनी कानूनी व्यवस्था रहे भएको देखिएकोले प्रतिवादीलाई जन्मकैदको मात्र सजाय हुने ।” सिद्धान्तसमेत प्रतिपादन भएको देखिन्छ । उल्लिखित सिद्धान्त अनुसार प्रतिवादीहरू राजेश्वर प्रसाद यादव-१, रामचन्द्र साह कानु-१, प्रह्लाद राउत अहिर- १ र सुष्मा भन्ने सुसरण राउत अहिर-१ लाई जन्मकैदको सजाय हुन्छ । साथै पुनरावेदन नगर्ने प्रतिवादीहरू बेलईत्तर भन्ने प्रभु राउत अहिर, निर्दल भन्ने नवल किशोर राउत अहिर, रामचन्द्र साह कानु, प्रह्लाद राउत अहिर, सुष्मा भन्ने सुसरण राउत अहिर, वेलास भन्ने व्यास राउत अहिर र राजदेव राउत अहिरको हकमा साधक सदर हुने । अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउँ भन्ने पुनरावेदक कैलाश राउत अहिरको पुनरावेदन जिकिर पुन नसक्ने । साथै पुनरावेदन फिर्ता लिने प्रतिवादी राजेश्वरप्रसाद यादवको हकमा अन्य प्रतिवादीको साधक सदरकै रूपमा अन्तरप्रभावी भई

साधक सदर हुने।

इजलास अधिकृत: लिलाधर सुवेदी

कम्प्युटर राधिका घोरासाइने

इति संवत् २०७९ साल साउन १९ गते रोज ५ शुभम्।

२६

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.

डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७९-WH-०००३,

बन्दीप्रत्यक्षीकरण, निसुङ लामाको नाउँमा ज्ञानेन्द्र

लामासमेत वि. मनिस श्रेष्ठसमेत

नाबालिका निसुङ लामालाई यस अदालतको मिति २०७८।१०।०५ को बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेशद्वारा निजको आमा निर्मला लामालाई जिम्मा लगाउने गरी आदेश भएकोमा निसुङ लामालाई यस अदालतको मुद्दा महाशाखा प्रमुखको रोहमा निज नाबालिकाको आमा निर्मला लामा तामाङको जिम्मा लगाई निज बालिकाको पासपोर्टलगायतका कागजात आमालाई जिम्मा दिनु भनी आदेश भएको देखिन्छ। यिनै निर्मला लामा तामाङले प्रस्तुत मुद्दाका निवेदन ज्ञानेन्द्र लामाउपर अंशसहित सम्बन्ध विच्छेद मुद्दा मिति २०७७।०४।२९ मा (मुद्दा नं.०७७-CP-०३४४) दर्ता गरी हाल काठमाडौं जिल्ला अदालतमा विचाराधीन रहेको पाइयो। सो अंश मुद्दामा ज्ञानेन्द्र लामाले दिएको निवेदनमा निवेदकहरू ज्ञानेन्द्र लामालगायत नाबालिकाको हजुरबुबा, हजुरआमा, फुपूलगायतलाई भेटघाट गर्न दिनु भनी काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७९।०३।०३ मा आदेश भइरहेको पाइन्छ। काठमाडौं जिल्ला अदालतको सो आदेशानुसार विपक्षीहरूले निवेदकहरूलाई नाबालिका निसुङ लामालाई भेटघाट गर्न नदिएमा वा बाधा पुऱ्याएमा सोही जिल्ला अदालतमा नै निवेदन दिई सो आदेश कार्यान्वयन गर्नका लागि कानूनी उपचार प्राप्त गर्ने अवस्था रहिरहेको देखिने।

यस अदालतबाट निवेदकको आमासमेतको संरक्षणमा रहेकी नाबालिकालाई नाबालिकाको आमा जसले एक नवजात सन्तानलाई संसारसँग साक्षात्कार गराउनेको जिम्मा लगाइदिने आदेशानुसार जिम्मा

बुझिलिई निजको भविष्य सुनिश्चित गराउनका लागि शिक्षा प्रबन्धका लागि विद्यालयमा राखी शिक्षादीक्षा दिइरहेको पाइएको र विद्यालयबाट प्राप्त पत्रमासमेत नाबालिकाको बुबा, हजुरबुबा, हजुरआमालगायतलाई भेटघाट गर्न दिएको भन्ने विद्यालयको प्रतिवेदनसमेतबाट देखिइरहेको अवस्थामा निवेदन मागबमोजिम गैरकानूनी थुनामा राखेको हो भन्ने अवस्था देखिन नआउने।

निवेदन मागबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरिरहनुपर्ने अवस्था नदेखिँदा प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत: इन्द्रबहादुर कठायत र भेषराज भट्टराई

कम्प्युटर: राधिका घोरासाइने

इति संवत् २०७९ साल भदौ १४ गते रोज ३ शुभम्।

२७

मा.न्या.श्री विश्वम्भर प्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या. डा. श्री

कुमार चुडाल, ०७४-CI-०६३९, जग्गा खिचोला

मेटाई चलन चलाई, चेताराम खटिक वि. जानकी प्रसाद

मुराउ

जिल्ला बाँके हिरमिनिया गा.वि.स. वडा नं. ६ को सिट नं. ०४१।०१२-१७ को कि.नं. १ को जग्गामा तत्कालीन पुनरावेदन अदालत नेपालगन्जबाट मिति २०७१।८।१९।६ मा भएको नाप नक्सा मुचुल्काको विवादित न.नं. ४(क) को जग्गाका सम्बन्धमा प्रस्तुत मुद्दाका पुनरावेदक/प्रतिवादी चेताराम खटिक वादी र प्रत्यर्थी/वादी जानकी प्रसाद मुराउसमेत प्रतिवादी भई नापी नक्सा, दूषित दर्ता बदर गरी हक कायम गरिपाउँ भन्ने मुद्दा बाँके जिल्ला अदालतमा दायर गरेको भन्ने कुरा मिसिल संलग्न फिराद पत्रको फोटोकपिबाट देखिन आउँछ। सो मुद्दा सुरु बाँके जिल्ला अदालतमा मुलतबीमा रहेको भन्ने देखिन आउँछ। विवादको जग्गामा वादी प्रतिवादीबिच हक बेहकसम्बन्धी मुद्दा नै विचाराधीन अवस्थामा रहेको देखिन आउँछ। विवादित जग्गाको हक बेहकको निर्धारणले प्रस्तुत खिचोला मुद्दालाई प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने देखिन

आउँछ। यस्तो अवस्थामा वादी प्रतिवादीको खिचोलामा खिचोला विवाद निपटारा गर्न वादी प्रतिवादीको स्रोत हक प्रमाण को कसको छ, छैन ? यकिन गरेपछि मात्र खिचोला अवस्था देखिने नदेखिने भनी न्यायिक निरूपण हुनुपर्ने देखिन आयो। प्रस्तुत जग्गा खिचोला मेटाई चलन चलाई मुद्दाले उक्त दूषित दर्ता बदर हक कायम मुद्दालाई प्रभावित गर्ने नभई दूषित दर्ता बदर हक कायम मुद्दाले विवादको जग्गाको हक स्रोत यकिन गर्ने भएकोले सो मुद्दाले यस मुद्दालाई अन्तरप्रभाव पार्ने अवस्थाको देखिन आउने।

बाँके जिल्ला अदालतमा विचाराधीन अवस्थामा रहेको यिनै पुनरावेदक / प्रतिवादी चेताराम खटिक वादी र प्रत्यर्थी/वादी जानकीप्रसाद मुराउसमेत प्रतिवादी भई चलेको नापी नक्सा, दूषित दर्ता बदर गरी हक कायम मुद्दा र प्रस्तुत मुद्दा साथै राखी न्यायिक निरूपण गर्नुपर्ने एक अर्कासँग अन्तरप्रभावी हुने हुँदा खिचोला ठहर गरेको बाँके जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९।१।६।४ मा भएको फैसलालाई सदर गर्ने गरी तत्कालीन पुनरावेदन अदालत नेपालगन्जबाट मिति २०७१।१।१३।१ मा भएको फैसला मिलेको नदेखिँदा बदर हुने। उक्त विचाराधीन मुद्दा र प्रस्तुत मुद्दा साथै राखी जो जे थप प्रमाण बुझ्नुपर्ने हो बुझी पुनः इन्साफ गर्नु भनी उपस्थित पक्षलाई सुरु बाँके जिल्ला अदालतमा हाजिर हुन जानु भनी तारेख तोकी सुरु र प्रमाण मिसिल सुरु जिल्ला अदालतमा पठाइदिने। इजलास अधिकृत (उपसचिव): निरज पोखरेल कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा(सुस्मिता) इति संवत् २०७९ साल आषाढ २३ गते रोज ५ शुभम्।

२८

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री तिलप्रसाद श्रेष्ठ, ०७४-CR-०५७२, लागु औषध, गजबहादुर गुरुङ वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादीले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको बयान र अदालतसमक्ष गरेको बयान एकआपसमा विरोधास्पद भएको अवस्थामा कुन बयान विश्वसनीय हो भनी जाँच्दा मिसिलसंलग्न

रहेका अन्य प्रत्यक्ष र परिस्थितिजन्य प्रमाणहरू (Direct and Circumstantial Evidence) ले कुन निकायसमक्ष भएको बयानलाई समर्थन गर्दछ भनी न्यायिक विश्लेषण गर्नुपर्ने हुन्छ। पुनरावेदक प्रतिवादी गजबहादुर गुरुङसमेतले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको बयान बेहोरा मिसिल संलग्न रहेका मिति २०५१।१२।२३ को बरामदी मुचुल्का, प्रहरी प्रतिवेदन, बरामदी मुचुल्काको काम तामेल गर्ने र प्रहरी प्रतिवेदन जाहेरी दिने प्रतिवेदकले अदालतसमक्ष गरेको बकपत्रसमेतबाट समर्थित भइरहेको देखिन्छ। यस अवस्थामा निज गजबहादुर गुरुङसमेतले सहप्रतिवादी प्रेमबहादुर के.सी.बाट बरामद भएको ४०० ग्राम लागु औषध खैरो हेरोइन बिक्री वितरणको लागि ग्राहकको प्रतिक्रिया रहेको भनी अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको बयानलाई अन्यथा भन्नुपर्ने नदेखिने।

पुनरावेदक प्रतिवादीले सार्वजनिक सवारी साधन ट्याम्पुमा यात्रा गरिरहँदा उक्त ट्याम्पुमा रहेको अर्का यात्रु पछि नाम थाहा भएको प्रेमबहादुर के.सी.का साथबाट बरामद भएको अवैध लागु औषधको घटनामा मसमेत संलग्न रहेको भनी केवल शंकाको भरमा कसुरदार ठहर गर्नु न्यायको सिद्धान्त विपरीत हुनजाने भनी लिएको जिकिरतर्फ विचार गर्नुपर्ने देखियो। सामान्यतः लागु औषधसम्बन्धी कसुर सङ्गठित रूपमा सम्पन्न हुने हुँदा यस्तो कसुरमा दुई वा दुईभन्दा बढी व्यक्तिहरूको संलग्नता रहने हुन्छ। लागु औषधसम्बन्धी कसुर possessory crime भए तापनि यस्तो सङ्गठित अपराधमा सबै अभियुक्तसँग लागु औषध बरामद हुनैपर्छ भन्ने छैन। यस सन्दर्भमा "लागु औषधको कारोबारजस्तो Possessory Crime मा यदि सबै प्रतिवादीबाट लागु औषध बरामद नभएको भन्नेसम्मको आधारमा अभियुक्त अभियोगबाट मुक्त हुँदै जाने हो भने लागु औषधजस्तो समाजमा गम्भीर समस्या निम्त्याउने वस्तुको नियन्त्रणमा नै प्रश्न चिह्न खडा हुन जान्छ। जसबाट उल्लिखित ऐनको उद्देश्य नै प्रभावहीन हुन जाने हुन्छ। वस्तुतः कुनै प्रतिवादीबाट

लागु औषध बरामद भए पनि सो लागु औषधको कारोबारमा संलग्न रहेका पर्दा पछाडिका व्यक्तिहरूलाई समेत प्रमाणको रोहबाट विचार गर्नेपर्ने हुन्छ” भनी (ने.का.प. २०७७, अड्क १, नि. नं. १०४१७) मा व्याख्या भएको पाइन्छ । उल्लिखित न्यायिक सिद्धान्तको सन्दर्भमा समेत मिसिल संलग्न रहेका बरामदी मुचुल्का, प्रहरी प्रतिवेदन, प्रतिवादी गजबहादुर गुरुङले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको बयान, सहप्रतिवादी प्रेमबहादुर के. सी.ले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको पोल, प्रहरी प्रतिवेदकले अदालतसमक्ष गरेको बकपत्रसमेतका प्रमाणहरूबाट यी पुनरावेदक प्रतिवादी गजबहादुर गुरुङ वारदात मितिमा सहप्रतिवादी प्रेमबहादुर के. सी.को साथमा लागु औषध बिक्री वितरणको लागि गएको भन्ने तथ्य शंकारहित तवरबाट पुष्टि भएको अवस्थामा निजको साथसँगबाट लागु औषध बरामद नभएको भन्ने आधारमा सफाइ पाउँ भन्ने पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने नदेखिने ।

पुनरावेदक प्रतिवादी गजबहादुर गुरुङ ४०० ग्राम लागु औषध खैरो हेरोइनको कारोबारमा संलग्न रहेको र उक्त कार्य लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा दफा ४ को खण्ड (घ), (ङ) र (च) बमोजिम निषेधित कार्य रहेको देखिँदा निज प्रतिवादीलाई ऐ. ऐनको दफा १४(छ)(३) मा, “... अफिम, कोका वा सोबाट बनेको १०० ग्रामदेखि माथि लागु औषधको कारोबार गर्नेलाई पन्ध्र वर्षदेखि जन्मकैद र पाँच लाख रुपैयाँदेखि पच्चिस लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना हुने” भनी भएको कानुनी व्यवस्थाबमोजिम १५(पन्ध्र) वर्ष कैद र रु.५(पाँच)लाख जरिवानासमेत हुने ठहरी भएको तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला अन्यथा देखिन नआउने ।

प्रतिवादी गजबहादुर गुरुङलाई सफाइ दिने गरी सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०५४।१२।१९ मा भएको फैसला प्रतिवादी गजबहादुर गुरुङको हकमा सो हदसम्म उल्टी भई निज प्रतिवादी गजबहादुर गुरुङलाई लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४ को खण्ड (घ), (ङ) र (च)

को अपराधमा ऐ. ऐनको दफा १४(१) को खण्ड (छ) को (३) बमोजिम १५(पन्ध्र) वर्ष कैद र रु.५(पाँच) लाख जरिवानासमेत हुने भनी तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०५८।१२।२७ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने । प्रतिवादी गजबहादुर गुरुङको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: हेमा पाण्डे
कम्प्युटर: राधिका घोरासाइने
इति संवत् २०७९ साल वैशाख १९ गते रोज २ शुभम् ।

इजलास नं. ५

२९

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७४-CR-१३१६, चेक अनादर, प्रमोद अधिकारी वि. सविना पौडेल सुवेदी

वादीलाई प्रतिवादीले सापटी रकम तिर्नका लागि विभिन्न मितिका हिमालयन बैंकको चेक नं. १३८९१६०१ बाट रु.४,७५,०००।- चेक नं. १३८९१६०४ बाट रु.४,००,०००।-, चेक नं. १३८९१६०३ बाट रु. ४,००,०००।- र चेक नं. १३८९१६०२ बाट रु.४,००,०००।- समेत गरी जम्मा-४ थान चेक दिएको र उक्त चेकहरू मेघा बैंक लिमिटेडमा पेस गर्दा प्रतिवादीको खातामा पर्याप्त रकम नभएको भनी उक्त चेकहरू फिर्ता आएकोले उक्त फिर्ता आएका चेकबमोजिमको रकम प्रतिवादीबाट दिलाइपाउँ भन्ने वादीको मुख्य दाबी रहेकोमा वादीले मलाई जबरजस्तीसँग चेक काट्न लगाएको हो, वादी दाबीको बेहोरा साँचो होइन भनी पुनरावेदक प्रतिवादीले जिकिर लिएको देखिन्छ । प्रतिवादीले लिएको जिकिरलाई विनिमय अधिकार पत्र ऐन, २०३४ को दफा ३८ अनुसार साधिकार निकायसमक्ष कानूनबमोजिम उपचार माग्न जानुपर्नेमा त्यसो गर्न सकेको नदेखिने ।

प्रत्यर्थी वादीले दाबी लिएको विनिमय अधिकार पत्र ऐन, २०३४ को दफा १०७क को व्यवस्था हेर्दा "बैंकमा आफ्नो निक्षेप छैन वा निक्षेप

भएपनि पर्याप्त छैन भन्ने जानी जानी कुनै व्यक्तिले चेक काटी कसैलाई हस्तान्तरण गरेमा र त्यसरी हस्तान्तरण गरिएको चेक भुक्तानीको लागि सम्बन्धित बैंकसमक्ष प्रस्तुत गर्दा पर्याप्त निक्षेप नभएको कारणबाट बैंकबाट चेक अनादर भएमा चेक काट्ने व्यक्तिबाट चेकमा उल्लिखित रकम र ब्याजसमेत धारकलाई भराई चेक काट्ने व्यक्तिलाई तीन महिनासम्म कैद वा तीन हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुने छ" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ । उक्त कानूनी व्यवस्थाविपरीत हुने गरी पुनरावेदक प्रतिवादीले वादीलाई चेक नं. १३८९१६०१, १३८९१६०४, १३८९१६०३ र १३८९१६०२ का चेकहरू विधिसम्मत तरिकाले काटी हस्ताक्षर गरिदिएको र सो खातामा रकम नभएको भन्ने हिमालयन बैंकको पत्रबाट देखिएको अवस्थामा वादी दाबी नपुग्ने गरी फैसला गरिपाउँ भनी पुनरावेदक प्रतिवादीले लिएको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, चेक अनादर भएको ठहर्‍याई प्रतिवादी प्रमोद अधिकारीलाई विनिमय अधिकारपत्र ऐन, २०३४ को दफा १०७क बमोजिम रु.१००/- जरिवाना हुने र वादीले प्रतिवादीबाट चेक बमोजिमको रु.१६,७५,०००/- (सोह लाख पचहत्तर हजार) र सोको कानूनबमोजिमको ब्याजसमेत भराइपाउने गरी सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७१।१२।२३ मा भएको फैसला सदर हुने गरी उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७४।२।१९ मा भएको फैसला कानूनसम्मत भई मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: शैलेन्द्र खड्का

कम्प्युटर: मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७८ साल भदौ २५ गते रोज ६ शुभम् ।

३०

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७५-CR-२१९५, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. चन्द्रबहादुर दर्जीसमेत

प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरू सुमन दर्नाल र गोपीलाल रणपहेलीलाई सुरु अदालत तथा उच्च

अदालत विराटनगर, धनकुटा इजलासले सफाइ दिएको मिलेन यी प्रतिवादीहरूलाई समेत अभियोग दाबीबमोजिम नै सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा यी दुबै प्रतिवादीहरूले आफूहरू निर्दोष छौं, प्रतिवादी चन्द्रबहादुर दर्जीले आफूले नै श्रीमतीलाई मारेको हो भनी भनेपछि मात्र हामीहरूले थाहा पाएका हौं । मृतकलाई मार्नमा हाम्रो कुनै संलग्नता छैन, अभियोग मागदाबीबाट सफाइ पाउँ भनी अनुसन्धान अधिकारी र अदालतमा समेत बयान गरेको देखिन्छ । जाहेरवाला एवम् घटनाविवरण कागज गर्ने व्यक्तिहरूले समेत यी प्रतिवादीहरूसमेत भई मृतकलाई मारेको हुन् भनी यकिनका साथ भन्न सकेको पाइँदैन । प्रतिवादीहरू र मृतकबिच मृतकलाई मार्नुपर्नेसम्मको रिसइवी रहे भएको कुरासमेत मिसिल संलग्न प्रमाणबाट देखिँदैन । यस दृष्टिकोणबाट प्रतिवादीहरू सुमन दर्नाल र गोपीलाल रणपहेलीउपर लगाइएको अभियोग स्वतन्त्र एवम् वस्तुनिष्ठ प्रमाणबाट पुष्टि हुन सकेको नदेखिँदा वादी नेपाल सरकारले यी प्रतिवादीहरूलाई अभियोग मागदाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भनी लिएको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

प्रतिवादी चन्द्रबहादुर दर्जीको हकमा वादी नेपाल सरकारले लिएको पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा, प्रतिवादी चन्द्रबहादुर दर्जीलाई मृतकलाई कर्तव्य गरी मारेकोमा मुलुकी ऐन ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. र १३(३) नं. बमोजिमको कसुर आकर्षित हुने हो वा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं. बमोजिमको व्यवस्था आकर्षित हुने हो भन्ने सन्दर्भमा विचार गर्नुपर्ने देखिन आयो । त्यसतर्फ विचार गर्दा, मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) नं. को व्यवस्था हेर्दा "धार भएको वा नभएको जोखिमी हतियार गैह्रले हानी, रोपी, घोची ज्यान मारेमा जतिजना भई हतियार छाडेको छ उती जना ज्यानमारा ठहर्छ । सो अवस्थामा सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गर्नुपर्छ" भन्ने व्यवस्था रहेकोमा सोअनुसार कुनै जोखिमी हतियार प्रहारबाट मृतकको मृत्यु भएको देखिँदैन । मुलुकी ऐन,

ज्यानसम्बन्धीको महलको १४ नं. को व्यवस्था हेर्दा "ज्यान मार्नाको मनसाय रहेनछ, ज्यान लिनुपर्नेसम्मको इबी पनि रहेन छ, लुकी चोरिकन हानेको पनि रहेनछ, उसै मौकामा उठेको कुनै कुरामा रिस थाम्न नसकी जोखिमी हतियारले हानेको वा विष खुवाएकोमा बाहेक साधारण लाठा, ढुङ्गा, लात, मुक्का इत्यादिले हान्दा सोही चोट पिरले ऐनका म्यादभिन्न ज्यान मरेमा दश वर्ष कैद गर्नुपर्छ" भन्ने व्यवस्था भएको पाइन्छ। यस अवस्थामा प्रस्तुत वारदातमा जोखिम हात हतियार प्रयोग भएको भन्ने नदेखिई साधारण मुक्का लातको प्रहारबाट मृतकको मृत्यु भएको भन्ने देखिँदा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं. को व्यवस्था नै आकर्षित हुने देखिने।

तसर्थ, माथि विवेचित मुद्दाको तथ्य प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूको बयान, जाहेरवालाको बकपत्र, अनुसन्धानको क्रममा कागज गर्ने मानिसहरूले अनुसन्धान अधिकारी तथा अदालतसमक्ष गरेको कागज तथा बकपत्र र मृतकको शारीरिक जाँच प्रतिवेदनलगायतका मिसिल संलग्न प्रमाण कागजहरूको मूल्याङ्कन गरी प्रत्यर्थी प्रतिवादी चन्द्रबहादुर दर्जाको कुटपिटका कारण मृतक पिठे दमाईको मृत्यु भएको र मृतकको मृत्यु सुँगुरको टाउको अन्य व्यक्तिलाई दिएको विषयमा यी प्रतिवादी र मृतकबिच झगडा हुँदा एककासि आवेशमा आई लात्ता र मुक्काले प्रहार गर्दा श्रीमतीको मृत्यु भएको भन्ने तथ्य स्थापित हुन आएको देखिँदा सो आधारमा निज प्रत्यर्थी प्रतिवादी चन्द्रबहादुर दर्जाको हकमा अभियोग दाबीअनुसार मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं अनुसारको अवस्था विद्यमान नभई ऐ.ऐ. महलको १४ नं. अनुसारको अवस्थाको विद्यमानता देखिन आएको भनी सोहीबमोजिम प्रत्यर्थी चन्द्रबहादुर दर्जालाई १०(दश) वर्ष कैद हुने र प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरू सुमन दर्नाल र गोपिलाल रणपहेली वारदातमा संलग्न भएको नदेखिँदा निजहरूलाई अभियोग दाबीबाट सफाई दिने ठहर्‍याई सुरु भोजपुर जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर हुने ठहर्‍याएको उच्च अदालत

विराटनगर, धनकुटा इजलासबाट मिति २०७५/८/१२ गते भएको फैसला कानूनसम्मत मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: शैलेन्द्र खड्का

कम्प्युटर: विजय खड्का

इति संवत् २०७८ साल फागुन १० गते रोज ३ शुभम्।

३१

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या. श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७६-WO-०७४६, उत्प्रेषणसमेत, संजय कुमार श्रेष्ठ वि. नेपाल राष्ट्र बैंक, केन्द्रीय कार्यालय बालुवाटार, काठमाडौं

निवेदक संजयकुमार श्रेष्ठ र विपक्षीमध्येका गण्डकी विकास बैंक लि. बिच २०७५/१२/२७ गते भएको धितो बन्धकको लिखतमा बैंकले निवेदकको नाममा रहेको सर्लाही जिल्ला हरिवन गा. वि. स. वडा नं. ८ स्थित कित्ता नं. ५२२ को क्षेत्रफल ०-१-० जग्गा धितो राखी हायर पर्चेज व्यक्तिगत कर्जा शीर्षक अन्तर्गत रु. बिस लाख बैंकबाट ऋण प्राप्त गर्ने बेहोरा उल्लेख भएको देखिन्छ। दुबै पक्षबिच बिस लाखको हायर पर्चेज ऋण लिनेदिने सर्तमा निवेदकको नाममा रहेको उक्त जग्गा बैंकको २०७५/१२/२६ को पत्रको अनुरोधमा मालपोत कार्यालय हरिवन, सर्लाहीले रोक्का राखेको देखिन्छ। बैंकबाट ऋण लिने भएबापत जग्गा धितो राख्ने सम्पूर्ण कार्य पूरा भए पनि सोबापतको ऋणको रकम रु. बिस लाख निवेदकले प्राप्त गरेको भन्ने देखिँदैन। बैंकको लिखित जवाफबाट निवेदकको छोरा सुप्रिम श्रेष्ठले पहिले लिएको हायर पर्चेजको ऋणको जमानीकर्तामा यी निवेदक रहेको र उक्त ऋणको साँवा ब्याज बुझाउन पटक पटक ताकेता तथा सार्वजनिक रूपमा सूचना प्रकाशित गर्दासमेत ऋण तिर्न बुझाउन नआएकाले उक्त ऋणको थप सुरक्षणबापत निवेदकको जग्गा धितो राखेको हो भन्ने मौखिक सहमतिमा धितो बन्धकीको लिखत तयार भई जग्गा रोक्का राखिएको भन्ने देखिन्छ। बैंक र यी निवेदकको बिचमा मौखिक सहमति भएको कुरालाई निवेदकले आफ्नो निवेदनमा अस्वीकार गरी रु. बिस लाखको हायर पर्चेज ऋण

पाउने सर्तमा आफ्नो जग्गा धितो राखी बैंकले रोक्का राखेको तर उक्त धितो बन्धकीको लिखतबमोजिमको ऋण आफूलाई बैंकले नदिएकोले धितो राखिएको जग्गा फुकुवा गरिपाउँ भनी निवेदनमा उल्लेख गरेको देखिने। निवेदकले आफूले लिखतबमोजिम रु. बिस लाख हायर पर्चेज व्यक्तिगत ऋण प्राप्त नगरेपछि धितो राखिएको आफ्नो जग्गा फुकुवा गरिपाउन गण्डकी विकास बैंक लि. को केन्द्रीय कार्यालय र नेपाल राष्ट्र बैंक बालुवाटारमा समेत हुलाकमार्फत निवेदन दिएको निस्सा मिसिलमा देखिने।

यसरी निवेदक र विपक्षी बैंकबिच धितो बन्धक लिखत भएको कुरा र उक्त लिखतमा उल्लिखित ऋण रकम निवेदकले प्राप्त नगरेको तथ्यमा विवाद देखिँदैन। निवेदकले आफ्नो जग्गा धितो बन्धकीमा दिएपछि विपक्षी बैंकले लिखतबमोजिमको ऋण रकम उपलब्ध गराउनु बैंकको कर्तव्य हो। ऋणबापतको रकम निवेदकलाई बैंकले उपलब्ध नगराएपछि निवेदकको नामको जग्गा धितो बन्धक राखी रोक्का राखिरहनु कानूनबमोजिम मिल्दैन। निवेदकको छोराले लिएको ऋण असुलउपर गर्न बैंकले कानूनबमोजिमको प्रक्रिया अवलम्बन गर्न सक्ने नै हुँदा त्यसतर्फ यहाँ थप विवेचना गरिरहनुपर्ने अवस्था देखिँदैन। लिखतको प्रयोजन अनुसारको काम नभएपछि निज निवेदकको जग्गा रोक्का राखिरहनु गैरकानूनी देखिन्छ। एउटा प्रयोजनको लागि भएको सहमतिविपरीत अर्को प्रयोजनमा जग्गा रोक्का राख्न कानूनतः नमिल्ने हुँदा मिति २०७५/१२/२६ मा बैंकको अनुरोधबमोजिम मालपोत कार्यालय हरिवनले धितो बन्धक लिखत पास गरी जग्गा रोक्का राख्ने गरी गरेको निर्णय कानूनबमोजिम मिलेको नदेखिने।

तसर्थ, लिखित जवाफको बेहोरा तथा बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी प्रचलित कानूनबमोजिम ऋण लिन भनी धितो बन्धक लिखत गरी रोक्का राखिएको निवेदकको नामको सर्लाही जिल्ला, हरिवन नगरपालिका वडा नं. ८ हाल परिवर्तित बागमती नगरपालिका वडा नं. १ मा अवस्थित कित्ता नं. ५२२ को ०-१-० क्षेत्रफल रहेको जग्गा धितो

बन्धक लिखतबमोजिमको ऋण विपक्षी बैंकले भुक्तानी नगरेको हुँदा निवेदकको सम्पत्ति रोक्का राखिरहनु कानूनसम्मत नदेखिँदा निवेदकको नाममा रहेको उक्त जग्गाको रोक्का फुकुवा गरिदिनु भनी विपक्षीहरूको नाममा परमादेशको आदेश जारी हुने।

इजलास अधिकृत: उषा गिरी

कम्प्युटर: मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७८ साल पुस ७ गते रोज ४ शुभम्।

३२

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७६-CR-१४७४, लागु औषध (ब्राउन सुगर), नेपाल सरकार वि. कुमार मल्ल

प्रतिवादी रमेश कुमार मल्लले उच्च अदालत सुर्खेतबाट भएको फैसलाउपर कानूनको म्यादभित्र यस अदालतमा पुनरावेदन गरेको नदेखिँदा निजको हकमा कसुर ठहर भएतर्फ केही विचार गरिरहनु परेन। प्रतिवादी रमेशकुमार मल्लले लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को ४ (च) विपरीत कसुर गरेको हुँदा निजलाई सोही ऐनको दफा १४ को उपदफा (१) को देहाय (छ)(१) बमोजिम सजाय हुनका साथै लागु औषध ओसारपसार कार्यमा प्रयोग भएको भे. ४. प ३४२१ नं. को मोटरसाइकल तथा दशीको मोबाइलसमेत सोही ऐनको दफा १८ बमोजिम जफत गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको अभियोग मागदाबी रहेको देखिन्छ। निज प्रतिवादीउपर अभियोग दाबीअनुसार लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४ (च) को कसुर कायम गर्नुपर्नेमा सङ्गठित ऐनको दफा ४(छ) अनुसार लागु औषध सेवनतर्फको कसुर कायम गरेको सुरु सुर्खेत जिल्ला अदालतको मिति २०७६/०१/१५ को फैसला मिलेको नदेखिँदा केही उल्टी भई निज प्रतिवादीले लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४ (च) अनुसारको कसुर गरेको ठहर्छ भनी उच्च अदालत सुर्खेतबाट फैसला भएको पाइयो। त्यसरी गरेको फैसलामा लागु औषध कारोबार गर्दा प्रयोग भएको मोटरसाइकल र मोबाइल थान २ को जफत सम्बन्धमा केही बोलेको पाइएन। सोतर्फ केही

नबोली भएको फैसला सो हदसम्म उल्टी गरी बरामद मोटरसाइकल र मोबाइल थान २ जफत गरिपाउँ भनी वादी नेपाल सरकारकोतर्फबाट यस अदालतमा प्रस्तुत पुनरावेदन पर्न आएको देखिने ।

बरामदी वस्तु जफत गरिपाउँ भन्ने लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १८ को कानूनी व्यवस्थातर्फ हेर्दा, "यस ऐनअन्तर्गत सजाय हुने अपराधसित सम्बन्धित सबै लागु औषध तथा त्यस्तो लागु औषध निर्माण वा उत्पादन गर्न प्रयोग गरिएका सबै मालसामान तथा यन्त्र जफत हुने छन् र त्यस्तो लागु औषध राखी ओसारपसार गर्न प्रयोग गरिएका रेल तथा हवाईजहाजबाहेक जुनसुकै सवारी जफत हुने छन्" भनी उल्लेख भएको पाइन्छ । बरामद मोटरसाइकल र मोबाइल थान २ प्रतिवादीले सधैं आफ्नो निजी प्रयोगमा ल्याउने सामान हो । लागु औषधको बिक्री वितरण गर्नको लागि मात्र निजको मोबाइल वा मोटरसाइकलको प्रयोग भएको नभई सधैं आफ्नो निजी कामको सिलसिलामा समेत प्रयोग हुने हुँदा लागु औषधको बिक्री वितरणको लागि मात्र प्रयोग गरिएको भनी भन्न मिल्ने देखिँदैन । फेरि बरामद भएका ती मोबाइल र मोटरसाइकल को कसको नाममा दर्ता छ ? सो सम्बन्धमा कुनै अनुसन्धान नभई एकै चोटि जफतको दाबीमा सुरु अदालतले नबोलेको भनी वादी नेपाल सरकारले लिएको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

उच्च अदालत सुर्खेतले प्रतिवादी रमेशकुमार मल्ललाई सुर्खेत जिल्ला अदालतबाट मिति २०७६/१/१५ मा भएको फैसला केही उल्टी गरी लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन २०३३को दफा ४ (च) को कसुरमा ऐनको दफा १४(१)(छ)(१) बमोजिम ५ (पाँच) वर्ष कैद र रु.५,०००/- (पाँच हजार) जरिवाना हुने ठहर्‍याएको मिति २०७६/८/१० मा भएको फैसला कानूनसम्मत मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: शैलेन्द्र खड्का

कम्प्युटर: मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७८ साल फाल्गुन १० गते रोज ३ शुभम् ।

३३

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७६-CR-११३७, लागु औषध खैरो हेरोइन, शोभा भन्ने नानुमाया फुयाल वि. नेपाल सरकार

प्रस्तुत मुद्दाका तीनै जना प्रतिवादीहरूको बयान बेहोराबाट प्रतिवादी लिलावती राम चमारले प्रकाश भन्ने व्यक्तिबाट प्राप्त गरी वीरगन्जबाट काठमाडौंसम्म ल्याएको बरामदी लागु औषध काठमाडौंमा प्राप्त गर्ने व्यक्ति प्रतिवादी शोभा भन्ने नानुमाया फुयाल नै रहेको भन्ने कुरा स्पष्ट हुन्छ । यद्यपि प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादी शोभा भन्ने नानुमाया फुयालले प्रतिवादी लिलावती राम चमारबाट उक्त लागु औषध प्राप्त गर्नुअगावै निज लिलावती राम चमार प्रहरीबाट पक्राउ परी निजकै साथबाट उक्त लागु औषध बरामद भएकोले मात्र यी प्रतिवादी शोभा भन्ने नानुमाया फुयालले आफ्नो साथबाट उक्त लागु औषध बरामद भएको छैन भनी जिकिर लिएको देखिन्छ । यदि प्रहरीबाट पक्राउ पर्नुअगावै प्रतिवादी लिलावतीले यी प्रतिवादी शोभा भन्ने नानुमाया फुयाललाई उक्त लागु औषध हस्तान्तरण गर्न पाएकी भए उक्त लागु औषध यी प्रतिवादी शोभा भन्ने नानुमाया फुयालबाट नै बरामद हुने थियो । उक्त कुरा प्रस्तुत मुद्दा सुरु अदालतमा विचाराधीन रहेको अवस्थामा प्रतिवादी नानुमाया फुयाल विरुद्ध चलिरहेको अर्को दुई थान लागु औषध मुद्दामा यी प्रतिवादी नानुमाया फुयालले आफूबाट बरामद लागु औषध प्राप्तिको स्रोतको सम्बन्धमा स्पष्टरूपमा गरेको बयान बेहोराबाट समेत पुष्टि भइरहेको देखिन्छ । तसर्थ, प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक/प्रतिवादी शोभा भन्ने नानुमाया फुयालबाट लागु औषध बरामद नभए पनि बरामद लागु औषधको खरिद-बिक्री, ओसारपसार र सञ्चय गर्नेजस्ता निषेधित कार्यमा यी प्रतिवादी नानुमाया फुयालको पनि संलग्नता रहेको थियो भन्ने बेहोरा पुष्टि हुने ।

यस दृष्टिकोणबाट प्रतिवादी शोभा भन्ने नानुमाया फुयाललाई अभियोग मागदाबीबमोजिमको

कसुर ठहर गर्दै अन्य सजायको अतिरिक्त लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १४(१)(झ) अनुसार कैद नगरी जरिवाना मात्र गर्ने गरेको सुरु अदालतको मिति २०७३।६।१३ को फैसला जरिवानाको हदसम्म नमिलेको भनी केही उल्टी गरी निज प्रतिवादीलाई अभियोग दाबी अनुसार लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४ (घ), (ङ) र (च) को कसुरमा सोही ऐनको दफा १४(१)(छ)(२) अनुसार १० (दश) वर्ष कैद र रु.७५,०००।- (पचहत्तर हजार रुपैयाँ) जरिवाना, पटके कसुरदार ठहर भएबापत ऐ. को दफा १६ बमोजिम थप ६ महिना कैद र रु.२५,०००।- जरिवानाका अतिरिक्त सोही ऐनको दफा १४(१)(झ) अनुसार २ वर्ष कैद र रु.१,००,०००।- (एक लाख रुपैयाँ) जरिवानासमेत हुने ठहर्‍याई भएको उच्च अदालत पाटनको उक्त फैसला मनासिब नै देखिने।

तसर्थ, आरोपित कसुरमा प्रतिवादी शोभा भन्ने नानुमाया फुयाललाई काठमाडौं जिल्ला अदालतको मिति २०७३/६/१३ को फैसलाबमोजिम भएको सजायमा लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १४(१)(झ) बमोजिम रु. १ लाख जरिवाना गरी कैद नगरेको हदसम्म केही उल्टी भई २ वर्ष कैद र रु. १,००,०००।- (एक लाख रुपैयाँ) जरिवानासमेत हुने ठहर्‍याई भएको उच्च अदालत पाटनको मिति २०७६।१।३१ को फैसला कानूनसम्मत मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: प्रदीपकुमार उपाध्याय, शैलेन्द्र खड्का

कम्प्युटर: मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७८ साल फाल्गुन १० गते रोज ३ शुभम्।

इजलास नं. ६

३४

मा.न्या. डा. श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७४-CR-०६२७, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. विक्रम भन्ने डोलबहादुर

परियार

प्रत्यर्थी प्रतिवादी विक्रम भन्ने डोलबहादुर परियारले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा मेरी सहोदर दाजुकी छोरीलाई जबरजस्ती करणी गरेको हुँ भनी स.ज.१२ मा उल्लेख गरेको र अदालतमा बयान गर्दासमेत सोहीअनुरूप पीडित मेरो सहोदर दाजुकी छोरी परिवर्तित नाम "पि" लाई जबरजस्ती करणी गरेको हुँ भनी स.ज.५ मा लेखाएको देखिन्छ र पीडितले मौकामा कागज गर्दा साथीहरूसँग घर आँगनमा खेलिरहेको अवस्थामा कान्छा अङ्कल विक्रम परियार आई मलाई सुत्ने कोठामा लगी लुगा खोली मेरो मुख थुनी जबरजस्ती करणी गरी भागी गएका हुन् भनी लेखाएको र अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गर्दा स.ज.३ मा मलाई कान्छो अङ्कलले जबरजस्ती करणी गरी भागेका हुन् भनी बकी लेखाएको देखिन्छ। यसैगरी मौकामा बुझिएका हर्कबहादुर बि.क.ले आफ्नै हाडनातामा जबरजस्ती करणी गर्नेलाई सजाय हुनुपर्छ भनी बकपत्र गरेको देखिन्छ। यसरी मुख्यतः प्रत्यर्थी प्रतिवादी स्वयंले अदालतमा समेत पीडित परिवर्तित नाम "पि" आफ्नो सहोदर दाजुकी छोरी हुन् भनी बयानमा लेखाएकोबाट प्रत्यर्थी प्रतिवादीले आफ्नी सहोदर वर्ष १३ की नाबालिका भतिजीलाई जबरजस्ती करणी गरेका रहेछन् भन्ने देखिन आयो। साबिक मुलुकी ऐन, हाडनातामा करणी गर्नेको २(२) नं. हेर्दा "एकै हाँगाको तीन पुस्तासम्मको बज्यू-नाति वा पनाति, बाजे-नातिनीबुहारी एकै हाँगाको तुलो बाबु वा काका-भतिजी, एकै हाँगाको भतिजो-तुलो आमा वा काकी, एकै हाँगाको ससुरा-भतिजीबुहारी, फुपू-भदा, मामा-भान्जी वा माइजू-भानिज, आमातर्फका तुलीआमा वा सानी आमा-भतिजो र आफ्नी पत्नीतर्फको सासू-ज्वाइँबिच करणी लिने दिनेलाई तीन वर्षदेखि छ वर्षसम्म कैद हुन्छ"भन्ने व्यवस्था भएको देखिने।

आफ्ना एकै बाबुबाट जन्मेका दाजुकी छोरी हाडनातामा पर्ने देखिन्छ। प्रस्तुत वारदात मिति २०७१।०८।१३ मा भएको देखिँदा तत्काल प्रचलित उल्लिखित कानून लागु हुने भई यी प्रत्यर्थी

प्रतिवादीलाई उक्त साबिक मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको २ नं. बमोजिम थप सजाय हुने देखियो । यस स्थितिमा हाडनातातर्फको दाबी पुष्टि नभएको भनी प्रतिवादीउपरको थप सजायको दाबी पुग्न नसक्ने ठहर्‍याएको उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासको फैसला सो हदसम्म त्रुटिपूर्ण भई मिलेको नदेखिने ।

तसर्थ प्रतिवादी विक्रम भन्ने डोलबहादुर परियारलाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको ५ नं. बमोजिम जबरजस्ती करणीको उद्योगको कसुरमा सोही महलको ३(२)नं. र ५ नं. बमोजिम ४ वर्ष कैद हुने ठहर्‍याई मिति २०७२।१।११ मा सुरु गुल्मी जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला केही उल्टी हुने ठहर्‍याई प्रतिवादीलाई जबरजस्ती करणीको ३(२) नं. बमोजिम ८ वर्ष कैद र सोही महलको १०नं. बमोजिम पीडितले प्रतिवादीबाट रु.५०,०००।- (पचास हजार) क्षतिपूर्तिसमेत भराइपाउने ठहर्‍याएको मिलेकै देखिँदा सदर हुने र हाडनातातर्फको दाबी पुष्टि नभएको भनी साबिक मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको २नं. बमोजिम थप सजायतर्फको दाबी नपुग्ने ठहर्‍याएको उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासको मिति २०७३।१।१४ को फैसला सो हदसम्म मिलेको नदेखिँदा केही उल्टी भई प्रत्यर्थी प्रतिवादीले साबिक मुलुकी ऐन, हाडनातामा करणी गर्नेको २(२) नं. बमोजिम हाडनातामा पर्ने पीडित परिवर्तित नाम "पि" लाई जबरजस्ती करणी गरेको देखिँदा निज प्रतिवादी विक्रम भन्ने डोलबहादुर परियारलाई साबिक मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको २ नं. बमोजिम हाडनातामा करणी गर्नेको २(२) नं. ले हुने ३ वर्ष कैदसमेत थप सजाय हुने ।

इजलास अधिकृत: शंकरप्रसाद अधिकारी

कम्प्युटर: रेखा भट्टराई

इति संवत् २०७८ साल फागुन १६ गते रोज २ शुभम् ।

३५

मा.न्या. डा. श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या. श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७२-CR-१८४५,

जालसाजी, पद्मा संग्रौला वि. प्रशन्नराज पाण्डे

मुलुकी ऐन दण्ड सजायको १८ नं. को कानूनी व्यवस्थाले "फौजदारी मुद्दामा कुनै व्यक्तिले झुट्टा प्रमाण बनाई रिसइवीले वा मनासिब माफिकको कारण वा तथ्य नभई कुनै व्यक्तिउपर सो मुद्दा चलाएको ठहरेमा झुट्टा पोल उजुर गरेबापत निजलाई पोलेको कुरा ठहरेको भए पोलाई माग्नेलाई हुने सजायको आधा सजाय हुन्छ । सोबमोजिम सजाय गर्दा पाँच वर्षभन्दा बढी कैद हुने भएमा पाँच वर्षसम्म मात्र कैद गर्नुपर्छ । पोल उजुर गर्दाको अवस्थामा रिसइवी रहेनछ भन्ने वा पोल उजुर गर्नुपर्ने मनासिब माफिकको तथ्य भई गरेको हो भन्ने मुद्दा हेर्ने अड्डालाई विश्वास भएमा सजाय गर्नु नपर्ने वा कम गर्नुपर्ने कारण खोली त्यस्तो पोल उजुर गर्ने व्यक्तिलाई सो लेखिएको सजायमध्ये सबै वा केही सजाय नगर्न सक्ने छ" भन्ने उल्लेख गरेकोले वादी दाबीबमोजिम जालसाजी नठहरेको अवस्थामा वादीलाई सजाय गर्ने विषय न्यायकर्ताको लागि बाध्यात्मक नभई स्वविवेकीय विषय हुन जान्छ । मुद्दा गर्नुको न्यायोचित आधार कारण परेको देखिएमा सजाय नगर्न पनि सकिन्छ । सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतको फैसलाको तपसिल खण्डको प्रकरण १ मा वादी दाबी पुग्न नसक्ने ठहर भएको हुँदा केही सजाय गर्नुपर्छ कि भन्नलाई वादीले झुट्टा प्रमाण बनाई मुद्दा गरेको नदेखिएकोले मुलुकी ऐन दण्ड सजायको १८ नं. को अन्तिम वाक्यांशले केही सजाय गर्नु परेन भन्ने आधार कारणसमेत उल्लेख गरेको देखिन्छ । वादीले धितो राखेको कि.नं. १४३ को घरजग्गाको राजीनामा लिखत बदर गर्नको लागि दाबी गरेकोमा मिति २०६८।६।२३ र नं.९०४(ग) को राजीनामाको लिखत बदर हुने ठहर्‍याई सुरु जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७२।६।११ मा समेत फैसला भएको अवस्थामा सोही जरियाको कारण उठान भएको प्रस्तुत जालसाजी मुद्दामा वादीलाई सजाय गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, जालसाजीतर्फको वादी दाबी पुग्न

नसक्ने गरी भएको सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतको मिति २०६९।१२।१४ को फैसला मिलेकोले सदर हुने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७२।६।११ मा भएको फैसलासमेत कानूनसम्मत मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: शंकरप्रसाद अधिकारी

कम्प्युटर: रेखा भट्टराई

इति संवत् २०७८ साल पौष १३ गते रोज ३ शुभम्।

इजलास नं. ७

३६

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या. डा. श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७२-CR-१७७३, ०७३-CR-००७३, भ्रष्टाचार, मोहन बहादुर रसाइली वि. नेपाल सरकार, जग्गे प्रसाद उपाध्याय वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी जग्गेप्रसाद उपाध्यायले उजुरवालालाई रसिद दिई रकम आफ्नो जिम्मामा लिएको तथ्यलाई स्वीकार गरेको देखिन्छ भने हाकिमको आदेशानुसार रसिद काटिदिएको भनी बयानमा उल्लेख गरेकोमा सो रकमका सम्बन्धमा लेखामा सम्बन्धित कर्मचारीलाई जानकारी गराइ रकम बुझाउनेसमेतको कुनै कार्य गरेको भन्ने देखिन आउँदैन। प्रचलित कानूनबमोजिम फिर्ता गर्नुपर्ने धरौटी रकमका सम्बन्धमा उजुरकर्ताले तारेख छाडेपछि पनि उक्त रकम माग गर्दासमेत सो रकमका सम्बन्धमा कुनै कारबाही नगरी हिनामिना गरी राखेको कार्य असल नियतबाट भए गरेको देखिन आउँदैन। "आफू वा अरु कसैलाई गैरकानूनी लाभ पुऱ्याउने र सरकारी स्वामित्व भएको सार्वजनिक संस्थालाई गैरकानूनी रूपमा हानि नोक्सानी पुऱ्याउने गरी गरेको कार्य तत्काल प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा ७(२) तथा १३ मा भएको भ्रष्टाचारजन्य कसुरको परिभाषाअन्तर्गत पर्ने" भनी ने.का.प. २०६८ अङ्क ४ निर्णय नं. ८५९० मा प्रकाशित पुनरावेदक पदमनाथ पोखरेल विरुद्ध नेपाल सरकारसमेत भएको भ्रष्टाचार मुद्दामा सम्मानित

सर्वोच्च अदालतको पूर्ण इजलासबाट प्रतिपादित सिद्धान्तसमेतको आधारमा प्रतिवादीहरूको उक्त कार्य भ्रष्टाचारजन्य कसुरअन्तर्गत होइन रहेछ भन्न सकिने अवस्था नदेखिने।

तसर्थ, उजुरकर्ताको उजुरी बेहोरा, यी प्रतिवादीहरूले अनुसन्धानको क्रममा र यस अदालतमा गरेको बयान बेहोरा, रसिद काटि रकम लिएको देखिए तापनि सो रकम धरौटी खाता खोली जम्मा गरेको पनि नदेखिएको र नगदपट्टि आम्दानी बाँधी स्वेस्तामा तत्काल जनाई राखेको समेत लेखा परीक्षण प्रतिवेदनबाट समेत नदेखिएको अवस्था, मिति २०६८ साल कार्तिकमा लिएको रकम उजुरकर्ताले उजुर गरेपछि मिति २०७१।३।१६ मा मात्र सो रकम धरौटी राखेको देखिएको अवस्था र यी प्रतिवादीहरूले सो रकमको खोजी नहुन्जेलसम्म कहीं कतै आम्दानी नदेखाएको अवस्थाबाट यी प्रतिवादीहरूले बदनियत गरी सरकारी रकम हिनामिना गरेको पुष्टि हुन आयो। प्रतिवादीहरूबाट हाल दाबीको रकम जम्मा गरिसकेको अवस्थासमेतबाट दाबीको हदसम्मको कसुर कायम हुन नसकी यी प्रतिवादीहरूले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(३) बमोजिमको कसुरसम्म गरेको मान्नुपर्ने अवस्था भएकोले यी प्रतिवादीहरूलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(३) बमोजिम जनही ४ (चार) महिनाका दरले कैद हुने भन्ने विशेष अदालत काठमाडौंको मिति २०७२।११।३ को फैसलाको मिलेकै देखिँदा सदर हुने। प्रतिवादीहरूको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने।

इजलास अधिकृत: सोनी श्रेष्ठ

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७७ साल चैत्र १७ गते रोज ३ शुभम्।

३७

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७५-CR-०८६६, वैदेशिक रोजगार कसुर, नेपाल सरकार वि. मोहन घर्ती मगरसमेत

जाहेरवालासमेत ८ जना मानिसहरूलाई

मकाउ लान भनी हडकडसम्म पुन्याएको भन्ने अभियोग दाबीतर्फ विचार गर्दा वैदेशिक रोजगार विभागको मिति २०७२।१२।१७ को पत्र अनुसार वैदेशिक रोजगारमा मकाउ लगिएको भनिएका व्यक्तिहरू मकाउ गई फर्किएको पुष्टि हुने Arrival/Departure को छापहरू लागेको राहदानीका पानाहरूको फोटोकपी, प्लेन टिकट, बोर्डिङपाससमेतका लिखतहरू पेस गर्ने क्रममा जाहेरवालाले मिति २०७२।१२।१८ मा निवेदनसाथ पेस गरेको D.Kunwar को पासपोर्टमा लागेको छापहरू हेर्दा निजको नाउँमा मिति २०१५।४।१६ मा मिति २०१५।७।१६ भित्र प्रवेश गर्नुपर्ने गरी मकाउको भिषा लागेको र निज ९ मे २०१५ मा त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलबाट डिपार्चर भई पुनः १५ मे २०१५ मा एराइभल भएको देखिए पनि निज कहाँ गई आएको भन्ने नखुलेको र हवाई टिकट र बैंकबाट डलर सटही गरेको प्रमाण पेस गरे पनि बोर्डिङपास पेस गरेको वा हडकड वा मकाउ एयरपोर्टमा रहेको इमिग्रेसनको छापहरू लागेको प्रमाणहरू पेस भएको अवस्था नदेखिँदा निज D.Kunwar के कुन प्रयोजनका लागि, कहाँ गई फर्केको हो यकिन नभएकोले विना ठोस प्रमाण जाहेरवालाका मानिसहरूलाई अभियोग दाबीबमोजिम हडकड वा जाहेरवालाले मिति २०७२।१२।१८ मा दिएको निवेदनबमोजिम मकाउ पुन्याएको वा पुगेको भन्न सकिने अवस्था देखिएन। त्यसैले यी प्रतिवादीले जाहेरवालाका मानिसहरूलाई वैदेशिक रोजगारमा पठाउनबापत रकम लिएको तर वैदेशिक रोजगारमा नपठाएको भन्ने पुष्टि हुन आएको अवस्थामा वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ४३ मा उल्लिखित व्यवस्था विदेश पठाइ नसकेको भए पठाउनेलाई हुने सजायको आधा सजाय हुने छ भन्ने प्रावधानबमोजिम नै सजाय भएको देखिँदा कम सजाय भएको भन्नेसम्मको वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

प्रतिवादी डेभिड भन्ने मनबहादुर थापा, माया तामाङ र जुना थापाको हकमा हेर्दा माया तामाङ र जुना थापा प्रतिवादी मनबहादुर थापाको श्रीमतीहरू

भएको र सह-अभियुक्त मोहन घर्तीले बयान गर्दा आफूले मनबहादुरले भनेबमोजिम जाहेरवालाबाट लिएको रकममध्ये रु.१२,००,०००।- (बाह्र लाख) माया तामाङलाई र रु.३,००,०००।- (तीन लाख) जुना थापालाई दिएको भन्ने आधारमा मुद्दा चलाएको देखिन्छ भने जाहेरवालसँग लिएको रकम हुण्डीमार्फत् भारतमा रहेका डेभिड भन्ने मानबहादुर थापालाई पठाएको भन्ने मोहन घर्ती मगरको पोलको आधारमा प्रतिवादी कायम गरेको देखिन्छ। वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ४३ ले वैदेशिक रोजगार व्यवसाय सञ्चालन गर्ने इजाजत पत्र नलिई कसैले कसैलाई वैदेशिक रोजगारमा पठाउँछु भनी झुट्टा आश्वासन वा प्रलोभनमा पारी रकम लिएको वा विदेश पठाएको अवस्थामा कसुर हुने व्यवस्था गरेको देखिन्छ। यी प्रतिवादीहरूले जाहेरवाला वा निजका मानिसहरूसँग प्रत्यक्ष सम्पर्कमा रहेको, निजहरूलाई वैदेशिक रोजगारमा पठाउँछु भनी झुट्टा आश्वासन दिएको वा प्रलोभनमा पारेको र रकम लिएको वा विदेश पठाएको भन्ने वस्तुनिष्ठ प्रमाणबाट पुष्टि भएको देखिँदैन। पोल गर्ने सह-अभियुक्त मोहन घर्ती मगरले मनबहादुरको योजनाबमोजिम कार्य गरेको र मनबहादुरलाई भारतमा रकम पठाएको तथा निजकै भनाइअनुसार प्रतिवादीहरू माया तामाङ र जुना थापालाई रकम दिएको भने पनि निजहरूलाई रकम दिएको पुष्टि गर्ने कुनै ठोस प्रमाण पेस गर्न सकेको देखिँदैन। जाहेरीमा वा जाहेरवालाको बकपत्र वा पीडितको बकपत्रमा पनि यी प्रतिवादीहरूलाई पोल गरिएको छैन र लिखत पनि यी प्रतिवादीहरूले गरेको अवस्था छैन। प्रमाण ऐन, २०३१ के दफा २५ ले "फौजदारी मुद्दामा आफ्नो अभियुक्तको कसुर प्रमाणित गर्ने भार वादीको हुने छ" भन्ने कानूनी व्यवस्था गरेकोमा यी प्रतिवादीहरूले जाहेरवालाका मानिसहरूलाई विनाइजाजत वैदेशिक रोजगारमा मकाउ लान्छु भनी झुट्टा आश्वासन वा प्रलोभनमा पारी रकम लिएको, हडकडसम्म पुन्याई वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र ४३ विपरीतको कसुर गरेको पुष्टि हुने प्रमाण वादी पक्षले

नै दिन गुजार्नुपर्ने देखिन्छ । अभियुक्तउपर लागेको अभियोग शंकारहित तवरले पुष्टि हुनुपर्छ र यदि कुनै शंका देखिएमा त्यसको सुविधा अभियुक्तले पाउँछ भन्ने फौजदारी न्यायको सर्वमान्य सिद्धान्त अनुसार कुनै तथ्ययुक्त ठोस प्रमाणविना केवल सहअभियुक्तको पोल बयानको आधारमा मात्र फौजदारी कसुरमा सजाय गर्न नमिल्ने भएकाले प्रतिवादीहरू डेभिड भन्ने मनबहादुर थापा, माया तामाङ र जुना थापाले कसुर गरेको वा कसुरमा संलग्न रहेको भन्ने कुरा शंकारहित तवरले दाबी पुष्टि हुने प्रमाण वादी पक्षले दिन गुजार्न सकेको नदेखिँदा यी प्रतिवादीहरूले आरोपित कसुरबाट सफाई दिने गरी भएको वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको फैसला मिलेकै देखिने ।

तसर्थ, प्रतिवादी मोहन घर्ती मगरले वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र ४३ विपरीतको कसुर अपराध गरेको देखिँदा निज प्रतिवादीलाई ऐ.ऐनको दफा ४३ बमोजिम १।६।० (एक वर्ष छ महिना) कैद र रु.१,५०,०००।- (एक लाख पचास हजार रुपैयाँ) जरिवाना हुने र पीडितहरूको बिगो र हर्जाना पीडितहरूले निजै प्रतिवादीबाट भरिपाउने ठहर्ने र जाहेरवाला र पीडितहरूलाई हडकडसम्म पुऱ्याएको हुँदा विदेश लगेकोमा सजाय गरिपाउँ भन्ने र अन्य खर्च भरिपाउँ भन्ने वादी दाबी सो हदसम्म पुग्न नसक्ने तथा अन्य प्रतिवादीहरू डेभिड भन्ने मानबहादुर थापा, माया तामाङ र जुना थापाको विरुद्धमा कसुर पुष्टि हुने प्रमाण वादी पक्षले दिन गुजार्न सकेको नदेखिँदा निजहरूले सफाई पाउने गरी भएको वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण काठमाडौँको मिति २०७५/२/१५ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने । वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: अञ्चन भट्टराई

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७८ साल असार ३० गते रोज ४ शुभम् ।

३८

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७७-CR-०४०३, जबरजस्ती

करणी, नेपाल सरकार वि. सुशिल उराव

प्रतिवादी शुसिल उरावले पीडितलाई विवाह गर्ने प्रलोभनमा पारी जबरजस्ती करणी गरेकोले निजलाई अभियोग दाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदन जिकिरतर्फ हेर्दा, यी जाहेरवाली आफू २८ वर्षको वयस्क एवं सचेत महिला रहेको र निजले अदालतसमक्ष बकपत्र गर्दा हामीबिच पहिलादेखि नै पटक पटक करणी लिनु दिनुभएको, प्रतिवादीले बलपूर्वक करणी गरेको होइन, विवाह गर्छु भनी सहमतिमा नै करणी लिनु भएको हो, यसभन्दा पहिले कसैले थाहा पाएका थिएनन्, यस पटक भाउजूले थाहा पाएको कारण जाहेरी दिन बाध्य भएको हो, प्रतिवादीले डराएर विवाह गर्लान् भनी जाहेरी दिएकी हुँ भनी बकपत्र गरिदिएको अवस्था छ । यहाँ जबरजस्ती करणी गरिएको कुनै प्रमाण अनुसन्धानकर्ताले पेस गर्न सकेको देखिँदैन । प्रस्तुत मुद्दाको वारदातमा जबरजस्ती करणी भए गरेको देख्ने प्रत्यक्षदर्शी कोही नभएको अवस्था हुँदा पीडित महिलाको भनाइलाई महत्त्वपूर्ण प्रमाणको रूपमा लिनुपर्ने हुन्छ । निज अदालतमा आई बकपत्र गर्दा जबरजस्ती करणी भएको भन्न नसकी सहमतिमा करणी भएको स्वीकार गरेको अवस्था छ । यसरी अन्य प्रमाणबाट समेत जबरजस्ती करणी भएको भन्ने वस्तुनिष्ठ प्रमाण वादी पक्षबाट गुजार्न सकेको अवस्था नदेखिने ।

जाहेरवालीका अदालतसमक्षको बकपत्र कुनै दबाब, प्रभाव आदिका कारण भएको हो कि भन्ने सम्बन्धमा विचार गर्दा जाहेरी दरखास्तमा जाहेरवाली खाना खाई भाँडा मिलाउन लाग्दा प्रतिवादी एक्कासि पछाडिबाट आई हात समाती कोठाभित्र भएको ओछ्यानमा लडाईँ विवाह गर्ने भनी अनुचित प्रभावमा पारी जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने बेहोरा भए तापनि जाहेरवालीले आफ्नो सतीत्व बचाउको लागि प्रतिक्रियास्वरूप हार गुहार वा कुनै किसिमको प्रतिकार गरेको समेत मिसिल संलग्न कुनै पनि प्रमाणबाट नदेखिएको, जाहेरवाली र प्रतिवादीको उमेर हेर्दा प्रतिवादीको उमेर २३ वर्ष र जाहेरवाली २८

वर्षको वयस्क महिला रहेबाट २८ वर्षकी शारीरिक रूपमा परिपक्व महिलालाई एक जना मात्र २३ वर्षको पुरुषले पीडितकै भान्सामा कुनै प्रमाण नदेखिने गरी जबरजस्ती करणी गऱ्यो होला भनी विश्वास गर्न सकिने अवस्थामा नदेखिएको अवस्थामा यिनीहरूबिच स्वइच्छामा करणी लिनु दिनुभएको नै मान्नुपर्ने देखिने ।

अतः पीडित जाहेरवाली र प्रतिवादीबिच स्वेच्छाले करणी लिनु दिनु भएको कार्यलाई जबरजस्ती करणीको १ नं.विपरीतको कसुर मान्न नमिल्ने हुँदा प्रतिवादी सुशिल उरावलाई कसुरदार कायम गरी सजाय हुने ठहऱ्याएको सुरु फैसला उल्टी गरी निज प्रतिवादीले आरोपित कसुरबाट सफाइ पाउने ठहऱ्याई उच्च अदालत विराटनगरबाट मिति २०७६।१।१२० मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने । पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृतः गम्भिर राना मगर

कम्प्युटरः विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७८ साल असार २३ गते रोज ४ शुभम् ।

३९

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७५-CR-१११०, ०७५-CR-१३४३, भ्रष्टाचार (घुस/रिसवत), गोविन्दप्रसाद कँडेल वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. कुशश्री विश्वकर्मा

प्रतिवादीहरूको हकमा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले उपलब्ध गराएको र बरामद भई आएको रु.३३,०००।- (तेत्तिस हजार) रकम बाहेक गरी अन्य सबुद प्रमाणको रोहमा हेर्नुपर्ने हुन आयो । यसै प्रकृतिको मुद्दामा "प्रतिवादी रमेश कुमार तामाडबाट बरामद भएको रकम अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले नै उपलब्ध गराएको सरकारी कोषको रकम हो भन्ने देखिएको हुँदा अन्य तथ्यबाट रकम लिने-दिने कार्य स्वेच्छाले भएको भन्ने कुरा समर्थित नभएको अवस्था यदि हुन्थ्यो भने बरामद

भएको रकम र सोसम्बन्धी मुचुल्कालाई प्रमाणमा लिन मिल्ने थिएन । तर प्रस्तुत मुद्दाको तथ्यगत सन्दर्भ फरक किसिमको देखिएको छ । आफ्नो कार्यालयको कामसँग सम्बन्धित सेवाग्राहीसँग सापटी भनी रकम लिएको कुरालाई स्वयम् प्रतिवादीले अदालतमा बयान गर्दासमेत स्वीकार गरेको हुँदा रकम लेनदेन भएको तथ्य बरामदी रकम र मुचुल्काबाहेकको प्रमाणबाट पनि पुष्टि भएको देखिन्छ । यस अवस्थामा "मुद्दामा सङ्कलित अन्य प्रमाणको मूल्याङ्कनका आधारमा आरोप दाबी ठहर हुने वा नहुने कुराको न्यायिक निरूपण गर्नु नै पर्ने हुन्छ" भनी अधिवक्ता विष्णुप्रसाद घिमिरेको निवेदनका सन्दर्भमा भएको व्याख्या र प्रतिपादित सिद्धान्तका आधारमा समेत रकम लिने-दिने कार्य भएको कुरालाई प्रमाणमा ग्रहण गर्न मिल्ने नै देखिन्छ" भनी अन्य प्रमाणबाट समेत पुष्टि भएको खण्डमा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले नै उपलब्ध गराएको सरकारी कोषको रकम भए पनि प्रमाणमा लिन मिल्ने भनी व्याख्या गरेको देखिन्छ । अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग नियमावली, २०५९ को नियम ३० अनुसार उपलब्ध गराएको रकमसँग सम्बन्धित सि.डि.,फोन रेकर्ड, बयान, बकपत्र, सहअभियुक्तको पोलसमेत रहेका छन्, सोभन्दाबाहेक निश्चित कसुर पुष्टि हुने तथ्ययुक्त स्वतन्त्र प्रमाण रहे भएको अन्य थप प्रमाण पेस भएको नदेखिने ।

प्रतिवादी गोविन्दप्रसाद कँडेलले अदालत र आयोगमा इन्कारी बयान गर्दै उक्त रकम आफूलाई जबरजस्ती दिएको, आफ्नो प्रमाण बलियो बनाउन काँटछाँट गरिएको छ, निज उजुरीकर्ता उक्त भिडियोमा देखिँदै, रकम पुष्टि हुने श्रव्य दृश्यहरू मात्र रेकर्ड गरेको छ भनी लेखाएको साथै सोही बेहोरा पुष्टि गरी उजुरीकर्ता/निवेदक चन्द्रप्रसाद गड्तौलाले विशेष अदालतमा गरेको स.ज. नं. २० को हरफ १२ मा "मेरो काम हुने भयो भनेर मैले गोविन्द कँडेललाई यो काम भएबापत रकम दिएँ । उहाँले लिनु भएन, त्यसपछि अख्तियार अनुसन्धान दुरुपयोग आयोगको

कर्मचारीले कँडेललाई दिन कसैलाई भन्नुभयो” भनी र स.ज. २२ मा “ट्रेडमार्कको विषयमा कुराकानी भयो । पैसाको बारेमा भएन” भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ । यसबाट समेत उक्त पेस भएको प्रमाणबाट कुनै अन्य तवरबाट कसुर पुष्टि गर्न सक्ने अवस्था देखिँदैन । यसरी बरामद भई आएको रकम नै प्रमाण ग्राह्य नहुने अवस्थामा त्यसैसँग सम्बन्धित रहेको अन्य प्रमाण ग्राह्य हुने वा नहुने भन्ने विषय विचारणीय हुने ।

कुशश्री विश्वकर्माबाट रु.१,०००।- मात्र बरामद भएको र अदालत र आयोगमा बयान गर्दा सो रकम निजले गोविन्द कँडेलले खाजा खर्च दिएको भनी उल्लेख गरेको, कुनै कार्यालयको न्यूनस्तरको कर्मचारी भएको तथा तुलो रकम कार्यालयको हाकिमले नै लगी सानो रकम मात्र उपलब्ध गराएको देखिँदा सो रकम खाजा खर्च होइन घुसबापतको नै हो भन्न नसकिने अवस्था पनि विद्यमान देखिँदैन । माथि उल्लिखित प्रकरणहरूबाट उक्त रकम अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग नियमावली, २०५९ को नियम ३० अनुसार उपलब्ध गराएको रकमसँग सम्बन्धित देखिँदा मु.नं ०७४-WC-००२० मा उल्लिखित सिद्धान्तको अनुसार नियम ३० बढर भइसकेको व्यवस्थाबमोजिम आयोगबाट रकम दिई, दिलाई, सोही रकम प्रतिवादीबाट बरामद गरिएको मात्र आधारमा प्रतिवादीलाई घुस/रिसवत लिएको कसुरदार ठहर गर्नु न्यायसङ्गत नहुने ।

तसर्थ, प्रतिवादी गोविन्दप्रसाद कँडेललाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०४९ को दफा ३(१) को कसुरमा सोही दफाबमोजिम ३ (तीन) महिना कैद र रु. ३३,०००।- (तेत्तिस हजार रुपैयाँ) जरिवाना हुने गरी कसुरदार ठहर्‍याएको विशेष अदालत काठमाडौँको मिति २०७५।२।२५ को फैसला त्रुटिपूर्ण देखिएकाले उल्टी भई निज पुनरावेदक प्रतिवादी गोविन्दप्रसाद कँडेललाई आरोप दाबीबाट सफाइ हुने । अर्का प्रतिवादी कुशश्री विश्वकर्मालाई माथि विवेचित आधार, कारण तथा नजिरसमेतबाट आरोप दाबीबाट सफाइ दिने गरी भएको विशेष अदालतको मिति २०७५।२।२५ को

फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: निराजन पाण्डे

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७८ साल मङ्सिर २१ गते रोज ३ शुभम् ।

४०

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७७-RC-०१०५, खुन डाँका, नेपाल सरकार वि. अक्मुद्धिन मियाँ

जाहेरी दरखास्त, घटनास्थल एवं लासजाँच प्रकृति मुचुल्का, शव परीक्षण प्रतिवेदन र जाहेरवालाको बकपत्रसमेतबाट मिति २०६२/६/२६ को राति जाहेरवालाको आमा कुरेशा खातुन, मोहमद कमरुद्धिन र सेर मोहमदलाई गोली हानी धनमाल लुटी लगेको तथ्य पुष्टि भएको छ । घटनाका प्रत्यक्षदर्शी साक्षी महमद रिजाउद्धिनले प्रहरीमा कागज गर्दा जाहेरीमा उल्लिखित डाँकाहरूले खुन डाँकाको वारदात गरेको भनी बेहोरा लेखाएको, जाहेरीमा खुलाएको बेहोरालाई समर्थन गर्दै जाहेरवाला महमद मोहरमले अदालतमा बकपत्र गर्दासमेत उक्त घटना घटेको तथ्य उल्लेख गर्दै मेरो दाजु र भाइलाई अक्मुद्धिनले गोली हानी मारेको हो भनी किटान गरी बेहोरा लेखाएको, मुन्नी खातुनले जाहेरीमा उल्लिखित डाँकाहरूमध्ये अक्मुद्धिन मियाँले रजाक मियाँलाई कटुवा पेस्तोल दिई मेरो आमा कुरेशा खातुन, दाजु महमद कमरुद्धिन र सेर महमदलाई गोली हानी घटनास्थलमा मारी नगद लुटी लगेको हो भनी बेहोरा लेखाएको, वादीका साक्षीहरूले अदालतमा बकपत्र गर्दासमेत उक्त घटनामा प्रतिवादी अक्मुद्धिन मियाँको संलग्नतामा खुन डाँका गरेको भनी लेखाएको देखिएकोले कुरेशा खातुनलाई कर्तव्य गरी मारी डाँका गर्ने कार्यमा प्रतिवादी अक्मुद्धिन मियाँको प्रत्यक्ष संलग्नता रहेको तथ्य मालाकार रूपमा आएका प्रत्यक्ष तथा परिस्थितिजन्य प्रमाणहरूबाट पुष्टि हुन आएको छ । सुनियोजित तरिकाबाट घरमा प्रवेश गरी एकै घरमा तीन जनालाई परिवारका अन्य सदस्यहरूको अगाडि नै मार्ने कार्य जघन्य कसुर भएको हुँदा यस वारदातमा संलग्न कसुरदारलाई कसुरको मात्राअनुसार सजाय

हुने नै देखिने ।

साधकको रोहमा पेस हुन आएको प्रस्तुत मिसिलमा प्रतिवादी अक्मुद्धिन मियाँलाई साबिक मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ र १३ नं. बमोजिमको कसुरमा ऐजन महलको १३(३) नं. बमोजिम सजाय गर्नुपर्नेमा सो अभियोगका सम्बन्धमा केही नबोली ऐजन चोरीको महलको १४(४) नं. बमोजिम ६ वर्ष कैद र रु.९७,५००।- जरिवाना हुने गरी सुरु मोरङ जिल्ला अदालतबाट मिति २०७३।१२।१५ मा भएको फैसला मिलेको नदेखिँदा भनी केही उल्टी भई प्रतिवादी अक्मुद्धिन मियाँलाई ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. अनुसार जन्मकैद र चोरीको महलको १ र ६ नं. को कसुरमा ऐ.१४(४) नं. बमोजिम ६ वर्ष कैद गरेको उच्च अदालत विराटनगरको फैसला मिलेको देखिँदा साधकको रोहमा सदर हुने ।

एकीकृत कसुरबापत थप कैद सजाय हुने सम्बन्धमा विचार गर्दा मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४३(१) मा कुनै व्यक्तिले एउटै वारदातमा एकभन्दा बढी कसुर गरेमा त्यस्तो व्यक्तिले एकीकृत कसुर गरेको मानिने छ भन्ने र उपदफा (२) मा उपदफा (१) बमोजिमको एकीकृत कसुर गर्ने कसुरदारलाई सजाय गर्दा सबैभन्दा बढी सजाय हुने कसुरबापतको सजाय र त्यसपछिको अधिकतम सजाय हुने अर्को कसुरबापतको सजायको आधा सजाय थप गरी सजाय गर्नुपर्ने छ तर जन्मकैदको सजाय हुने कसुरदारको हकमा यो उपदफा लागु हुने छैन भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । सो हुँदा यी प्रतिवादीले डाँकाको कसुरसमेत गरेको भए पनि ज्यानसम्बन्धीको कसुरमा जन्मकैदको सजाय हुने ठहर भइसकेकोले चोरीको महलबमोजिमको थप सजाय गर्न मिल्ने नदेखिने ।

जरिवानाको हकमा विचार गर्दा यी प्रतिवादीलाई बिगो रु.६५,०००।- को डेढी रु. ९७,५००।- जरिवाना गरेको भए तापनि मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा २४४ को उपदफा (३) बमोजिम डाँकाको कसुर गर्ने व्यक्तिलाई हुने सजायमा जरिवानाको हदसम्म तोकिएको तर उक्त

संहिताले बिगोको डेढी बढाई जरिवाना गर्ने व्यवस्था गरेको देखिँदैन । यस विषयलाई केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९(१) ले मुलुकी ऐनलाई खारेज गरेको भन्ने कानूनी व्यवस्थाको रोहमा समेत हेर्नुपर्ने देखिन्छ । ऐ. दफा ३९(२) अनुसार उपदफा (१) बमोजिम खारेज भएका कानूनबमोजिम यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत प्रारम्भ भएको वा भइसकेको देहायका काम कारबाहीको सम्बन्धमा देहायबमोजिम हुने छ भनी ऐ.को देहाय (ख) मा “कुनै कानूनअन्तर्गत कुनै अदालतमा दायर भएको कुनै फौजदारी कसुरका मुद्दामा सजाय गर्नुपर्दा सोही कानूनबमोजिम नै गर्नुपर्ने छ । तर कुनै फौजदारी कसुरको सजाय मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएभन्दा बढी रहेछ भने मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएको हदसम्म मात्र सजाय हुने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ । त्यसैगरी, फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ५ मा “कुनै कसुरका सम्बन्धमा कसुर गर्दाका बखतभन्दा सजाय निर्धारण गर्दाका बखत कानूनबमोजिम घटी सजाय हुने रहेछ भने घटी सजाय हुने गरी निर्धारण गर्नुपर्ने छ” भन्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ । मुलुकी ऐन खारेज गरी मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ लागु गर्दा विधायिकाले डाँका मुद्दाको कसुरमा बिगोको डेढी बढाई जरिवाना गर्ने पहिले व्यवस्था भएकोलाई संशोधन गरी जरिवाना तोकिएको निश्चित हदसम्म सजाय हुने व्यवस्था गरेको देखिएकोले प्रतिवादी अक्मुद्धिन मियाँलाई जरिवानाको हकमा बिगोबमोजिमकै रु.६५,०००।- जरिवाना हुने ।

इजलास अधिकृत: गेहेन्द्रराज रेग्मी

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७८ साल श्रावण ३२ गते रोज २ शुभम् ।

४१

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७७-RC-०१०३, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. चुन्नु भन्ने बब्लु सिंह

प्रतिवादीले दाजुलाई मार्ने मनसायले नै चक्कु

हिकाएको तर निजलाई नलागी बाबुलाई लाग्न गएको भने पनि मृतक बाबुको शरीरमा एकभन्दा बढी घाउ रहेबाट पटक पटक प्रहार गरेको देखिएको अवस्थामा दाजुलाई हानेको चक्कु बुवालाई लाग्न गएको हुँदा मैले उक्त कसुर गरेको होइन भनी गरेको बयानको आधारमा निजको बाबुलाई मार्ने मनसाय थिएन भन्न मिल्ने हुँदैन। निजको भनाइलाई आधार मान्दा पनि निजले एकै परिवारका एकै कोठामा रहेका दाजुलाई मार्ने मनसाय राखी हानेको र दाजुलाई मार्ने प्रयत्नमा बाबुको मृत्यु तथा दाजु घाइते भएको देखियो। मनसायपूर्वक कसैले कुनै कार्य गरेको खण्डमा त्यस्तो कार्यलाई कानूनले कसुर ठहर गरेको अवस्थामा त्यस्तो परिणाम देखिने कार्य हुनु नै कसुर ठहर गर्न पर्याप्त आधार हुन्छ। एउटालाई मार्न खोज्दा अर्कै व्यक्तिको मृत्यु भएको अवस्थामा मनसाय सरेको (Transferred malice) मान्नुपर्ने हुन्छ। ने.का.प. २०६१, अङ्क ११, नि.नं. ७४६६ मा “लक्षित व्यक्तिउपर कार्य गर्दा जुन अपराध हुन सक्थ्यो, उक्त कार्य अर्को अनिच्छित व्यक्तिउपर भएमा पनि सोही अपराध मानिन्छ। एउटा मानिसलाई मार्ने नियतले गरेको प्रहार अर्को अनिच्छित मानिसलाई लागेर मृत्यु हुन पुगेको अवस्थामा कर्ताको आपराधिक मनसाय समाप्त भएको मानिने नभई सरेको (Transferred) मानिने हुँदा मनसाय प्रेरित हत्या हुने” भनी नजिर कायम भएको छ। त्यस्तै ने.का.प. २०७०, अङ्क १०, नि.नं. ९०६६ मा “एउटा अपराध गर्ने उद्देश्यले गरिएको आपराधिक कार्यबाट अर्को आपराधिक कार्य हुन गएमा पछिल्लो आपराधिक कार्य गर्ने मनसाय नभएको भन्ने आधारमा प्रतिवादीले कसुरबाट उन्मुक्ति पाउन सक्दैन, सरेको मनसाय (Transferred malice) को सिद्धान्तअन्तर्गत कसुरदार कायम हुने” भनी नजिर कायम भएको देखिन्छ। यी व्याख्याहरूका आधारमा पनि यी प्रतिवादीले दाजुलाई मार्न खोजेको तर बाबुको मृत्यु भएको भन्ने बयानका आधारमा मात्र निजले अभियोग दाबीबाट उन्मुक्ति पाउन वा कसुरको प्रकृति परिवर्तन हुन सक्ने अवस्था नदेखिने।

प्रतिवादीले अदालतको बयानमा आरोपित कसुरलाई इन्कार गरे पनि सो इन्कारी पुष्टि हुने प्रमाण गुजार्न सकेको अवस्थासमेत देखिँदैन। घटना विवरण कागज गर्ने वारदातका जानकार अपसना खातुनले निज घाइतेले गरेको बकपत्रको मिलान हुने गरी तथा प्रतिवादीको चक्कु प्रहारबाट दाजु मो.आकाश आलमसमेत गम्भीर घाइते भएको भन्ने बेहोराको बकपत्र गरेको, वारदातमा प्रयोग भएको उक्त चक्कु बरामद भई प्रतिवादीले सनाखतसमेत गरेको मालाकार रूपमा आएका मिसिल संलग्न प्रत्यक्ष तथा परिस्थितिजन्य प्रमाणहरूबाट प्रतिवादीले आफ्नो बाबु शशी सिंहलाई कर्तव्य गरी मारेको र आमा अनिता कुमारी तथा दाजु मो.आकाश आलमलाई ज्यान मार्ने उद्देश्यले हतियार प्रहार गरी घाइते बनाएको अवस्थासमेत पुष्टि हुन आयो। सो हुँदा प्रतिवादी चुन्नु भन्ने बब्लु सिंहले मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा १७७(१) बमोजिम ज्यान मार्ने र दफा १८३(१) बमोजिम ज्यान मार्ने उद्योगको कसुर गरेको अवस्था देखिने।

तसर्थ, प्रतिवादी चुन्नु भन्ने बब्लु सिंहलाई जन्मकैदको सजाय हुने हुँदा थप सजाय गरेको हदसम्म सुरु मोरङ जिल्ला अदालतको मिति २०७५/१०/२९ को फैसला केही उल्टी गरी जन्मकैदको सजाय मात्र कायम हुने ठहर गरेको उच्च अदालत विराटनगरको मिति २०७६/११/२ को फैसला मिलेकै देखिँदा साधकको रोहमा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: गेहेन्द्रराज रेग्मी

इति संवत् २०७८ साल श्रावण ३२ गते रोज २ शुभम्।

४२

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या. श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७७-RC-००९९, लागू औषध (कोकिन), नेपाल सरकार वि. Marina Binti Jamaluddin

प्रतिवादीले अदालतसमक्षको बयानमा मसँग रहेका ब्यागमा कोकिन रहेको मलाई थाहा भएन। उल्लिखित ब्यागहरू इटालीको रोममा पुऱ्याइदिनु भनी नाम थाहा नभएको मेरो साथीले दिएको हो। ब्यागसमेत

मलाई पक्राउ गरेपश्चात् ब्यागमा कोकिन फेला परेपछि मात्र थाहा भएको हो भनी बयान गरेको देखिन्छ । बरामद भएको लागु पदार्थहरू आफूसाम बरामद भएको होइन भन्ने यी प्रतिवादीको इन्कारी बयान रहेको छैन । अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष निजको बयानबाट निज लागु औषध कारोबारमा पहिलेदेखि नै संलग्न रहेको, निजको मुख्य उद्देश्य लागु औषध ओसारपसार गर्ने रहेको भन्ने देखिन आएको छ । अदालतसमक्षको बयानमा अनुसन्धानको क्रममा लेखाएको बयानमा भएको सहीछाप आफ्नो भएको भनी स्वीकार गरेको देखिन्छ भने निजले अनुसन्धानको क्रममा दोषाभाषामार्फत गरेको बयान बलपूर्वक तथा निजको इच्छा विपरीत गराएको भन्नेसमेत देखिँदैन । तुलो परिमाणको लागु पदार्थ कुनै अपरिचित व्यक्तिले दिँदैमा लिएर अन्तर्राष्ट्रिय भ्रमणमा निस्कने र आफूसँग भएको सामानको वास्तविकताबारे यी प्रतिवादी अनभिज्ञ थिए भन्ने कथन विश्वसनीय देखिँदैन । यस अवस्थामा प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ९ बमोजिम अधिकार प्राप्त अधिकारीसमक्षको बयान तथा लागु पदार्थ आफूसाम बरामद भएको तथ्य अदालतमा स्वीकार गरेबाट ती तथ्य निजको विरुद्ध प्रमाणमा लिन सकिने नै अवस्था देखिने ।

लागु औषधको कारोबार अन्तर्राष्ट्रिय प्रकृतिको अपराध भएको हुँदा एक राष्ट्रबाट अर्को राष्ट्रमा समेत कारोबार हुने र विभिन्न तहमा आपराधिक कार्य भई कसुर हुने गरेको पाइन्छ । यस्तो कार्यलाई विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय सन्धिसम्झौताहरूले समेत आपराधिक कार्य मानेको छ । यस्ता प्रकृतिका अपराधमा जुन स्थानमा कसुरजन्य कार्य गरेको फेला पर्छ सो देशको कानूनबमोजिम त्यस्ता कसुरदारलाई सजाय गरिने सम्बन्धमा विवाद हुन सक्दैन । यी प्रतिवादीले आफूसँग रहेको लागु औषध बाहिर लाने क्रममा त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलबाट बरामद भएको देखिएकोले यी प्रतिवादीलाई लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ बमोजिम नै कसुर निर्धारण गरी सजाय गर्नुपर्ने देखिने ।

तसर्थ, प्रतिवादी Marina Binti Jamaluddin ले अभियोग माग दाबीबमोजिम लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४(घ), (ङ) र (च) बमोजिम कसुर गरेको ठहर गरी सोही ऐनको दफा १४(१)(छ)(३) बमोजिम जन्मकैद र रु. ५,००,०००/- (पाँच लाख) जरिवाना गर्ने गरी भएको सुरु काठमाडौँ जिल्ला अदालतको मिति २०७२/५/१६ को फैसला सदर गरेको उच्च अदालत पाटनको मिति २०७३/११/३० को फैसला मिलेकै देखिँदा साधकको रोहमा सदर हुने ।
इजलास अधिकृत: गेहेन्द्रराज रेग्मी
कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ
इति संवत् २०७८ साल साउन ३२ गते रोज २ शुभम् ।

४३

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७७-RC- ००९१, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. प्रकाश भन्ने कृष्ण बहादुर घोले

मृतकको शरीरमा खुकुरीले काटेको घाउहरू र रगत बगेको थियो, प्रतिवादीले आफ्नै बुबालाई कर्तव्य गरी मारी भागेको ठिक साँचो हो भन्ने करिब एकै मिलान बेहोराको पदमबहादुर तामाङ, गिरीजङ्ग थापा र लोकबहादुर कार्कीसमेतका मानिसहरूले लेखाइदिएको वस्तुस्थिति मुचुल्कालाई समर्थन गरी अदालतसमक्ष बकपत्रसमेत गरिदिएको देखिन्छ । वस्तुस्थिति मुचुल्का तथा अदालतसमक्ष भएका बकपत्रहरूमा एकरूपता देखिएको छ । यी प्रतिवादी वारदातपश्चात् तत्काल फरार रहेको र रीतपूर्वक म्याद तामेल गर्दा अदालतमा उपस्थित हुन नआएको अवस्थामा यी प्रतिवादीको भनाइ सुन्न विचार गर्न नसकिएको अवस्थामा अन्य प्रमाणहरू बुझी वस्तुनिष्ठ तथ्य प्रमाणहरूको आधारमा नै निष्कर्षमा पुग्नुपर्ने अवस्था देखिने ।

वारदातमा प्रयोग भएको खुकुरी प्रतिवादीको कोठाबाट बरामद भएको अवस्था छ, प्रतिवादीको कर्तव्यबाट मृतकको मृत्यु भएको भन्नेसमेत बेहोराको

प्रतिवादीका दाजु एवं मृतकका अर्का छोरा जाहेरवाला पृथ्वीबहादुर घोलेको किटानी जाहेरी रहेको र सो जाहेरीलाई समर्थन गर्दै जाहेरवालाले अदालतमा गरेको किटानी बकपत्र, घटनास्थल तथा लासजाँच प्रकृति मुचुल्काको बेहोरा, घटना विवरण कागज गर्ने मानिस एवं वस्तुस्थिति मुचुल्काका मानिसहरूले अनुसन्धानको क्रममा र सो बेहोरालाई समर्थन गर्दै अदालतसमक्ष लेखाएको बेहोरा तथा शव परीक्षण प्रतिवेदनसमेतका मालाकार रूपमा आएका तथ्य र परिस्थितिजन्य प्रमाणहरूसमेतबाट यी प्रतिवादी प्रकाश भन्ने कृष्णबहादुर घोलेकै खुकुरी प्रहारको चोटबाट बीजबहादुर घोलेको मृत्यु भएको तथ्य पुष्टि हुने।

तसर्थ: साधक जाँचको रोहमा पेस भएको प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादी प्रकाश भन्ने कृष्ण बहादुर घोलेलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर्‍याई भएको सिन्धुली जिल्ला अदालतको मिति २०७५/२/२८ को फैसलामा जन्मकैदको सजायसम्म हुने ठहर्‍याएको हदसम्म सुरुको फैसला सदर हुने र सर्वस्वको हकमा मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४०(२) बमोजिम सर्वस्व गरिरहन नपर्ने हुँदा प्रतिवादी प्रकाश भन्ने कृष्णबहादुर घोलेलाई जन्मकैदको सम्म सजाय हुने भनी ठहर गरेको उच्च अदालत पाटनको मिति २०७६/९/२१ को फैसला मिलेकै देखिँदा साधकको रोहमा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: गेहेन्द्रराज रेग्मी

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७८ साल साउन ३२ गते रोज २ शुभम्।

इजलास नं. ८

४४

मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत र मा.न्या. श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७८-WH-०१५८, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, बिजलीप्रसाद साह वि. उच्च

अदालत जनकपुर, राजविराज इजलाससमेत

अभियोग दाबी पुष्टि हुन सक्ने कुनै प्रमाण नभएको र आफूमाथिको आरोप प्रमाणित हुन सक्ने अवस्था नरहेको अवस्थामा प्रमाणको मूल्याङ्कन नै नगरी मुद्दा पुर्पक्षको लागि थुनामा राख्ने गरी भएको सप्तरी जिल्ला अदालत र उच्च अदालत जनकपुर, राजविराज इजलासको आदेश गैरकानूनी रहेको भन्ने विषयको उठान गरी निवेदन परेको देखिन्छ। निवेदकले उठाएको विषयका सम्बन्धमा हाल विचाराधीन रहेको उक्त बोक्सीको आरोप मुद्दाको रोहमा अदालतबाट प्रमाणहरूको मूल्याङ्कन गरी मुद्दा किनारा गर्दा सम्बोधन हुने विषयवस्तु भएकाले साधिकार अदालतबाट आफ्नो नियमित क्षेत्राधिकार ग्रहण गरी भएको आदेशलाई अन्यथा भन्न मिल्दैन। मुद्दामा प्रमाण बुझी फैसला गर्ने अदालतको कानूनबमोजिमको क्षेत्राधिकारमा नै सङ्कुचन ल्याउने गरी तथा न्यायिक प्रक्रियालाई नै अवरुद्ध हुने गरी माथिल्लो अदालतबाट आदेश जारी गर्नु न्यायिक परम्परा प्रतिकूल हुन जान्छ। साधारण अधिकारक्षेत्रान्तर्गतको विकल्प समाप्त वा निष्प्रभावी भएको अवस्थामा रिट क्षेत्राधिकार आकर्षित हुन जानेमा यी निवेदकको सम्बन्धमा त्यस्तो अवस्था रहेको देखिँदैन। कानूनको उचित प्रक्रिया पूरा नगरी व्यक्तिलाई थुनामा राखेको, प्रवृत्त भावना राखी वा बदनियतपूर्वक थुनामा राखेको, प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तको परिपालना नभएको अवस्थामा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने हुँदा ती अवस्थाको पनि विद्यमानता रहेको देखिँदैन। अदालतले मुद्दाको रोहमा नियमित प्रक्रिया अनुसार थुनामा परेको विषयको न्यायिक परीक्षण बन्दीप्रत्यक्षीकरणको माध्यमबाट गर्न हुँदैन। बन्दीप्रत्यक्षीकरणको रिट अदालतको विशिष्ट अधिकार भए पनि यो साधारण क्षेत्राधिकारको विकल्प हुन नसक्ने।

तसर्थ, यी निवेदकउपर लगाइएको बोक्सीको आरोप कानूनसम्मत छ वा छैन? सो आरोप पुष्टि हुन सक्ने हो वा होइन? गलत आधार टेकेर अभियोग दाबी लिएको हो वा होइन? भन्ने सम्बन्धमा पछि मुद्दामा

सङ्कलन हुने प्रमाणहरूसमेतको आधारमा फैसला हुँदा निरूपण हुने विषय भएकोले हाल सप्तरी जिल्ला अदालतले यी निवेदकलाई बोक्सीको आरोपको मुद्दामा पुर्पक्षको लागि थुनामा राख्ने गरी मिति २०७८।८।२८ मा गरेको आदेश र सो आदेश सदर गर्ने गरी भएको उच्च अदालत जनकपुर, राजविराज इजलासको मिति २०७८।१।१२ को आदेशलाई अन्यथा गर्नुपर्ने अवस्था नदेखिएकोले सो आदेशबाट निजलाई मुद्दा पुर्पक्षको लागि थुनामा राखेको कार्यलाई गैरकानूनी थुना मान्न नसकिने हुँदा निवेदन मागबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गर्न मिलेन। प्रस्तुत बन्दीप्रत्यक्षीकरणको निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत: हेमराज शर्मा

कम्प्युटर: मन्जिता ढुंगाना

इति संवत् २०७९ साल जेठ ६ गते रोज ६ शुभम्।

इजलास नं. ९

४५

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७४-८१-०८१९, शेषपछिको बकसपत्र लिखत बदर, शारदा मैयाँ सिख्वाल (श्रेष्ठ) वि. ध्रुवराम श्रेष्ठ

मूल अंशियारमा बुवा मदनबहादुर श्रेष्ठ तथा आमा दिलकुमारी श्रेष्ठ र तीन छोराहरूमा जेठो उत्तम श्रेष्ठ, माहिला रामचन्द्र श्रेष्ठ र कान्छा ध्रुवराम श्रेष्ठ रहेको देखिन्छ। तर हाल जीवित अंशियारहरूमा वादी ध्रुवराम श्रेष्ठ र प्रतिवादी रामचन्द्र श्रेष्ठ मात्र रहेको र निवेदिका शारदा मैया (सिख्वाल) श्रेष्ठ प्रतिवादीमध्ये रामचन्द्र श्रेष्ठकी श्रीमती रहेको देखिन्छ। आमा दिलकुमारी श्रेष्ठ, वादी ध्रुवराम श्रेष्ठ र प्रतिवादी रामचन्द्र श्रेष्ठ एकासगोलमा रहँदाको अवस्थामा वादी दाबीको ललितपुर जिल्ला, ललितपुर उपमहानगरपालिका वडा नं. ३ कि.नं. १८ को क्षे.फ.१-०-०-० घर जग्गामध्ये पूर्वतर्फको आधा ०-८-०-० घर जग्गा निवेदिका एवम् छोरा बुहारी शारदा मैयाँ सिख्वाल(श्रेष्ठ)लाई

र.नं. ६७६७(क) मार्फत मिति २०७०।२।२३ मा शेषपछिको बकसपत्र गरिदिएको देखिन्छ।

उल्लिखित बकसपत्रको लिखतमा हकदार छोराहरूलाई साक्षी राखी मन्जुरी लिनुपर्नेमा प्रतिवादी रामचन्द्र श्रेष्ठलाई मात्र संरक्षक साक्षी राखी अर्का छोरा वादी ध्रुवराम श्रेष्ठको मन्जुरी लिएको देखिँदैन। दिलकुमारी श्रेष्ठको नाममा रहेको सम्पत्तिको समान हकदारका रूपमा वादी ध्रुवराम श्रेष्ठ र प्रतिवादी रामचन्द्र श्रेष्ठ रहे भए तापनि वादीलाई उल्लिखित बकसपत्र पारित गरेको कुराको जानकारी भएको नदेखिने।

कि.नं. १८ को जग्गा सासूआमा दिल कुमारीले मिथु श्रेष्ठबाट मिति २०३४।१।२० मा हालैको बकसपत्र पारित गरिलिनु भएको स्त्री अंश धनको १ नं. र दान बकसको १ नं. अनुसार आफूखुस गर्न पाउने सम्पत्ति भनी पुनरावेदक प्रतिवादीहरूले जिकिर लिएको देखिए तापनि "अंशबन्डाको १० नं.को कानूनी व्यवस्थाबाट लग्ने वा बाबु आमाले जुनसुकै बेहोराबाट प्राप्त गरेको सम्पत्ति छोरा छोरी र श्रीमतीको लागि पैतृक सम्पत्ति मान्नु नै पर्ने" भनी यस अदालतबाट ने.का.प.२०६४, नि.नं.७८१४, अड्क २ मा सिद्धान्त प्रतिपादन भएको देखिँदा आमाको नाममा रहेको सम्पत्ति जुनसुकै बेहोराबाट प्राप्त भएको भएपनि निजको शेषपछि उक्त सम्पत्ति अंशियार छोराहरूलाई समानरूपमा बन्डा लाग्ने नै देखिन्छ।

वादी दाबीबमोजिम मिति २०७०।२।२३ को शेषपछिको बकसपत्र लिखत बदर हुने ठहर्‍याई सुरु ललितपुर जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर गरेको उच्च अदालत पाटनको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिलेन। तसर्थ प्रतिवादीहरूको पुनरावेदन जिकिर तथा यस अदालतबाट मुद्दा दोहोर्‍याई हेर्ने अनुमति प्रदान गरिदिएको आदेशसंग सहमत हुन नसकिने।

अतः ललितपुर जिल्ला, ललितपुर उपमहानगरपालिका वडा नं. ३ (च) कि.नं. १८ को क्षे.फ. १-०-०-० मध्ये आधा क्षे.फ. ०-८-०-० घरजग्गा स्व. दिलकुमारी श्रेष्ठले प्रतिवादीमध्येकी शारदा मैयाँ श्रेष्ठलाई मिति २०७०।२।२३ मा र.नं. ६७६७(क)

बाट शेषपछिको बकसपत्र गरिदिएको लिखत बदर हुने ठहर्‍याएको शुरु ललितपुर जिल्ला अदालतबाट मिति २०७३।८।३० मा भएको फैसला सदर हुने ठहर्‍याएको उच्च अदालत पाटनको मिति २०७४।०५।०५ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्‍छ । पुनरावेदक प्रतिवादीहरूको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: तारादेवी महर्जन

कम्प्युटर: सरस्वती दाहाल

इति संवत् २०७८ असोज १९ गते रोज ३ शुभम् ।

- यसै लगाउको ०७४-CI-०८१८, अंश चलन, शारदा मैयाँ सिख्वाल (श्रेष्ठ) समेत वि. ध्रुवराम श्रेष्ठ भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ ।

४६

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७७-WH-०२८४, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, दिना शाही वि. उच्च अदालत पाटन, ललितपुरसमेत

निवेदक दिना शाहीले मिति २०७३/०६/०३ मा गरेको तमसुक कागजमा उल्लेख गरेको ठेगाना का.जि.का.म.पा.वडा नं.३० इनबहाल परिवर्तित वडा नं.२७ इनबहालमा उच्च अदालत पाटनबाट निवेदकका नाममा मिति २०७६/१०/२७ मा म्याद जारी भएकोमा उक्त म्याद बेपत्ते तामेल भएको देखिन्छ । बेपत्ते तामेल भएको उक्त म्याद उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७६/११/३० मा बदर गरी अभियोग पत्रमा लेखिएको वतनमा पुनः समाह्वान जारी गरी मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा ६२ बमोजिम राष्ट्रिय दैनिक समाचार पत्रमा समाह्वान म्याद प्रकाशन गराउने आदेश भएबमोजिम गोरखापत्र राष्ट्रिय दैनिक समाचार पत्रमा मिति २०७६।१२।१० मा २१ दिने सूचना/म्याद प्रकाशन भएको देखिन्छ । निवेदक प्रतिवादीले उक्त म्यादसमेत गुजारी बसेको हुँदा निवेदक प्रतिवादी दिना शाहीलाई बैकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा ३(ग) को कसुरमा ऐ. ऐनको दफा १५(१) बमोजिम चेकमा उल्लिखित रकम रु.२२,००,०००।- (बाइस

लाख रुपैयाँ) बिगो कायम भई निजबाट उक्त रकम जाहेरवालालाई भराई बिगोबमोजिम जरिवाना र १२(बाह्र) दिन कैद हुने तथा अपराध पीडित संरक्षण ऐन, २०७५ को दफा ४१ बमोजिम रु.८८,०००।- (अठासी हजार) क्षतिपूर्तिबापत बेहोर्नुपर्ने गरी मिति २०७७।८।१९ मा उच्च अदालत पाटनबाट फैसला भएको देखिन्छ । निवेदक प्रतिवादीलाई १२ दिन कैद र रु.२२,००,०००।- जरिवाना हुने ठहरी फैसला भएकोमा निज उक्त कैद र जरिवानाबापत बेरुजु रही फरार रहेकोले काठमाडौं जिल्ला अदालतमा कार्यरत पूर्णकालीन दस्ता र डोर कर्मचारीले पक्राउ गरी दाखिला गरेकोले नियमानुसारको सिदा खान पाउने गरी थुनामा राख्न पठाएको देखिने ।

मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा ६२ मा "कुनै समाह्वान दफा ६१ बमोजिम तामेल गर्न नसकिएकोमा अदालतले त्यस्तो समाह्वानको बेहोरा नेपाल सरकारको स्वामित्वमा रहेको राष्ट्रियस्तरको कुनै दैनिक समाचारपत्रमा प्रकाशन गरी वा विद्युतीय सञ्चार माध्यमबाट प्रसारण गरी तामेली गर्न सक्ने छ" र त्यसरी प्रकाशन वा प्रसारण गरिएको समाह्वान रीतपूर्वक तामेल भएको मानिने छ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । यस्तै बैकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा २३ मा "...म्याद तामेल हुन नसकेको कुराको प्रतिवेदन पर्न आएमा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि त्यस्तो व्यक्तिलाई तिस दिनसम्मको म्याद दिई अनुसन्धान भएको वा मुद्दा हेर्ने अधिकारीसमक्ष मुद्दा दायर भइसकेको भए सो विषयको संक्षिप्त विवरण उल्लेख गरी उपस्थित हुन राष्ट्रियस्तरको समाचारपत्रमा (विदेशीको हकमा अङ्ग्रेजी दैनिकमा) कम्तीमा दुई पटक सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरिने छ र त्यसरी सूचना प्रकाशन भएकोमा यस ऐन वा अन्य प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि त्यस्तो व्यक्तिलाई रीतपूर्वक सूचना दिइएको वा म्याद तामेल भएको मानिने छ" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाहरूमा

इजलास नं. १०

४७

म्याद तामेली सम्बन्धमा राष्ट्रियस्तरको समाचारपत्रमा सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गर्नेसम्बन्धी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा ६२ मा राष्ट्रियस्तरको कुनै दैनिक समाचारपत्रमा प्रकाशन गरी म्याद तामेली गर्न सक्ने व्यवस्था उल्लेख छ तर बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा २३ मा राष्ट्रियस्तरको समाचारपत्रमा कम्तीमा दुई पटक सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरिने व्यवस्था उल्लेख भएको ।

मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ५ मा "कुनै खास कामलाई कुनै विशेष ऐनद्वारा छुट्टै कसुर मानी सजाय गर्ने व्यवस्था भएको रहेछ भने त्यस्तो कसुरका सम्बन्धमा सोही ऐन लागु हुने छ" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । उल्लिखित कानूनी व्यवस्था हेर्दा मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा ६२ मा जुनसुकै कुरा उल्लेख भए तापनि बैंकिङ कसुरको हकमा बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा २३ को व्यवस्था नै आकर्षित हुने देखिन्छ । यसरी सामान्य व्यवस्था र विशेष व्यवस्थाबिच अन्तरविरोध भएमा विशेष व्यवस्थालाई नै मान्यता दिनुपर्ने ।

अतः बेपत्ते म्याद तामेली भएकोमा राष्ट्रिय दैनिक समाचारपत्रमा समाह्वान म्याद एक पटक मात्र प्रकाशन गरी सुनुवाइको नैसर्गिक हकबाट वञ्चित हुने गरी कानूनले तोकेको कार्यविधि नअपनाई उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७७।०८।१९ मा भएको फैसला उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरिदिएको छ । अब निज निवेदक कारागारमा नै रहेको हुँदा कारागार कार्यालय जगन्नाथदेवल सुन्धारामा नै निजलाई समाह्वान म्याद बुझाई उचित सुनुवाइको मौका दिई त्यहीँबाट बयान गर्न लगाइ मुद्दाको कानूनी प्रक्रिया अगाडि बढाउनु भन्ने परमादेश जारी हुने ।

इजलास अधिकृतः तारादेवी महर्जन

कम्प्युटरः चन्द्रा तिमल्सेना

संवत् २०७८ साल असार १५ गते रोज ३ शुभम् ।

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०६९-WO-१३९४, उत्प्रेषण र प्रतिषेध, सुनिलकुमार पटेल वि. अजयकुमार स्वर्णकार नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३५ को उपधारा (३) मा "विभिन्न धर्म, संस्कृति, जाति, समुदाय, सम्प्रदाय, उत्पत्ति र भाषा भाषीहरूकाबिच समानता एवं सहअस्तित्वका आधारमा स्वस्थ र सुमधुर सामाजिक सम्बन्ध विकसित गरी सबैको भाषा, साहित्य, लिपि, कला र संस्कृतिको समान विकासद्वारा देशको साँस्कृतिक विविधता कायम राखी राष्ट्रिय एकतालाई सुदृढ गर्ने नीति राज्यले अवलम्बन गर्ने छ" भन्ने संवैधानिक व्यवस्था रहेको देखिने ।

संवैधानिक व्यवस्था अनुसार, राज्यको सोही नीति अनुसार नेपाल सरकारले विविध भाषा, धर्म, संस्कृति, साहित्य कला आदिको विकासको लागि योजना नीति तथा कार्यक्रममार्फत विभिन्न काम कारबाही गर्दै आइरहेको देखिन्छ । यस क्रममा बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक, बहुसाँस्कृतिक विशेषयुक्त हाम्रो मुलुकको यथार्थतालाई मनन गरी नेपाल सरकारले समय समयमा आवश्यकता र औचित्यका आधारमा विभिन्न सङ्घ संस्थाहरूलाई प्रचलित कानूनबमोजिम आर्थिक सहायतासमेत प्रदान गर्दै आइरहेको पाइन्छ । नेपाल सरकारले राष्ट्रिय विभूति घोषणा गरेको नेपाली साहित्यका आदिकवि भानुभक्तको द्विशतवार्षिक समारोह मनाउन, पूर्णकदको चित्र निर्माण, परिचय पुस्तिका प्रकाशन, बुलेटिन प्रकाशनलगायत कार्यक्रम सञ्चालन गर्न संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको नाममा मन्त्रिपरिषद्को निर्णयबमोजिम नै रकम प्रदान गरिएको देखिन्छ । नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को

धारा ३५ ले अवलम्बन गरेको राज्यको नीतिबमोजिम भाषा, धर्म, संस्कृति, साहित्यको संरक्षण गर्ने कार्य नेपाल सरकारको कार्यक्षेत्र (Executive Domain) भित्र पर्ने विषय हो । आवश्यकता र औचित्यका आधारमा प्रचलित कानूनबमोजिम नेपाल सरकारले कुनै व्यक्ति वा सङ्घ संस्थालाई आर्थिक सहायता दिने वा नदिने भनी विवेकसम्मत निर्णय गर्न सक्षम नै रहेको हुँदा यस्तो विषय न्यायिक निरूपणको विषयभित्र नपर्ने र यस प्रकृतिको निर्णयबाट कोही कसैको संविधान र प्रचलित कानूनबमोजिमको हक वा अधिकार माथि कुनै प्रकारको आघात वा हस्तक्षेप नहुने देखिएको साथै राष्ट्रिय विभूतिको स्वीकृत परिधिभित्र रही रकमसमेत खर्च भइसकेको देखिएकोले प्रस्तुत रिट निवेदनको औचित्य नै समाप्त भइसकेको देखिएकोले निवेदकको मागबमोजिमको आदेश जारी गरिरहनु नपर्ने ।

अतः प्रस्तुत रिट निवेदनको प्रयोजन नै समाप्त भइसकेको देखिएकोले प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: लोकबहादुर हमाल
कम्प्युटर: रवि दुवाल

इति संवत् २०७५ पुस ४ गते रोज ४ शुभम् ।

४८

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७५-CR-२३६५, वैदेशिक रोजगार कसुर, नेपाल सरकार वि. सन्तोष यादव

प्रतिवादी सन्तोष यादवउपर सुरुमा किटानी जाहेरी दिने व्यक्ति मोहमद मुख्तारले नै प्रतिवादीलाई उन्मुक्ति दिने गरी वैदेशिक रोजगारीमा जानको लागि रकमको कारोबार सन्तोष यादवसँग नभई विष्णु यादवसँग भएको, विष्णु यादवबाट मैले पाउनुपर्ने रकमसमेत फिर्ता पाइसकेको छु भनी बकपत्र गरिदिएको र वैदेशिक रोजगारीका लागि विदेश पठाइदिने भनी रकम लिनु दिनु गरेको कागज लेख्ने लिखत साक्षी सत्रुघन नोनिया वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणमा उपस्थित भई आफूले मौकामा लेखाएको बेहोरा प्रमाणित हुने गरी बकपत्र गरिदिएको अवस्थासमेत पाइएन । यस्तो

अवस्थामा प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १८ अनुसार निजहरूको मौकाको जाहेरी र कागज कानूनतः प्रभावहीन भएकाले त्यस्तो भनाइलाई प्रमाणको रूपमा ग्रहण गर्न मिल्ने नदेखिने ।

प्रतिवादी सन्तोष यादवले कसुर गरेको भनी जाहेरवालाको बकपत्रलगायत शङ्कारहित र वस्तुनिष्ठ एवं अकाट्य प्रमाणबाट पुष्टि गर्न सकेको नपाइएकाले शङ्काको भरमा मात्र प्रतिवादीलाई कसुरदार ठहर गर्नु फौजदारी कानूनको मान्य सिद्धान्त विपरीत हुन जान्छ । यसरी प्रतिवादी सन्तोष यादवले अभियोग दाबीबमोजिम कसुर गरेको भन्ने प्रमाणित हुन नसकेको अवस्थामा निज प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने गरी भएको सुरु वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको फैसला अन्यथा नदेखिएकाले उक्त फैसला उल्टी गरी प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबमोजिम वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र दफा ४३ को विपरीतको कसुरमा सोही ऐनको दफा ४३ बमोजिम सजाय गरी पीडितलाई बिगो र हर्जानासमेत दिलाइपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण काठमाडौँबाट मिति २०७५।१।१।७ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : दामोदर घिमिरे/अनु याकामी
कम्प्युटर: अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७८ साल असार ११ गते रोज ६ शुभम् ।

४९

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७५-CR-१२१३, वैदेशिक रोजगार कसुर, नेपाल सरकार वि. इन्द्रनारायण मानन्धर

प्रतिवादीहरूमध्येका विकास मानन्धर र अंगतकुमार जोशीको हकमा किटानी जाहेरी परेको देखिँदैन । जाहेरवालाले वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणमा बकपत्र गर्दासमेत यी प्रतिवादीहरूउपर दाबी लिन सकेको छैन । प्रतिवादीमध्येका इन्द्रनारायण

मानन्धरले मौकाको बयानमा आफू स्वयं वैदेशिक रोजगार पीडित व्यक्ति भएको, आफूले जाहेरवालालाई वैदेशिक रोजगारमा जापान पठाइदिने भनी कुनै आश्वासन नदिएको र रकमसमेत नलिएको, विकास मानन्धरमार्फत चिनेको व्यक्ति अंगतकुमार जोशीसँग जाहेरवालाको चिनजानसम्म गराइदिएको भनी कसुरमा इन्कार रही विकास मानन्धर र अंगतकुमार जोशीसमेतको नाउँ पोल गरेका छन् भने आफूले वैदेशिक रोजगार व्यवसाय गर्ने इजाजत अनुमति लिएको छैन भनी अनुसन्धानमा गरेको बयान बेहोरालाई समर्थन हुने गरी न्यायाधिकरणमासमेत बयान गरेको देखियो । सो बयानका आधारमा मात्र प्रतिवादीहरू विकास मानन्धर र अंगतकुमार जोशीको समेत उक्त कसुरमा संलग्नता रहेको अनुमान र आशंकाका आधारमा विकास मानन्धर र अंगतकुमारलाई प्रतिवादी कायम गरी अभियोगपत्र दायर भएको देखियो । शङ्का र अनुमान जस्ता आत्मनिष्ठ कुरा फौजदारी मुद्दामा कसुर प्रमाणित गर्ने आधार हुन नसक्ने ।

अर्का प्रतिवादी इन्द्रनारायण मानन्धरको हकमा मिसिल संलग्न मिति २०७२।०४।२८ को लिखतमा जाहेरवाला पूर्णसिंह ठकुरीको राहदानी नं. ०९३८१९०४ भएको सो पासपोर्ट र नगद रु. १३,००,०००।- प्रतिवादी इन्द्रनारायण मानन्धरले लिएको भनी उल्लेख गरिएको पाइन्छ । तर जाहेरवाला पूर्णसिंह ठकुरीले पेस गरेको राहदानीको प्रतिलिपिमा सो राहदानी १३ डिसेम्बर २०१५ अर्थात् मिति २०७२।०८।२८ मा मात्र जारी भएको देखिन्छ । यसरी राहदानी जारी हुनुभन्दा चार महिनाअगाडिकै मिति जनाइएको वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी लिखतमा चार महिनापछि जारी भएको राहदानी नं. उल्लेख भएबाट मिति २०७२।४।२८ को उक्त लिखत नै विश्वसनीय देखिएन । प्रस्तुत मुद्दाको जरियाको रूपमा रहेको मिति २०७२।४।२८ को उक्त लिखत नै अविश्वसनीय देखिएको र सोबाहेक यी प्रतिवादीउपरको कसुर पुष्टि हुने अरु तथ्ययुक्त प्रमाण वादी पक्षले पेस गर्न सकेको देखिँदैन ।

तसर्थ, यी प्रतिवादीहरूउपरको अभियोग दाबी पुष्टि हुने प्रमाण वादी नेपाल सरकारले पेस गर्न सकेको नदेखिँदा वादी दाबी नपुग्ने ठहर गरी यी प्रतिवादीहरू इन्द्रनारायण मानन्धर, अंगतकुमार जोशी र विकास मानन्धरले अभियोग दाबीबाट सफाइ दिएको वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण काठमाडौंको मिति २०७४।१०।०८ को फैसला मिलेको नै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: अनु याकामी

कम्प्युटर: अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७८ साल असार ११ गते रोज ६ शुभम् ।

५०

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७५-CR-००१३, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, राकेशकुमार गुप्ता वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादीले आफ्नो पुनरावेदन जिकिरमा दीपक थापाले पीडितलाई दिल्लीमा बिक्री गर्न लागेको भनेका र पीडित रोइकराई गर्न थालेकाले आफूले असल नियतले मामाकोमा लगी मामासँग विवाह गराइदिएको हो, मैले बिक्री गरेको होइन भन्ने उल्लेख गरेका छन् । दीपक थापा भनिने व्यक्तिले केटी मानिसलाई गाउँबाट बोलाई बहानाबाजी गर्दै तत्कालै छिमेकी मुलुक भारतमा पुर्‍याई बिरानो मानिसको जिम्मा लगाई आफूहरू उम्केको परिदृश्यमा उक्त घटनालाई नियाल्दा प्रारम्भमै यी प्रतिवादीको निर्दोषिताको जिकिर खण्डित हुने अवस्था देखिन आयो । रूपैडिहामा भेट भएका दीपकसँग एकाएक गाडी बुक गरी दिल्ली जाने तय भइसकेका यी चालकले बेचिन लागेकी चेलीको उद्धारका लागि मामाको घरमा लिई गई मामा एकल पुरुष भएकोले निजसँग विवाह गराइदिएको हुँ भनी आफू बच्ने उम्किने अभिप्रायले गरेको बयानलाई पुष्टि गर्ने प्रसस्त आधारहरू यस घटनामा विद्यमान रहेका छन् । आफ्नो हातमा गाडीको स्टेरिड भएका गाडी चालक यी प्रतिवादी चेली बेचिन लागेको थाहा पाउँदा तत्काल सुरक्षा निकायमा जानुपर्ने, खबर गर्नुपर्ने वा थप मद्दत गुहार माग्नुपर्ने हो, त्यसो भए गरेको मिसिलबाट

खुलेको पाइँदैन। निज प्रतिवादीसँग चेलीको उद्धारका लागि त्यसो गर्न नसक्नुमा केही बाध्यता थियो कि त भन्नलाई पनि त्यस्तो परिस्थिति सिर्जना भएको घटनाक्रमले देखाएको अवस्था छैन। यी प्रतिवादीले गरेको बयानमा आफू भारतको नानपारामा कोठा लिई ६ महिनादेखि बस्दै आएको बताएको हुँदा निजलाई आफू बसेको इलाकाको स्थानीय परिवेस, बाटोमा आउँदा जाँदा प्रहरी सहायता कहाँ उपलब्ध हुन्छ भन्ने कुरा एउटा चालकलाई न्यूनतम पनि थाहा हुनुपर्ने विषय हो। यी प्रतिवादीमा वारदातको अनभिज्ञता वा चेलीलाई बेचिनबाट बचाउने असल मनसाय हुँदो हो त कमसेकम स्थानीय प्रहरीलाई फोनबाटसम्म जानकारी गराउन वा गाडी घुमाई नेपालतर्फ फर्केर आउन पनि सक्थे। भोलिपल्टसम्म भए पनि आधिकारिक निकायमा खबर जाहेर गर्नसक्थे। निजले त्यसो गरेको पनि देखिएन। मामासँग विवाह गराइदिन खोजेकै भए पनि कसैको इच्छा विपरीत त्यसरी अपरिचित मानिससँग विवाह गराइदिन खोज्ने यी प्रतिवादीको सो कार्यलाई न त असल नियतले गरेको सहायता मान्न सकिन्छ न त कानूनसम्मत नै। मामा एकल पुरुष हुन् भन्दैमा कुनै कुराकानी नै नगरी मनोगत निर्णयबाट केटी लगेर विवाह गरिदिइहाल्ने भन्ने प्रतिवादीको बयान घटना परिस्थितिको परिदृश्यमा पत्यारलाग्दो देखिएन। यिनै प्रतिवादी राकेशले नै मामाले दश हजार भारूमा यी चेलीलाई किनेको भनी बताएको समेत हुँदा कमसेकम मानिस खरिद गर्नु र विवाह गर्नु एकै होइन भन्ने न्यूनतम हेक्का यी प्रतिवादीले राखी त्यसपछि पनि चेलीको उद्धारको लागि कुनै कदम उठाउनुपर्थ्यो, निजले त्यसो गरेको पनि देखिन आएन। यदि प्रतिवादीले पीडितको उद्धार गर्ने असल नियतबाट फोन गरेको भए आफैँले पीडितलाई नेपाल ल्याई आफन्तलाई बुझाउन सक्ने थिए, त्यसो भएको नदेखिएबाट प्रतिवादीले पीडितको आफन्तसँग फोन गर्दा पीडितलाई उद्धार गर्ने असल नियतले गरेका भनी मान्न सकिने अवस्था भएन। प्रतिवादीले पीडितको माइजूसँग फिरौती नमागेको भनी बयान गरेको भए पनि कुन प्रयोजनको लागि फोन गरेको

हो सो खुलाउन सकेकासमेत छैनन्। त्यस्तै प्रतिवादीले अदालतमा गरेको बयानको स.ज. ७ मा पीडितले मलाई भारतमा समेत उजुर गरेकी थिइन्, म ५ महिना जेल बसी छुटेको र हालसम्म पनि मुद्दा चलिरहेको छ भनी लेखाइदिएका छन्। यी समग्र परिस्थितिको मूल्याङ्कनको संयोजित निष्कर्ष निकाल्दा आफूले असल नियत राखी यी पीडित चेलीलाई आफ्नो मामासँग विवाह गराइदिएको हो, बिक्री गरेको होइन भनी प्रतिवादीले लिएको दाबी खण्डित हुने अवस्था भई दीपक भन्नेसमेतको मिलेमतोमा पीडितलाई बिक्री गर्ने कार्यमा यी प्रतिवादी राकेशको प्रत्यक्ष संलग्नता रहेको भन्ने देखिन आउने।

पीडितलाई बिक्री गर्ने मुख्य योजनाकार दीपक थापालाई प्रतिवादी कायम नगरी आफ्नो विरुद्ध मात्र अभियोग लगाई गरिएको मुद्दाको कारबाही त्रुटिपूर्ण भएको भन्ने प्रतिवादीको पुनरावेदन र निजका कानून व्यवसायीको बहस जिकिर सम्बन्धमा विचार गर्दा, अर्का आरोपित दीपक थापाको वास्तविक नाम थर वतन नखुलेकोले वास्तविक विवरण खुले वा निज पक्राउ परे कानूनबमोजिम गरिने भनी वादी नेपाल सरकारले दर्ता गरेको अभियोगपत्रमा उल्लेख भएको पाइन्छ। अदालतले फौजदारी मुद्दाको कारबाही र किनारा गर्दा प्रतिवादी(हरू)लाई लगाइएको अभियोग, प्रचलित कानूनी व्यवस्था र सो मुद्दाको अनुसन्धानको क्रममा सङ्कलन भएका सबुद प्रमाणहरू घटित उक्त वारदातसँग के कुन हदसम्म के कसरी अन्तरसम्बन्धित छन् भन्ने कुरा जाँचबुझ गरी कानूनी गल्ती भएको पाइएमा कानूनबमोजिमको कसुर र सोबापत सिर्जना हुने कानूनी दायित्वसमेत यकिन गरी सोको प्रचलन गराइदिने हो। फौजदारी कसुरमा ठहर भएको कानूनी दायित्व व्यक्तिगत र अहस्तान्तरणीय हुन्छ अर्थात्, न्याय सम्पादनको क्रममा ठहर भएका अभियुक्तहरूले कसुरको मात्रा अनुसार ठहर भएको आ-आफ्नो भागको कानूनी दायित्व आफैँले बेहोर्नुपर्ने, अर्कोमा सार्न नसकिने। यी पुनरावेदक प्रतिवादीलाई अरु कसैले गरेको कसुरमा सजाय गरेको नभई आफैँले

गरेको गैरकानूनी कार्यउपर अदालतबाट कसुर ठहर गरी सजाय निर्धारण भएको छ । मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ तथा प्रचलित कानूनमा कुनै अभियुक्तलाई ठहर भएको कानूनी दायित्व अर्को अभियुक्तमा सार्ने व्यवस्था नभएको, वारदातका मुख्य योजनाकार दीपक थापालाई प्रतिवादी बनाई सँगसँगै अभियोजन गरिएको भएमा पनि यी प्रतिवादी राकेश गुप्तले गरेको कसुरको मात्रामा कमी आउने वा निजले आरोपित कसुरबाट उन्मुक्ति वा सफाई पाउने आधार र कानूनी व्यवस्था नै नभएको अवस्थामा प्रतिवादीले लिएको उक्त पुनरावेदन जिकिरलाई युक्तिसङ्गत मान्न नसकी पुनरावेदकको उल्लिखित पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन सक्ने देखिँदैन । प्रतिवादी दीपक थापाले पीडितलाई बिक्री गर्न प्रतिवादी राकेशकुमार गुप्ताको गाडीमा नै राखी लैजान लागेको थाहा भएपछि प्रतिवादी राकेशले आफ्नो मामाको श्रीमती मरेकी र निजलाई श्रीमतीको आवश्यकता परेकोले पीडितलाई नै मामासँग विवाह गर्न गाडी भारतको नानपारास्थित मामा कल्याण गुप्ताको घरमा लगेको र त्यहाँ पुग्दा दीपक थापाले मामा कल्याणसँग पीडितलाई बिक्री गर्ने सम्बन्धमा कुराकानी गरेको थाहा भएको अवस्था छ । पीडितलाई बिक्री गर्न लिएको कुरा यी प्रतिवादी राकेशलाई जानकारी भएको अवस्था छ भने सोही तथ्यबारे जानकारी भएर नै प्रतिवादी राकेशकुमार गुप्तले पीडितलाई आफ्नो मामालाई बिक्री गराएको देखिन्छ । कुनै पनि गैरकानूनी कार्यको प्रकृति र परिणाम थाहा पाएर मनसायसहित उक्त कार्य गरिन्छ वा सो कार्य गर्नमा संलग्न भइन्छ भने त्यस्तो कार्यमा संलग्न भएको व्यक्ति कसुरदार नै मानिने । प्रस्तुत वारदातमा प्रतिवादी राकेशकुमार गुप्तलाई पीडितलाई बिक्री गर्न लिएको छ भन्ने कुरा जानकारी भएर निजले निज पीडितलाई आफ्नो मामा कल्याण गुप्तासँग सो कार्यको लागि नै उक्त विवाह गराएको हुँदा प्रतिवादी राकेशकुमार गुप्ता पीडितलाई बिक्री गर्ने कसुरको कार्यमा प्रत्यक्ष रूपमा संलग्न रहेको तथ्य पुष्टि हुन गएको देखिने ।

प्रतिवादीले आफूलाई अभियोगदाबी अनुसारको कसुर र सजाय ठहर गरेको उच्च अदालत तुलसीपुर, नेपालगन्ज इजलासको फैसला सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित नजिर सिद्धान्त र प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ र ५४ को समेत विपरीत भएको भन्ने जिकिर लिएको अवस्था रहेछ । सो सम्बन्धमा विचार गर्दा, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ९ मा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐनबमोजिम लागेको कसुर गरेको छैन भनी प्रमाणित गर्ने भार प्रतिवादीको हुने भनी उल्लेख भएको पाइनुका साथै, प्रस्तुत मुद्दामा उच्च अदालतबाट गरिएको प्रमाणको मूल्याङ्कनलाई अन्यथा भनिरहनुपर्ने अवस्था नदेखिँदा पुनरावेदक प्रतिवादीले दाबी लिएको प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ अनुसार प्रमाणको भार वादीमा हुनुपर्ने भन्ने तथा ऐजन् ऐनको दफा ५४ अनुसार सम्बद्ध प्रमाण नबुझी आफू विरुद्धको अभियोग ठहर गरेको फैसला मिलेको छैन भनी लिएको पुनरावेदन दाबी जिकिरसँगसमेत सहमत हुन सकिएन । साथै, प्रस्तुत फैसला सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित नजिर सिद्धान्त विपरीत भयो भनी पुनरावेदन दाबी लिएको भए पनि उक्त फैसला त्यस्तो के कुन कारणले सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित के कुन नजिर सिद्धान्तको विपरीत हुन गएको छ भनी प्रतिवादी आफैँले वस्तुगत तवरले खुलाउन नसकी केवल बुद्धिविलास गर्ने तरिकाले मनोगत रूपमा दाबी लिएको हुँदा सो दाबी जिकिरलाई खण्डन गरिरहनै नपर्ने ।

अतः, प्रतिवादीसमेतले पीडितलाई भारतमा लगी बिक्री गरेको तथ्य पुष्टि हुन आएकोले प्रतिवादी राकेशकुमार गुप्तलाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ३(१) र ४(१)(क) को कसुरमा ऐजन् ऐनको दफा १५(१)(क) बमोजिम बिस वर्ष कैद र दुई लाख रुपैयाँ जरिवाना तथा सोही ऐनको दफा १७ बमोजिम परिवर्तित नाम पीडित सङ्केत ६५ प्युठान (क) ले एक लाख रुपैयाँ क्षतिपूर्ति पाउने ठहर्छ भनी सुरु बाँके जिल्ला अदालतले गरेको

फैसला सदर हुने तहऱ्याई उच्च अदालत तुलसीपुर, नेपालगन्ज इजलासबाट मिति २०७३/१२/०८ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने तहर्छ । अभियोगदाबीबाट सफाइ पाउनुपर्दछ भनी प्रतिवादीले लिएको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: ताराप्रसाद डाँगी

कम्प्युटर- चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७६ साल कार्तिक ५ गते रोज ३ शुभम् ।

५१

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७७-CR-०९१०, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. अविरमान राई

पीडित जाहेरवालाले अदालतमा गरेको बकपत्र, हामीबिच सहमतिमा नै करणी भएको हो जबरजस्ती भएको होइन भनी कसुरमा इन्कार रही प्रतिवादीले अदालतमा गरेको बयान तथा प्रतिवादीको साक्षीले गरेको बकपत्रका साथै पीडितले व्यक्त गरेको मिसिल संलग्न कागजातबाट पीडित र यी प्रतिवादीका बिचमा करणी भएको देखिए तापनि यी प्रतिवादीको शारीरिक सम्पर्कबाट पीडित जाहेरवालाको गर्भसमेत रही गर्भपतन गरेको, वारदात भएको भनिएको मितिबाट लामो समयको अन्तरपछि जाहेरी परी स्वास्थ्य परीक्षण गरिएको देखिन्छ । पीडिताको उमेर २३ देखि २६ वर्षको हाराहारी रहेको भन्ने अस्पतालको पत्रमा उल्लेख हुनका साथै जाहेरवाला पीडित छोराछोरीको आमासमेत भएको देखिन्छ । यसरी उमेरसमेत पुगेका महिला र पुरुषबिचमा दुवैको सहमतिमा करणी भएको अवस्थालाई जबरजस्ती करणी भएको भनी मान्न सकिने अन्य ठोस विश्वासिलो प्रमाण मिसिलबाट देखिन आएन । यसै सन्दर्भमा पुनरावेदक सङ्केत नं. ६३ झापा (ज) को जाहेरीले नेपाल सरकार विरुद्ध प्रत्यर्थी हेमराज भन्ने हिमराज खड्का भएको जबरजस्ती करणी मुद्दामा यस अदालतबाट ने.का.प. २०७७, अङ्क ६, निर्णय नं. १०५२० मा "स्वास्थ्य परीक्षण तथा अन्य सबुद प्रमाणबाट प्रमाणित नभएको तथा पीडितले अदालतमा प्रतिवादीले पीडितलाई जबरजस्ती करणी गरेको होइन

भनी प्रतिकूल बकपत्र गरेको अवस्थामा वस्तुनिष्ठ ठोस प्रमाणको अभावमा केवल किटानी जाहेरी दरखास्तको आधारमा मात्रै प्रतिवादीले आरोपित जबरजस्ती करणीको कसुर गरेका हुन् भनी विश्वास गर्न नसकिने ।" भनी प्रतिपादित सिद्धान्तसमेतको परिप्रेक्ष्यमा मौकामा वस्तुस्थिति मुचुल्का गर्ने व्यक्तिहरूको कथन, घटना विवरण कागज, वारदात भएको मितिले लामो समयको अन्तरालमा दिएको जाहेरी, स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदन, पीडित जाहेरवाली र मबिच सहमतिमा नै करणी भएको हो भनी प्रतिवादीले अदालतमा गरेको बयानका साथै जाहेरवाला पीडितले स्वयंले जाहेरी दरखास्तको बेहोरा खण्डित हुने गरी जाहेरीमा जबरजस्ती करणी भनी लेखिएको रहेछ, हामीबिचमा सहमतिमा करणी लिनु दिनु गर्न मन्जुर भई अम्लिसो घारीमा गई हामीहरूले सहमतिमा नै करणी गरेका हौं भनी अदालतमा बकपत्र गरेसमेतबाट यी प्रतिवादी अविरमान राईलाई अभियोग दाबीबमोजिम जबरजस्ती करणीमा कसुरदार ठहर गरी सजाय गर्नु न्यायोचित नहुने देखिँदा अभियोग दाबीबमोजिम नै सजाय गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, प्रतिवादी अविरमान राईलाई अभियोग माग दाबीबमोजिमको तत्कालीन मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १ र ३(५) नं. बमोजिमको कसुरमा सोही महलको ३(५) नं. बमोजिम ५ वर्ष कैद सजाय हुने ठहर गरी पीडितले प्रतिवादीबाट रु.३०,०००।- क्षतिपूर्तिसमेत भराइपाउने तहऱ्याई सुरु पाँचथर जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला उल्टी गरी यी प्रतिवादी अविरमान राईलाई आरोपित कसुरबाट सफाइ दिने तहऱ्याई उच्च अदालत विराटनगर, इलाम इजलासबाट मिति २०७७।६।४ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत (उपसचिव): माधव भण्डारी

कम्प्युटर: अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७८ साल असार २७ गते रोज १ शुभम् ।

५२

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७५-CR-२०८०, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. वौएलाल सहनीसमेत

रामदयालले बोलाएर राम प्रकाशलाई उत्तरतर्फ लगेको, ८१९ जना मिली मारेको हो, पूर्वतिर फाल्न लाँदै थियो। नवल साहले किरिच बोकेको थियो, नथुनी साह, बेचन साह, जीवछ मिश्र, अरूण पाण्डे, वौएलाल सहनी, राजकुमार सहनीहरू भाग्दै गर्दा टर्चको उज्यालोले देखेको हो भनी अभियोजन पक्षका साक्षी रामसेवक राउतको बकपत्रबाट देखिए तापनि रातको समयमा टर्चको उज्यालोले भाग्दै गरेको व्यक्तिहरूलाई निजले देखेको चिनेको र नवलको हातमा किरिच थियो भन्ने जस्ता तथ्यहरू आफैँमा पत्यारिलो मान्न नसकिने।

यस किसिमका अप्रतीत कथनलाई स्वच्छ प्रमाणको रूपमा ग्रहण गर्न नमिल्ने र प्रतिवादीहरू विरुद्धको आरोपित कसुर प्रमाणित हुनेसम्मको अन्य वस्तुनिष्ठ, शंकारहित स्वतन्त्र सबुद प्रमाणबाट अभियोग दाबी प्रमाणित हुन नआएको अवस्थामा अप्रतीत कथनको विश्लेषण र शंकास्पद प्रमाणबाट गरिएको अनुमानको भरमा मात्र कसैलाई कुनै फौजदारी कसुर गरेको ठहर गरी सजाय गर्नु न्यायसङ्गत र कानूनसम्मत देखिन नआउने हुँदा यी प्रतिवादीहरूले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर गरेको सुरु धनुषा जिल्ला अदालतको फैसला सदर गरेको उच्च अदालत जनकपुरको फैसला सो हदसम्म मनासिब नै देखिँदा यी प्रतिवादीहरूलाई सुरु अभियोग दाबीबमोजिम नै सजाय गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन र बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, यी प्रतिवादीहरू वौएलाल सहनी, अरूणकुमार पाण्डे, बेचन साह सोनार, राजकुमार सहनी, अरूण सहनी, नवल साह, बण्ठा भन्ने मोहम्मद मोजिम मंसुर, नथुनी साह र जिवछ मिश्रउपरको अभियोग दाबी पुन्र नसक्ने ठहर गरी सुरु धनुषा

जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर हुने ठहर्‍याई उच्च अदालत जनकपुरबाट मिति २०७५।२।१६ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत (उप-सचिव): माधव भण्डारी
कम्प्युटर: प्रेम थापा मगर

इति संवत् २०७८ साल असार १७ गते रोज ५ शुभम्।

५३

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७६-CR-०४८२, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. रूवेदा खातुनसमेत

घाँस काटेको कुरालाई लिएर मृतक र प्रतिवादीहरूबिच झगडा भई कुटपिट भएको कुरा प्रत्यक्षदर्शी सरिता कुमारीसमेतले अदालतमा गरेको बकपत्रका साथै घटनास्थल तथा लास जाँच मुचुल्का, प्रतिवादीहरूउपर परेको किटानी जाहेरी, खानतलासी तथा बरामदी मुचुल्का, शव परीक्षण प्रतिवेदन, घटना विवरण तथा वस्तुस्थिति मुचुल्कासमेतबाट मृतक कागतीदेवीको मृत्यु कर्तव्यबाट भएको र निजको मृत्यु प्रतिवादीहरूको लात, मुक्का, कुटपिट तथा हँसिया प्रहारका साथै प्रतिवादीहरूले मृतकको घाँटी थिचेकोले मृत्यु भएको तथ्य मिसिल संलग्न कागज प्रमाणहरूबाट पुष्टि हुन आएको देखिएको।

प्रस्तुत वारदातमा ज्यान लिन पूर्वयोजना मनसाय रिसइवी तथा तयारी देखिन नआएको, घाँस काट्ने विषयलाई लिएर भएको झगडामा कुटपिट गर्दा मृत्यु भएको देखिन आएकोले यी प्रतिवादीहरूलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको १४ नं. बमोजिम १० वर्ष कैद सजाय ठहर गरेको उच्च अदालत जनकपुरको फैसला मनासिब नै देखिएकोले प्रतिवादीहरूलाई अभियोग माग दाबीबमोजिम १३(३) नं. अनुसार नै सजाय गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको सो हदसम्मको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, प्रतिवादीहरूलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ र १४ नं. को कसुर गरेको देखिएको अवस्थामा अभियोग दाबीबाट

प्रतिवादीहरूलाई सफाइ दिने गरी सुरु धनुषा जिल्ला अदालतबाट मिति २०७३।६।१० मा भएको फैसला उल्टी गरी यी प्रतिवादीहरूलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ र १४ नं. को कसुरमा सोही महलको १४ नं. बमोजिम जनही १० (दस) वर्ष कैद सजाय हुने ठहर्‍याई उच्च अदालत जनकपुरबाट मिति २०७६।२।८ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत (उपसचिव) : माधव भण्डारी

कम्प्युटर: अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७८ साल असार १७ गते रोज ५ शुभम्।

५४

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७६-CR-०८९८, नकबजनी चोरी, नेपाल सरकार वि. समल तामाङसमेत

जाहेरवालाका सुनका गहनाहरू समल तामाङ र कुमार लामाले चोरी गरी लगी प्रतिवादीहरू टिकाराम विश्वकर्मा, रामबहादुर तामाङ, यामबहादुर कामी, नातिकजी श्रेष्ठ र पूर्णबहादुर वि.क. समेतलाई दिएको, गालेको, बिक्री गरेको र बन्धकी राखेको प्रतिवादीहरूको बयान एवं बरामदी मुचुल्का तथा साक्षीहरूको बकपत्रसमेतबाट पुष्टि भएको देखिन्छ। तथापि चोरीको धनमाल हो भन्ने जानी जानी यी प्रतिवादीहरूले उक्त धनमाल लिएको, गालेको, बिक्री गरेको र बन्धकी राखेको भन्ने पुनरावेदन जिकिर रहे तापनि यी प्रतिवादीहरूले अदालतमा चोरी गरेर ल्याएको भन्ने आफूहरूलाई थाहा नभएकोले उक्त धनमाल खरिद, बिक्री र बन्धकी राखेको हो भनी गरेको बयान बेहोरालाई अन्यथा हो भनी अभियोजन पक्षले अन्य वस्तुनिष्ठ, स्वतन्त्र प्रमाणबाट पुष्टि गर्न सकेको नदेखिएको अवस्थामा चोरीको सामान हो भनी जानी जानी यी प्रतिवादीहरूले खरिद बिक्री गरेका, बन्धकी राखेका, स्वरूप परिवर्तन गरेका हुन् भन्ने विश्वासिलो आधार मिसिल संलग्न प्रमाणहरूबाट देखिँदैन। साथै १५ प्रतिशतभन्दा बढी मुनाफा हुने गरी बन्धकी लिएको वा खरिद गरेको भन्ने तथ्यसमेत वस्तुनिष्ठ रूपमा पुष्टि

हुन सकेको नदेखिने।

तसर्थ, प्रतिवादीमध्येका कुमार लामालाई मुलुकी ऐन, चोरीको महलको १ र ३ नं. बमोजिमको कसुरमा सोही महलको १२ र १४(१) नं. बमोजिम जनही १ महिना १५ दिन कैद र रु.८,०२,६८०।- (आठ लाख दुई हजार छ सय असी) जरिवाना ठहर गरी प्रतिवादीहरू यामबहादुर कामी, रामबहादुर तामाङ, टिकाराम विश्वकर्मा, पूर्णबहादुर वि.क., अनन्त बहादुर श्रेष्ठ र नातिकजी श्रेष्ठलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने गरी सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर गरी अर्का प्रतिवादी समल तामाङको हकमा सचिन पौडेलको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार विरुद्ध यिनै प्रतिवादी समल तामाङ भएको ०७३-CS-२४९३ को नकबजनी चोरी मुद्दामा यी प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, चोरीको महलको १४(१) नं. बमोजिम रु.९०,०००।- जरिवाना र १५ दिन कैद सजाय हुने गरी काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७३।०६।१२ मा भएको फैसला सदर ठहरी मिति २०७४।०४।२७ मा उच्च अदालत पाटनबाट फैसला भएको देखिँदा प्रतिवादी समल तामाङको हकमा सुरु अदालतबाट फैसला गर्दा मुलुकी ऐन, चोरीको महलको १४(१) बमोजिम नकबजनी चोरी गरेको देखिँदा चोरीको १२ नं. बमोजिम पटके कायम गरी फैसला गर्नुपर्नेमा सो नगरी भएको सुरु फैसला केही उल्टी गरी यी प्रतिवादी समल तामाङलाई मुलुकी ऐन, चोरीको महलको १२ नं. बमोजिम दोस्रो पटके कायम गरी ४ महिना १५ दिन कैद र रु.८,०२,६८०।- जरिवाना हुने ठहर्‍याई उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७६।२।१० मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत (उपसचिव): माधव भण्डारी

कम्प्युटर: प्रेम थापा मगर

इति संवत् २०७८ साल असार १७ गते रोज ५ शुभम्।

५५

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या. डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०६९-WO-१४१६, उत्प्रेषणसमेत, सिप्रदी ट्रेडिङ्ग प्रा.लि., काठमाडौं

वि. नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, काठमाडौं

निवेदकले जग्गा खरिद गर्दाको अवस्थामा लिखतमा उल्लिखित विभिन्न कित्ता जग्गामा अहिले पछि आएर खोला रहेकोमा हाल आएर उक्त जग्गा नापीमा खोला जनिएकोले सो जग्गाको सट्टामा अन्य जग्गामा आफूले भोग चलन गर्न पाउनुपर्दछ भन्नु कानूनतः मिल्ने देखिँदैन। निवेदकले आफ्नो निवेदन जिकिरमा के कुन कानूनको आधारमा जग्गा सट्टा पट्टा गर्न पाउने हो र आफूले जग्गा खरिद गर्दाको अवस्थामा रजिष्ट्रेसनको लिखतमा उल्लिखित कि.नं १०६ र ११० को जग्गामा खोला बगिरहेकोमा हाल आएर उक्त जग्गाको सट्टा नापीमा खोला जनिएको सार्वजनिक जग्गा आफूले पाउनुपर्दछ भन्नु उक्तिसङ्गत नदेखिने।

निवेदक कम्पनीले सार्वजनिक खोलाको जग्गा अतिक्रमण गरी घर टहरा निर्माण गरेको भन्ने अख्तियार दुरुपयोग आयोगमा उजुरी परेपश्चात् उक्त उजुरीका सम्बन्धमा स्थलगत सर्जमिन गर्न हाल साबिक नक्सा भिडाउने कार्य गर्दा निवेदक कम्पनीले खोलाको जग्गा सार्वजनिक जग्गा अतिक्रमण गरी घर टहरा निर्माण गरेको भनी अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले घर, टहरा भत्काउन जिल्ला प्रशासन कार्यालयलगायत अन्य कार्यालयलाई पत्राचार गरेको देखिन्छ। यसरी नापीमा खोला जनिएको जग्गा सार्वजनिक प्रकृतिको देखिएको र आफ्नो हक कायम नभइ सार्वजनिक जग्गामा कसैले घर बनाएमा त्यस्तो जग्गामा बनेको घर एक महिनाभित्र भत्काई लैजान प्रमुख जिल्ला अधिकारीले आदेश दिन सक्ने देखिँदा प्रमुख जिल्ला अधिकारीबाट भएको आदेश बदर गर्नुपर्ने प्रकृतिको देखिन नआउने।

त्यसैगरी सार्वजनिक जग्गा कुनै पनि व्यक्ति विशेषले आफ्नो नाउँमा दर्ता गराइदिन हुँदैन दर्ता भएको भए पनि स्वतः बदर हुन्छ भनी विभिन्न सिद्धान्त प्रतिपादन भएको छ।

रिट निवेदकले माग गरेको आयोगबाट भएको मिति २०६९।१०।११ को निर्णय र उक्त निर्णयलाई

कार्यान्वयन गराउने सम्बन्धमा सार्वजनिक जग्गा खाली गर्नु भनी जिल्ला प्रशासन कार्यालय काठमाडौंको, च.नं. ६८४, मिति २०७०।०३।१० को पत्रलगायत सोसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण निर्णय, पत्रहरू बदर गरी निवेदक कम्पनीको जग्गा दर्ता तथा हाल साबिकको कार्यसमेत तत्काल कानूनबमोजिम गरी जग्गाधनी प्रमाणपुर्जा दिनु भनी परमादेश आदेश वा पुर्जा जारी गरिपाउँ भन्ने निवेदन जिकिर पुग्न सक्दैन। प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत: रामाकान्त यादव

शाखा अधिकृत: मिना अधिकारी

कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७६ साल चैत्र २ गते रोज १ शुभम्।

५६

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या. डा. श्री कुमार चुडाल, ०७७-WH-०३३८, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, नवलकिशोर चौधरी वि. उच्च अदालत पाटन, ललितपुर

प्रतिवादी भारतीय नागरिक भएतापनि निजकी श्रीमती नेपाली रहेकी र निजको नाउँमा फर्मसमेत दर्ता रहेको र हाल निज थुनामा रहेको अवस्थामा बिरामी भई उपचारार्थ रही सोका कागजातहरूसमेत पेस भएको र COVID-१९ लगायतको माहामारी रहेको अवस्थामा निजले प्रचलित कानूनबमोजिमको उपचारको मार्ग अवलम्बन गर्ने प्रयत्न गरे पनि सो मार्ग हालको विशेष परिस्थितिमा अवरुद्ध हुन गएको एवं निज समान स्थितिका प्रतिवादीहरूसँग समेत धरौट माग गरेको अवस्था देखिन आएकोमा सोलाई समेत दृष्टिगत गरी समान कानूनी व्यवहारको आधारमा उपर्युक्तानुसारको कसुरको प्रकृति र बेहोर्नुपर्ने दायित्व तथा सोसम्बन्धी कानूनी व्यवस्थासमेतलाई हेर्दा निजलाई पुर्षकको लागि थुनामा नै राख्नुपर्ने अवस्थाको विद्यमानता देखिन नआउने।

निवेदकको पत्नी नेपाली नागरिक भएको, निजका छोरा छोरी पत्नीसमेत ७ जनाको परिवार स्थायी रूपमा नै नेपालमा बस्दै आएको, पत्नीका

नाममा जग्गा जमिन भएका, लामो समयदेखि नेपालमा फर्मसमेत खोली व्यवसाय गरी आएको समेतको स्थितिमा, आयकर प्रयोजनका लागि बासिन्दाको रूपमा रहे भएको देखिन्छ । निजलाई राजस्व अनुसन्धान विभागले अनुसन्धान तहकिकात गर्दासमेत मिति २०७७।४।२३ को तारेख तोकी तारेखमा राखी अनुसन्धान गरेको देखिन्छ । मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा ६७(२) को व्यवस्था पनि नेपालमा स्थायी बसोबास नभएको हुनका साथसाथै निजलाई थुनामा नराखेको खण्डमा निज भागी जाने र पछि पक्राउ पर्ने सम्भावना नरहेको हकमा आकर्षित हुने देखिन्छ । निवेदकको हकमा हेर्दा उपर्युक्त तथ्यबाट सोही ऐनको दफा ६७(२)(ग) बमोजिम थुनामा नै राख्नुपर्ने स्थितिको विद्यमानता पनि देखिँदैन । निज निवेदक भागी जाने वा पक्राउ नपर्ने सम्भावना पनि नदेखिने ।

तसर्थ, प्रतिवादी नवलकिशोर चौधरीलाई पुर्पक्षको लागि थुनामा राखेको मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा ६७(२)(ख) को विद्यमानता रहेको नदेखिँदा निजबाट मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा ७२ को आधारमा सोही संहिताको दफा ६८(१) बमोजिम दिनसके रु.३०,००,०००।- (तिस लाख रूपैयाँ) नगद धरौट, जेथा जमानत वा बैंक ग्यारेण्टी लिई तारेखमा राख्नु र सो दिन नसके सोही दफा ६८(२) बमोजिम थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गराई कानूनबमोजिम गर्नु भनी विपक्षीहरूको नाममा यो बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने ।

इजलास अधिकृत: अनु याकामी

इति संवत् २०७८ साल जेठ १० गते रोज २ शुभम् ।

इजलास नं. ११

५७

मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७५-WO-०७४९, उत्प्रेषणसमेत, शारदा

पराजुली घिमिरेसमेत वि. गृह मन्त्रालय, काठमाडौंसमेत जिल्ला प्रशासन कार्यालय ललितपुरको रोक्का राख्ने सम्बन्धको अनुरोध पत्र एवं सो पत्रको आधारमा जिल्ला प्रशासन कार्यालय भक्तपुरबाट जारी भएको रोक्का राख्ने पत्रमा कुन कानूनको प्रयोगबाट जग्गा रोक्का राखेको हो ? स्पष्ट देखिएन । जिल्ला प्रशासन कार्यालय ललितपुरको लिखित जवाफबाट समेत सो खुलेको पाइएन । निवेदकको नाम दर्ताको जग्गा रोक्का राख्दा निवेदकहरूलाई जानकारी गराइएको वा निजहरूको सहमति भएको भन्ने पनि देखिएन । यस किसिमका संस्थाको नियामक निकाय समाज कल्याण परिषद्ले परिषद्को अनुमतिबिना जग्गा बिक्री भएको देखिई अब परिषद्को स्वीकृति लिएर मात्र अचल सम्पत्ति बिक्री गर्न सचेत गराइएको देखिँदा त्यसबाट जग्गा रोक्का राख्ने अख्तियारी दिएको भन्न मिलेन । नागरिकको हक स्वामित्वको जग्गा रोक्का राख्दा कानूनको सीमा र मर्मलाई विचार गरेर मात्र जिल्ला प्रशासन कार्यालयले जिम्मेवारीपूर्वक आफ्नो अधिकारको प्रयोग गर्नुपर्दछ । जिल्ला प्रशासन कार्यालय ललितपुरसमेतबाट आफ्नो अधिकारको प्रयोग जिम्मेवारीपूर्वक भएको भन्ने नदेखिएको अवस्था हुँदा जिल्ला प्रशासन कार्यालय ललितपुरको च.नं. ३२० मिति २०७४।४।१२ को पत्रको आधारमा जिल्ला प्रशासन कार्यालय भक्तपुरको च.नं. २६६ मिति २०७४।४।१२ को पत्रबमोजिम मालपोत कार्यालय भक्तपुरबाट निवेदकहरूको नाउँमा दर्ता भएको जग्गा बिक्री व्यवहार गर्न नपाउने गरी रोक्का राख्ने गरी भएको निर्णय, पत्राचार एवं काम कारबाही व्यक्तिलाई प्रदत्त सम्पत्तिको हक र सोको उपभोगमा असर गर्ने खालको भएकोले समेत संविधान एवं कानूनी व्यवस्था विपरीत देखिँदा उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरिदिएको ।

यसरी सामाजिक सङ्घ संस्था नियमन गर्ने कानूनमा यस्ता किसिमका संस्थाको सम्पत्ति बिक्री सम्बन्धमा स्पष्ट कानूनी व्यवस्था भएको पाइएन । त्यसैगरी संस्थाबाट बिक्री भइसकेको

कुनै सम्पत्ति फिर्ता ल्याउने सम्बन्धमा समेत स्पष्ट कानूनी व्यवस्थाको अभाव रहेको देखियो । प्रायः यस किसिमका सामाजिक सङ्घ संस्था आन्तरिक एवं बाह्य सहयोगबाट सञ्चालन हुने र संस्थाले त्यस्तो सहयोगबाट प्राप्त रकमबाटै अचल सम्पत्ति खरिद हुने देखिन्छ । कुनै पनि संस्थाले आर्थिक पारदर्शिता कायम राख्न सहयोगी संस्थाको सहयोगबाट खरिद गरेको अचल सम्पत्ति बिक्री गर्दा त्यस्तो संस्थालाई जानकारी गराउने वा त्यस्तो संस्थाको अनुमति लिने प्रावधान राख्दा उचित र विवेकसम्मत देखिन्छ । प्रचलित कानूनमा त्यस्तो किसिमको कानूनी व्यवस्थाको अभाव रहेको परिप्रेक्ष्यमा यस किसिमका सङ्घ संस्थाहरूले जग्गा जमीन खरिद बिक्री गर्दा अनिवार्य नेपाल सरकारको पूर्वस्वीकृति लिनुपर्ने र पूर्वस्वीकृतिबेगर बिक्री गरिएका जग्गा जमिनलगायतका अचल सम्पत्ति नेपाल सरकारको नाममा नामसारी हुने र सम्बन्धित खरिदकर्ताहरूको परेको रकम फिर्ता गर्ने प्रावधानसहितका आवश्यक र उपयुक्त कानूनी व्यवस्था गर्न प्रत्यर्थीमध्येका नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय र समाज कल्याण परिषद्को नाममा निर्देशनात्मक आदेश जारी गरिदिएको ।

इजलास अधिकृतः गम्भीर घिमिरे

कम्प्युटरः समी नेपाली

इति संवत् २०७९ साल असार २० गते रोज २ शुभम् ।

इजलास नं. १२

५८

मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान र मा.न्या. डा. श्री कुमार चुडाल, ०७८-WH-०१९३, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, सुवित्रा कार्की वि. महानगरीय अपराध महाशाखा, ललितपुरसमेत

कुनै पनि व्यक्तिलाई गैरकानूनी तवरले बदनियतपूर्वक प्रवृत्त धारणा बनाई थुनामा राखिएको भएमा, पक्राउ गर्नुपर्ने कारणको सूचना तथा जानकारी वा रीतपूर्वकको थुनुवा पुर्जी नदिई थुनामा राखेको

भएमा निजलाई सुनुवाइको उचित अवसर प्रदान नगरी थुनामा राखिएको अवस्थामा वा अख्तियारप्राप्त व्यक्तिको आदेशबाहेक थुनामा राखिएको भएमा वा अधिकारक्षेत्र विपरीत थुनामा राखेको अवस्थामा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने अवस्था रहन्छ । अदालतले नियमित र साधारण क्षेत्राधिकारअन्तर्गत रहेर कानूनबमोजिम आदेश गरेको विषयलाई असाधारण अधिकारक्षेत्र ग्रहण गरी बन्दीप्रत्यक्षीकरणको रोहबाट हस्तक्षेप गर्नु न्यायका मान्य सिद्धान्त प्रतिकूल हुने ।

निवेदकउपर महानगरीय प्रहरी परिसर, ललितपुरमा ठगी मुद्दाको जाहेरी परेको र सोही जाहेरीका आधारमा अनुसन्धान गरी कानूनबमोजिम पक्राउपुर्जी जारी गरी निज सुवित्रा कार्कीलाई पक्राउ गरी ललितपुर जिल्ला अदालतमा पेस गरिएको र ललितपुर जिल्ला अदालतले समेत म्याद थपका लागि पेस भएका कागजातहरूको अध्ययन गरी मुद्दा अनुसन्धानका लागि निजलाई हिरासतमा राख्न अनुमति दिएको देखिएको र मुद्दाको अनुसन्धान पूरा गरी निज सुवित्रा कार्कीउपर मुद्दा चलाउन रायसहित जिल्ला प्रहरी परिसर ललितपुरको च.नं. ६३७३ मिति २०७९।०१।१९ को पत्रबाट जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय, ललितपुरमा प्रतिवेदन पेस भएको बेहोरा बहसको क्रममा विद्वान् सहन्यायाधिवक्ताले पेस गरेको उक्त प्रतिवेदनको प्रतिलिपिबाट देखिएकाले ललितपुर जिल्ला अदालतमा मुद्दा दायर भएको अवस्थामा सोही अदालतबाट प्रचलित कानूनबमोजिम न्यायको निरूपण हुने नै भएको र यो यति कारणले विपक्षीहरूमध्ये विपक्षी महानगरीय अपराध महाशाखा, ललितपुर र महानगरीय प्रहरी परिसर, आधिकारिक निकाय ललितपुरले निवेदकउपर परेको जाहेरी अनुसार मुद्दा दर्ता गरी गरेको अनुसन्धानका कारबाही यो यति कारणले कानून प्रतिकूल रहेको भनी निवेदनमा किटानसाथ उल्लेख गरेको नपाइनुका साथै मुद्दाको सुनुवाइमा सरिकसमेत भएको नपाइएको स्थिति हुँदा निवेदन मागबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश

जारी हुने अवस्था विद्यमान रहेको पाइएन । अतः प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने ।
इजलास अधिकृत: शंकरप्रसाद अधिकारी/रंजना विश्वकर्मा
कम्प्युटर: पद्मा आचार्य
इति संवत् २०७९ साल वैशाख २१ गते रोज ४ शुभम् ।

इजलास नं. १३

५९

मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७४-WO-०२९१, उत्प्रेषण, परमादेश, शिवशक्ति घ्यु उद्योग प्रा.लि., काठमाडौं वि. नेपाल सरकार, आपूर्ति मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत निवेदकले उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरिपाउँ भनी दाबी लिएको आपूर्ति व्यवस्थापन तथा उपभोक्ता हित संरक्षण विभागको च.नं.२३२ मिति २०७४।५।२९ को पत्रबमोजिम विपक्षी जिल्ला प्रशासन कार्यालय बारामा कानूनबमोजिम मुद्दा चली मिति २०७४।१।३० मा फैसला भइसकेको देखिन्छ । निवेदकले दाबी लिएजस्तो निजको उद्योग बन्द गर्ने काम कारबाही विपक्षीहरूबाट भएको अवस्था विपक्षीहरूको लिखित जवाफबाट देखिँदैन । कानूनले दिएको अधिकारबमोजिम साधिकार निकायमा साधारण अधिकार क्षेत्रअनुसार मुद्दा चलेकोमा त्यस्तो काम कारबाहीलाई असर र निस्तेज पार्ने हेतुले असाधारण अधिकार क्षेत्र ग्रहण गरी निवेदकको मागबमोजिम आदेश जारी गर्नु मनासिब देखिँदैन । त्यसको अलावा निवेदकले दाबी लिएको विषयका सम्बन्धमा साधिकार निकायबाट कानूनबमोजिम मुद्दा चली विवादको निरूपण भइसकेको परिप्रेक्ष्यमा प्रस्तुत रिट निवेदन निस्प्रयोजन भई औचित्यसमेत समाप्त भइसकेको देखिएकाले मागबमोजिमको आदेश जारी गर्नु परेन, प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ । रिट निवेदन खारेज हुने ठहरेकाले यस अदालतबाट मिति २०७४।०७।१९ मा जारी भएको

अन्तरिम आदेशसमेत निष्क्रिय हुने ।
इजलास अधिकृत (उप-सचिव): दामोदर घिमिरे / शा.अ. अनु याकामी
कम्प्युटर: अमिररत्न महर्जन
इति संवत् २०७९ साल वैशाख १९ गते रोज २ शुभम् ।
६०

मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना र मा.न्या. डा. श्री कुमार चुडाल, ०७७-WO-०६२०, उत्प्रेषण, पुण्यप्रसाद खतिवडासमेत वि. प्रधानमन्त्री, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, काठमाडौंसमेत

विदेशी लगानी तथा प्रविधि हस्तान्तरण ऐन, २०७५ को दफा ३ ले विदेशी लगानी गर्न सक्ने र नसक्ने कानूनी व्यवस्था गर्दा औचित्य र व्यावहारिकताको दृष्टिकोणले नेपाल सरकारलाई अनुसूची संशोधन गर्ने अधिकार दिएको देखिन्छ । जनप्रतिनिधिमूलक संस्था संसदले बनाएको ऐनले नै ऐनद्वारा तोकिएको अनुसूचीमा हेरफेर गर्न सक्ने अधिकार नेपाल सरकारलाई दिएको र नेपाल सरकारले देशको आवश्यकताअनुसार विदेशी लगानीको क्षेत्र र विषयलाई संशोधन गर्न सक्ने नै देखिन्छ । नेपाल सरकारले ऐनले दिएको परिधिभित्र रही विधिसम्मत तरिकाले उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयको मिति २०७७।०५।२८ को निर्णयबाट कृषि क्षेत्रमा वैदेशिक लगानी भित्र्याउने विषयमा अध्ययन गर्न उद्योग विभागका महानिर्देशको संयोजकत्वमा नेपाली लगानी बोर्डको प्रतिनिधि, कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय, श्रम तथा रोजगार मन्त्रालय एवम् उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयसमेतको प्रतिनिधि सम्मिलित कार्यदल गठन भई सो कार्यदलले "पशुपन्छी, माछापालन, मौरीपालन, फलफूल, तरकारी, तेलहन, दलहन, दुग्ध व्यवसाय र कृषिका प्राथमिक उत्पादनका अन्य क्षेत्रहरू" मा शतप्रतिशत निर्यात गर्ने तुला उद्योगमा विदेशी लगानी खुला गर्न बाधा नपर्ने भनी प्रतिवेदन दिएको र सोही कार्यदलको प्रतिवेदनको आधारमा यस मन्त्रालयबाट विदेशी लगानी तथा प्रविधि हस्तान्तरण ऐन, २०७५ को दफा ५० ले

दिएको अधिकार प्रयोग गरी अनुसूचीमा हेरफेर गर्न नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्मा पेश भएको प्रस्तावमा मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७७।०८।१० को बैठकले विदेशी लगानी तथा प्रविधि हस्तान्तरण ऐन, २०७५ को अनुसूचीको क्रमसंख्या-१ हेरफेर गरी विदेशी लगानी खुला नगरिएका उद्योग वा व्यवसायान्तर्गत “आफूले उत्पादन गरी कम्तीमा पचहत्तर प्रतिशत निकासी गर्ने पशुपन्छी पालन, माछापालन, मौरीपालन, फलफूल, तरकारी, तेलहन, दलहन, दुग्ध व्यवसाय र कृषिका प्राथमिक उत्पादनसँग सम्बन्धित तुला उद्योगबाहेकका सो क्षेत्रका अन्य उद्योग वा व्यवसाय” राखी अनुसूचीको उक्त क्रमसंख्या हेरफेर गरिएको निर्णय मिति २०७७।०९।२० को नेपाल राजपत्रको भाग-२ मा प्रकाशन भएको देखिने।

सार्वजनिक सरोकारको विषय लिएर आएका निवेदकहरू उद्योग व्यवसायी नभएको र कोही पनि उद्योग व्यवसायीले प्रस्तुत सूचना गैरकानूनी छ भनी निवेदन लिएर आएको पाइँदैन। संसदले नेपाल सरकारलाई ऐनमार्फत दिएको अधिकार प्रयोग गरी भए गरेका कार्य गैरकानूनी भयो भनी भन्न सक्ने वस्तुगत कारण र आधार केही देखिँदैन। शक्ति पृथकीकरणको सिद्धान्तअनुसार राज्यका तीनै निकाय व्यवस्थापिका, कार्यपालिका र न्यायपालिकाको कार्य संविधानले नै तोकिदिएको अवस्थामा कार्यपालिकाले नीतिगत विषयमा गर्ने गरेको निर्णय र कार्य व्यवस्थापिकालाई दिलाइपाउन न्यायपालिकाले हस्तक्षेप गर्नु न्यायोचित तथा मनासिब देखिँदैन। सबै निकायका आ-आफ्नै अधिकार र सीमा हुन्छन्। कानूनको पालना हुबहु हुनुपर्छ भन्ने कुरामा विवाद हुन सक्ने तर कानूनबमोजिम कार्यटोली गठन गरी उक्त टोलीको वस्तुनिष्ठ सिफारिशको आधारमा भए गरेका कार्यलाई हठात् रूपमा गैरकानूनी भयो भनी भन्न सक्ने कारण र आधार नदेखिएकोले निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी गर्न सक्ने अवस्था नदेखिने।

तसर्थ, विदेशी लगानीलाई प्रोत्साहित गरी राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई प्रतिस्पर्धी, सुदृढ तथा रोजगार

उन्मुख बनाउन र उत्पादकत्व वृद्धि गरी आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले विदेशी लगानी तथा प्रविधि हस्तान्तरण ऐन, २०७५ को अनुसूचीको बुँदा नं. १ मा भएको संशोधन कानूनसम्मत नै भएको देखिएकोले निवेदकको मागबमोजिम उत्प्रेषण परमादेशलगायतका अन्य आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था नदेखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत: दीपशिखा मुनाकमी

कम्प्युटर: रेखा भट्टराई

इति संवत् २०७९ साल जेष्ठ २० रोज ६ शुभम्।

इजलास नं. १४

६१

मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७१-८१-०४७९, अंश, रामजियावन नाउको मु.स. गर्ने ओमप्रकाश नाउ वि. अलाउ नाउसमेत

पुनरावेदक प्रतिवादीले आफूले दिएको फिरादमा आफ्ना निसन्तान काका बट्टी नाउको सम्पत्ति सबैले पाउनुपर्ने भन्ने आधारमा सबैलाई प्रतिवादी बनाई फिराद गरेको भन्ने निजको पुनरावेदन जिकिरसमेत भएबाट सो सम्बन्धमा निजले स्वच्छ हृदयले पैत्रिक सम्पत्ति सबैलाई बराबर भाग लागोस् भन्ने मनसायले फिराद दिएको देखियो। नत्र आफैँ प्रतिवादी भई चलेको अंश मुद्दाको फैसलालाई अनदेखा गरी अंश छुट्टिइसकेका अंशियारलाई पनि प्रतिवादी बनाउनुपर्ने अवस्था देखिँदैन। यी प्रत्यर्थी वादीहरूले आफ्ना हाँगापट्टिका सबै अंश छुट्ट्याई लाने दाजु ढाडुलाई प्रतिवादी नबनाएको र यस मुद्दाबाट निजहरूलाई बुझी अंशियार पनि कायम नगरी निजबाट तायदाती फाँटवारी पनि नमागी फैसला भई आएकोमा हाल मुद्दा परेको १२ वर्षपछि पुनः निजहरूलाई यसै मुद्दाबाट प्रतिवादी कायम गरी कारबाही गरिनु पनि न्यायको रोहबाट उचित देखिन नआएको र अंशहक नैसर्गिक हक भएकोले आफ्ना पुर्खाको सम्पत्तिमा सबै हकवालाको बराबर हक लाग्ने तथा जुनसुकै अवस्थामा

पनि अंश हकमा दाबी लाग्न सक्ने नै हुँदा रिखिरामको भागको सम्पत्तिबाट प्रत्यर्थी वादीहरूले आफ्ना दाजुका हकवालासँग दाबी गर्न पाउने भएकोले प्रस्तुत मुद्दाबाट विचार गरिरहन नपर्ने।

छेदी नाउका छोरा बट्टी नाउको सम्पत्तिको हकमा हेर्दा निजको पत्नी र सन्तान जीवित नभएको तथा निजको अंश भाग नछुट्टिँदै मृत्यु भएको देखिन्छ। निज जीवित छँदा निजले म यो अंशियारसँग बस्छु भनी कुनै कागज नगरेको र निजलाई कुनै एक अंशियारले मात्र स्याहार सुसार हेरचाह रेखदेख गरेको भन्ने पनि कुनै ठोस प्रमाणबाट नदेखिएकोले निजको मृत्युपश्चात् निजको अंशभाग निजका दाजुभाइका छोराहरू सबैले बराबर बाँडी खान पाउने अवस्था देखियो। बट्टी नाउको अंश भागलाई २ भाग गरी सोमध्येको १ भाग ढोढेका छोरा रामजीयावनका हकवालाले र बाँकी १ भाग रिखिरामका छोराहरूले बाँडी खान पाउने हुन्छ। उक्त दे.नं. १००६ को अंश मुद्दाबाट रिखिरामको अंश छुट्टिइसकेपछि बट्टी नाउ भागको सम्पत्ति र ढोढे नाउका भागको सम्पत्ति सगोलमा रहेको देखिएकोले यस मुद्दामा मागिएका तायदाती फाँटवारीमा उल्लेख भएको सम्पूर्ण सम्पत्तिलाई २ भाग गरी १ भाग रामजीयावनका हकदारले पाउने र बाँकी वट्टी नाउको भागबाट पुनः २ भाग गरी १ भाग रामजी यावनका हकदारले र बाँकी १ भाग रिखिरामका छोराहरूका हकदारले पाउने भागलाई फेरी ३ भाग गरी सोमध्येको १/१ भाग वादीहरूले अंश छुट्ट्याई लिन पाउने ठहर हुनुपर्नेमा तायदातीमा उल्लिखित सम्पूर्ण सम्पत्तिको २ भागको १ भागबाट वादीहरूले आधा आधा अंश पाउने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत बुटवलबाट भएको फैसला सो हदसम्म मिलेको नदेखिने।

रामजीयावनको १ भाग र वादीहरूको १ भाग गरी २ भागको १ भाग अंश वादीहरूले छुट्ट्याई लिन पाउने गरी सुरु अदालतको फैसला केही उल्टी गरी सम्पूर्ण सम्पत्तिलाई २ भाग गरी सोमध्येको १ भागलाई फेरी २ भाग गरी सोमध्येको एकभागलाई १/१ भाग वादीहरूले अंश छुट्ट्याई लिन पाउने ठहर गरेको

पुनरावेदन अदालत बुटवलको मिति २०७०।१२।१७ को फैसला केही उल्टी भई बट्टी नाउ भागको सम्पत्ति र ढोढे नाउका भागको सम्पत्ति सगोलमा रहेको देखिएकोले प्रस्तुत मुद्दामा पेस भएका तायदाती फाँटवारीमा उल्लेख भएको सम्पूर्ण सम्पत्तिलाई २ भाग गरी सोमध्ये ढोढेको १ अंश भाग निजका छोरा प्रतिवादी रामजीयावनका हकवालाले अंश पाउने ठहर्छ। बाँकी रहेको बट्टी नाउ १ भागको सम्पत्तिलाई २ भाग गरी सोमध्येको १ भाग ढोढेका छोरा रामजीयावनका हकवालाले र बाँकी कान्छा रिखिरामका हकवालाले पाउने १ भागलाई फेरि ३ भाग गरी सोमध्येको १/१ भाग वादीहरूले बन्डा छुट्ट्याई लिन पाउने।

इजलास अधिकृत: मुकुन्द निरौला

कम्प्युटर: समी नेपाली

इति संवत् २०७९ साल भाद्र ९ गते रोज ५ शुभम्।

यसै लगाउका मुद्दाहरूमा पनि यसैअनुसार फैसला भएका छन्:

- ०७३-CI-१४९६, अंश, ओमप्रकाश नाउ वि. शान्ती नाउसमेत
- ०७३-CI-१४९५, अंश, ओमप्रकाश नाउ वि. सिरंतानजी नाउसमेत
- ०७३-CI-१४९७, फैसला बन्डा मुचुल्का बदर हक कायम दर्तातर्फ कायम, ओमप्रकाश नाउ वि. अलाउ नाउसमेत

६२

मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा र मा.न्या. डा.श्री कुमार चुडाल, ०७३-WO-१०४५, उत्प्रेषणसमेत, राजेन्द्र मिश्र वि. नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, प्रधान कार्यालय, दरबारमार्ग, काठमाडौंसमेत

निवेदकलाई नागरिकता प्रमाणपत्रमा उल्लेख भएको जन्ममितिको आधारमा निजको जन्म २०१६।२।२४ मा भएकोले मिति २०७४।२।२३ मा ५८ वर्ष पूरा हुने हुँदा २०७४।२।२४ देखि नै लागु हुने गरी अनिवार्य अवकाश हुने बेहोरा निर्णयानुसार जानकारी गराइन्छ भन्ने नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, केन्द्रीय कर्मचारी प्रशासन शाखाको पत्र देखियो।

मिसिल संलग्न नागरिकताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि हेर्दा निजले २०३४।२।२४ मा नागरिकता लिँदा १८ वर्षको भनी उल्लेख भएको छ भने निजको शैक्षिक प्रमाणपत्रमा जन्म २०१७।१।२० भनी उल्लेख भएको देखियो । नेपाल विद्युत् प्राधिकरण कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ को विनियम ९३(३) मा कुनै प्रमाणपत्रमा वर्ष वा साल मात्र उल्लेख भएको र अर्को प्रमाणपत्रमा पूरा जन्ममिति खुलेको रहेछ र त्यस्तो प्रमाणपत्रमा उल्लिखित जन्म साल एउटै रहेछ भने पूरा जन्ममिति खुलेको प्रमाणपत्रलाई आधार मान्नुपर्ने छ तर यसरी छुट्टा छुट्टै प्रमाणपत्रमा उल्लेख भएको जन्मसाल फरक भएमा जुन प्रमाणपत्रबाट जन्मसाल पहिले आउँछ सोही प्रमाणपत्रको आधारमा जन्म मिति कायम गरिने छ भन्ने व्यवस्था भएको देखिँदा नागरिकतामा उल्लिखित उमेरअधिको देखिएबाट सोही मितिलाई आधिकारिक मान्नुपर्ने देखियो । साथै हाल निवेदकले अनिवार्य अवकाश प्राप्त गरी पेन्सनपट्टा बनाई सेवासुविधासमेत लिइसकेको भनी बहसको क्रममा नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, प्रधान कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान् अधिवक्ताले व्यक्त गर्नुभएको हुँदा निज निवेदक राजेन्द्र मिश्रले कहिले अनिवार्य अवकाश प्राप्त गरी पेन्सनपट्टा बनाई सेवासुविधा प्राप्त गरेको हो ? निजको अनिवार्य अवकाशको पत्र, पेन्सन पट्टा र सेवासुविधा बुझेको

भरपाईसमेतको प्रमाणित प्रतिलिपि नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, प्रधान कार्यालयबाट झिकाई प्राप्त भएपछि साथै राखी नियमानुसार गर्नु भन्नेसमेत बेहोराको यस अदालतबाट भएको आदेशानुसार नेपाल विद्युत् प्राधिकरण कानून विभागको मिति २०७६।४।२२ च.नं.२० को पत्रानुसार यी निवेदक राजेन्द्र मिश्रको अनिवार्य अवकाशको पत्र, पेन्सन पट्टा (निवृत्तिभरण) बुझेको भरपाईको प्रतिलिपि र कर्मचारी प्रशासन अभिलेखको पत्र मिसिलसाथ संलग्न गरिएको देखिने ।

अतः नेपाल विद्युत् प्राधिकरण कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ को ८४ (१) मा ५८ वर्ष पूरा भएपछि अनिवार्य अवकाश पाउने प्रावधान रहेको र उक्त विनियमावलीको विनियम ९३ मा शैक्षिक संस्थाको प्रमाणपत्र, नागरिकता प्रमाणपत्र वा वैयक्तिक विवरण वा सिटरोलमध्ये जुनबाट गणना गर्दा ५८ वर्ष पहिले आउँछ सोहीलाई कायम गरी उमेरको गणना गर्ने भन्ने व्यवस्थाबाट नै उमेर गणना गर्दा निजको नागरिकतामा उल्लेख भएको जन्म मिति २०१६।२।२४ बाट मिति २०७४।२।२३ मा ५८ वर्ष पूरा हुने भई सोही मितिबाट अवकाश पाउने भई रिट निवेदनको औचित्य नै समाप्त भइसकेको देखिएकोले प्रस्तुत रिट खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: नारायणप्रसाद चापागाई
कम्प्युटर: सरस्वती दाहाल
इति संवत् २०७९ भदौ ३१ गते रोज ६ शुभम् ।